

A TARTALOMBÓL:

- Lelki ébredés
- Bunyan János
- Jósiási reformkísérlet anatómiája
- Spurgeon és a lelkészképzés
- Eszperantó és az Ige
- Keresztség, bemerítés
- Dénes Ferenc lelkipásztor, költő
- Missziói korszakok
- Igehirdetői oldalak

Dénes Ferenc
lelkipásztor, költő
(1912—1995)

TARTALOMJEGYZÉK

HIRDESD AZ IGÉT!	
Henry C. Fish – dr. Gerzsenyi László: Az ébredések történelmi szemlélete (1.).....	1
Bunyan János	6
BIBLIATANULMÁNY	
Hetényi Attila: Jósias reformációjának mai tanulságai, avagy egy elvetélt reformkísérlet anatómiája	12
A SZOLGÁLAT ÚTJÁN	
Dr. Boross Géza: Spurgeon és a lelkészképzés.....	17
David F. Wells: Könyörgés a társadalom állapota miatt.....	19
Harry Larson: Válasz az átmeneti kihívásra (Külmissziói kérdések)	22
Zágoni Jenő: Eszperantó az evangélium szolgálatában	24
INNEN-ONNAN	
Billy Graham: Manassé	30
ISTEN NÉPE A GYÜLEKEZETBEN	
Dr. Mészáros Kálmán: Baptista álláspont a keresztség, ill. bemeztés tekintetében	32
MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK	
Zágoni Jenő: Dénes Ferenc	39
TANULMÁNYI SZEMLE	
Majnár Zsolt: A keresztyénség és a keleti vallások tanításainak összefüggései és ellentmondásai (3.).....	41
SZEMELVÉNYEK A 20. SZÁZADELŐ BAPTISTA SAJTÓJÁBÓL.....	48
SAJTÓHIBÁK	
Révész Árpád: Az 1990-es új fordítású Biblia sajtóhibái.....	52
SZOLGATÁRS-NÉ	
A promontori asszonykör emlékezete	54
IGEHIRDETŐI OLDALAK	
Igehirdetői segédlet – 2001 negyedik negyedévének vasárnapi textusai	55
ILLUSZTRÁCIÓK GYŰJTEMÉNYE.....	61

Baptista lelkész szakfolyóirat

Szolgotárs

2001. harmadik negyedév

X. évfolyam

3. szám

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: 352-9993

Fax: 352-9707

E-MAIL: tlukacs@mail.alba.hu

A Magyarországi Baptista Egyház kiadványa

Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő: Lukács Tamás

Felelős kiadó: Mészáros Kálmán

A folyóirat önköltségi áron megvásárolható és előfizethető a Szövetségi Irodában.

1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Egy lap ára: 500,- Ft,

egyéves előfizetési díj: 2000,- Ft.

Megjelenik: negyedévente

ISSN 1218-425X

H I R D E S D A Z I G É T !

Henry C. Fish nyomán dr. Gerzsenyi László

Az ébredések történelmi szemlélete (1.)

Az ébredések története azonos a vallás történetével. Ha megvizsgáljuk a Bibliát, a legkorábbi időktől kezdve ébredésekkel találkozunk. Sámuel próféta koráról, amikor az emberek hosszú időn át gonoszul éltek és a Baalt szolgálták, ezt olvasuk: „*Izrael egész háza sóhajtozott az Úr után*”, és Sámuel ezt mondta: „*Ha tiszta szívből akartok megtérni az Úrhoz... egyedül neki szolgáltok, akkor majd megment benneteket...*” Amikor ezt megtették, jött az áldás. A csata közeledtére „*az Úr hatalmas hangon mennydörgött azon a napon a filiszteusok fölött, és úgy megzavarodtak, hogy vereséget szenvedtek Izráeltől*”. Aztán összejöttek és „*vizet merítettek és kiöntötték az Úr előtt*”. Ez bünbánattal teljes szomorúságuk és a Mindenhatótól érkező áldások jele volt. Az elbeszélés rövid, de akkor hatásos ébredés történt.

A következő korszakokban a reménység majdnem kialudt, de mindig voltak olyanok, akik félték az Urat. Dávid és Salamon, Ászá és Jósáfát, Ezékiás és Jósias uralkodása alatt eljöttek a megújulás és felüdülés időszakai.

A fogságból való hazatérés után hamarosan nagy megújulás következett be. A nép egy emberként gyülekezett össze Jeruzsálemben, és kérték Ezsdrást, hogy hozza elő Mózes törvényét, amit az Úr parancsolt Izraelnek. Ezsdrás olvasott abból reggeltől délig, és „*Az egész nép figyelemmel hallgatta a törvénykönyvet*”. Amikor kinyitotta a könyvet a nép előtt, mindenki fölállt. Amikor áldotta az Urat, a nagy Istent, „*az egész nép fölemelt kezekkel mondta rá: Ámen! Ámen! Azután meghajoltak és arccal a földre borultak az Úr előtt*”. Igyekeztek bizonyítani őszinteségüket azzal, hogy igyekeztek megtéréshez illő cselekedeteket véghezvinni. Helyreállították Isten imádatát, amit régóta nem gyakoroltak, elkülönítették magukat a pogány kapcsolatoktól, és rendszeresen támogatták javaikkal a templomi szolgálatokat.

Sötét napok jöttek. Malakiás korától kezdve nem halunk igazi prófétáról, aki figyelmeztette volna a népet, ezért a romlás elterjedt a fejuktól a talpukig.

Aztán jött Bemerítő János prédikálva Júdea pusztájában és ezt hirdette: „*Térjete meg, mert elközelített a mennyek országa*.” Nem átlagos prédikátor volt. Az igazság áthatóan, célba találóan és élesen hangzott. Illés lelke égett benne és mennydörgött szavaival. Hatalmas ébredés indult el. „*Akkor kiment hozzá Jeruzsálem, egész Júdea és a Jordán egész környéke; és*

Kép: Die Gemeinde nyomán
„*Igéd... ösvényemnek világossága*” (Zsolt 119:105)

amikor megvallották bűneiket, megkeresztelte őket a Jordán folyóban.”
Az Atya jobbjára felmagasztalva, a Megváltó megígérte a nagy koronázási ajándékot. Az megérkezett. „*Amikor pedig eljött a pünkösöd napja, és mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen, hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből, amely betöltötte az egész házat, ahol ültek. Majd valami lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek széteszlottak, és leszálltak mindegyikükre.*” Péter megmagyarázta a különös jelenséget, rámutatva, hogy az Atya ígérete teljesült be. Tömegek tértek meg a nagy ünnepen. Nemsokára már Antiókiában hirdették az evangéliumot, és az haladt tovább győzelmes útján egész Kis-Ázsiában, majd a Római birodalom minden részén, még Afrika területein is. Az elmúlt kétezer évben Istennek volt hű népe, de történetük csaknem leírhatatlan. Az ébredéseket vázlatosan a következő korszakok szerint próbáljuk bemutatni:

Első ébredés, a nagy reformáció, ami a tizennegyedik században kezdődött és kiterjedt a tizenhatodik századig, Luther napjainig, aki 1546-ban halt meg.

Második ébredés, Isten műve a tizenhetedik században, Owen, Leighton, Bunyan, Baxter és Flavel napjaiban, aki 1691-ben halt meg.

Harmadik ébredés, a Nagy ébredés a tizennyolcadik században, körülbelül 1740-ben, Whitefield, Wesley, Edwards, Brainerd és a Tennentek korában.

Negyedik ébredés, a tizenkilencedik században, ami körülbelül 1790-ben kezdődött és kiterjedt 1840-ig.

Ötödik ébredés 1857-től 1860-ig.

ELSŐ ÉBREDÉSI IDŐSZAK: 1310–1560. Isten kegyelmes munkájának nyomait megtaláljuk még abban a hosszú és szörnyű éjszakában is, amikor a pápaságnak csaknem univerzális hatalma volt. E korszak alatt időközönként felkeltek egyesek a pápaság keretein belül, tiltakozva a kárhuzatos utálatosságok ellen. Kétségtelen, hogy e kereteken kívül létezett a hűség és romolhatatlan bizonyágtévők folyamatos egymásutánja, és amikor csúfolódva megkérdezték, hogy hol volt a protestánsok vallása Luther előtt, azt felelhetjük, hogy „a Bibliában” és „Piedmont völgyeiben”.

A tizennegyedik században lenniük kellett nagy ébredéseknek, mert egyedül Bohémiában, ahol az evangélium utat tört magának, 1315-ben nem kevesebb mint nyolcvanezren számítottak Jézus követőinek.

Aztán ugyanabban az évszázadban *John Wycliffe*, „a reformáció hajnalcsillaga” meghirdette a napkeltét, és sokan az Úrhoz fordultak. 1384-ben halt meg, de *Husz János* (aki 1376-ban született) megtért írásai alapján; és miután hatalmas befolyást gyakorolt az igazság jegyében, bizonyágtételét 1415-ben a mártíromság lángjai közt pecsételte meg. *Prágai Jeromos* magáévá tette Husz tanait (aki barátja és mestere volt), és máglyán halt meg egy évvel később.

Luther Márton 1483-ban született, és munkatársaival együtt alapjaiban rendítette meg a pápai trónt. Ez a legkiemelkedőbb munka, szigorúan szólva, *vallási ébredés* volt. *Dr. J. W. Alexander* nagyon is helyesen mondja: „Sajnálatos tévedés, ha valaki ezt az erkölcsi vonaglást pusztán spekulatív tételeknek vagy egyszerű lelkiismereti szabadságért való küzdelemnek tekinti. Mindezek benne voltak, kétségtelenül; de ezek mögött, ezeket éltető és meghatározó módon lelki kérdések forogtak fenn, a meggyőződés, a megtérés, a szent áhitat és szent öröm élménye, az új teremtés kegyelmes vonzalma, ami áthatott évszázadokat és végigjárt egy egész földrészt. A lelkek személyes törődése volt ez halálos tusában az eljövendő haragtól való elmenekülésért, ami fontossá tette a pápaság és a reform közti nagy kérdéseket. A régóta elrejtett Biblia hirtelen lelepleződése a laikusság előtt olyan volt, mint amikor visszatér a nap a grönlandi éjszakába. A sugarak belépése megértéshez juttatta az egyszerűt, és esetek ezreiben a pelágiusi tévedés elutasítása és Krisztus elfogadása egyidejű és elválaszthatatlan gyakorlattá vált. Az őskeresztyének napjai óta bizonyára még sohasem volt olyan messze ható törődés a vallással, és sohasem volt olyan sok megtérés. A reformátorok kiadott levelezése, különösen *Luther Márton* és *Kálvin János*é, mutatja, hogy idejük nagy részében tanácsot adtak, vigasztalták az érdeklődőket, meggyőztek és próba elé állítottak egyéneket. Kiadott műveik nagy része teljesen azoknak a kérdéseknek a tárgyalásával foglalkozik, amelyek rendkívül érdekesek korunk általános ébredéseinek idején.”

Ez volt e csodálatos ébredés folyamata, ami az egyház és a birodalom egyesített ellenkezése láttán, minden tilalommal szemben, a kerékbetörés és a máglya ellenére, az evangéliumi vallás alapelveként hamarosan elterjedt Németországban, Franciaországban, Svájcban, Hollandiában és a brit szigeteken. Először jött *Lefevre*, *Farel*, *Bricconet*, *Chatelain* és barátai Franciaországban, aztán *Zwingli* Svájcban, és csaknem ugyanabban a pillanatban a reformáció óriása, *Luther Márton* Németországban – valamennyiükhöz lelkes és tehetséges munkatársak serege társult mind az egyházban, mind az államban – *Ecolampadius*, *Melanchton*, *Kálvin* – prédikátorok, tudósok, hercegek és nemesek. Hamarosan jött *Tyndale* kinyomatott angol Újszövetségével Angliában; *Patrick Hamilton*, *George Wishart* és *John Knox* Skóciában; *John Taussen* Dániában; *John Laski* Lengyelországban; *Olaus Petri* és *Laurentius* Svédországban és alázatosabb nevek nagy számban minden területen. Mindezek egyszerre emelkedtek föl vagy alig több mint egy negyed évszázadon belül, a titokzatos Lélek és Isten gondviselése által, és győzelmesen megalapozták az evangéliumi igazságot a protestáns országokban.

Skóciában, mondja *Kirkton*, „Az egész ország megtért globálisan. Íme, itt van egy nép, amely egy nap született; igen,

egyetlen gyülekezetté olvadt és forrásként ünnepélyes fogadalmat és szövetséget pecsételt meg.” Ugyanilyen célból vannak *Fleming* következő megjegyzései, a Szentírás beteljesedésében: „Megdöböntő és csodálkozásra meg dicséretre ad okot korszakok után is, ha megtekintjük a reformáció ünnepélyes korát (Skóciában), amikor az Úr kezdte meglátogatni egyházát. Krisztus királysága gyorsan terjedt, az igazság megvallói összetódultak a legnagyobb fenyegetések között azok részéről, akik oldalán volt a hatalom és az erő.” *Knox* bizonyágtétele nem kevésbé meggyőző: „Maguk az ellenségeink bizonyágot tehetnek arról, hogy milyen nagy tisztaságban hozta létre Isten köztünk az ő igazi vallását.”

Hollandiában a munka nagy erővel folyt, különösen a baptista reformerekkel kapcsolatban. Elismerve a tévedések és túlkapasok jelenlétét, ezek az emberek sokan „hittel és Szentlélekkel teltek meg”, és tömegek „csatlakoztak általuk az Úrhoz”. *Leonard Bouwens*, kiváló baptista lelkipásztor Hollandiában, aki 1578-ban halt meg, több mint tízezer személy listáját hagyta hátra írásban, akiket alámerített. *Menno Simon* és más lelki munkások tanítványok nagy tömegeit vezették be az egyházba, akik közül ezek, miután igazságtalanul gyalázták és üldözték őket, mártirokká váltak az igazsághoz való ragaszkodásukban. Így mindenütt a megigazulás és nem a cselekedetek tana „hatalmasan és ellenállhatatlanul erősödött”.

El kell azonban mondanunk, hogy ez a munka nagy mértékben alábbhagyott. Maga a reformáció is reformálásra szorult; és a pápaság benne rejlő maradványai meghozták elkerülhetetlen gyümölcszeit. Az üldöztetés sok fájdalmat okozott. A mártíromság tüzeit gyakran gyújtották fel Franciaországban, Hollandiában és Svájcban, míg Angliában az erzsébeti kormányzás kegyetlensége olyan nagy volt, hogy a szeparatisták szétszóródtak és a legtitkosabb helyeken kellett tartaniuk összejöveteleiket. I. *Jakab*, jóllehet Skóciában lelkesedett a presbiterianizmusért, olyan bigott és despota volt, mint Erzsébet. A puritánokról azt mondta, hogy „megtöröm őket, vagy kiűzöm az országból, vagy még rosszabbat teszek velük”. Ezért vagy elmenekültek, vagy csendben maradtak, reménykedve szinte a reménytelenség ellenére is egy jobb korszak eljövételében.

Hogy mennyire valóságosan emlékezett meg Isten az ő ügyéről és keltette ismét életre munkáját, ami részlegesen hanyatlást szenvedett, ezt meglátjuk a következő ébredési időszakban.

A MÁSODIK ÉBRÉDÉSI IDŐSZAK – 1600–1688. A híres Nantes-i Ediktumot 1598-ban adta ki *IV. Henrik*, és ezzel vallásszabadságot biztosított a francia protestánsoknak. Ebben az időszakban aktívan munkálkodott *Richard Baxter*, *Robert Leighton*, *John Milton*, *John Owen*, *John Flavel*, *John Bunyan*, *John Howe*, *John Tillotson* és *Philip James Spener*, a hallei pietisták szektájának alapítója. Ez utóbbival munkálkodott együtt az odaszentelt életű *Augustus Franke*, és a földrész nagy területein gyorsan terjedt a vallás erőfeszítéseik nyomán.

Ebben az időben dolgoztak az Uniformitás törvényén, amit 1662-ben fogadtak el és mintegy 25 éven át érvényben volt. Ezáltal körülbelül kétezer lelkészt fosztottak meg szószeikeitől. 1664-ben és 1665-ben újabb embertelen rendeleteket adtak ki, amelyek tanúsítják azok lelkesedését és kegyességét, akik ellen ezeket kiadták. Mivel ők „égő és fénylő szövétnék”-ek voltak, és az emberek Krisztushoz

térésében nagy befolyást gyakoroltak, e rendeletek mögött a nagyhatalmú ellenség állt.

Lelkesítő olvasnunk Isten kegyelmének évkönyveit a szentek üldöztetéseivel kapcsolatban, különösen Skóciában, ahol igyekeztek érvényesíteni az Uniformitás törvényét. Az előző évszázadban a Knox lelkében élő szent tűz újjáéledt és melegét meg fényét nem lehetett elrejteni. Stewartonban 1625-ben ébredés kezdődött, amit a világias tömeg „*Stewarton betegség*”-nek nevezett. Erről Fleming így szól: „Az evangéliumnak ez a nagy tavaszi áradása, ahogy nevezem, nem rövid ideig tartott, hanem néhány éven át folyamatosan. Igen, mint valami futó mocsártűz, az istenfélelem ereje terjedt az egyik helyről a másikra, és csodálatos fényt gyújtott az országnak azokon a területein, ahova illata sokakat odavonzott az ország más részeiből is, hogy lássák valóságát. A skóciai egyház szenvedésének egy másik eszten-deje 1628 volt. Az edinburgh-i zsinat összejövetelén, az év tavaszán megegyeztek, hogy öfenségéhez folyamodnak, hogy általános böjtöt tartsanak az egész országban.”

Nagy áldás következett – talán a legjelentősebb *Kirk of Shotts* területén 1630 júniusában, John Livingston prédikálására, amikor lelkészek és mások tanácsülést tartottak néhány napon át. A prédikáció vége felé a hallgatóság és még maga a prédikátor is mély és szokatlan áhitattal telt meg, megoldódott a szívük és meghódolt az értelmük, minden magukban rejlő előítéletet elvetettek, a felelőtlenek felébredtek, a keményszívűek büntudatra jutottak, a makacsok meghajoltak, és sok megvilágosult keresztyénben nagyon megerősödött a kegyelem és lelkeség munkája. Fleming írja: „Ismertté vált, amit biztos talajon állva mondhatok, hogy csaknem *otszáz*an látható változáson mentek át abban az időben, akik eleven keresztyéneknek bizonyultak azután is. A mag elhíntése volt ez Clydesdale vidékén úgy, hogy a legkiválóbb keresztyének közül sokan azon a vidéken megtérésüket vagy bizonyos jelentős megerősödésüket ahhoz a naphoz vezetik vissza.”

1625-ben is fontos ébredés történt Észak-Írországban. Ez hűséges lelkipásztorok csapatának fáradozásával ment végbe, akik legtöbbje Skóciából került oda – *Brice, Glendenning, Ridge, Blair* és mások, kezdve *Ulster* területén, ami azóta is a legragyogóbb pont Írország térképén. Ezek a prédikátorok csapatosan mentek, apostoli lelkülettel fáradozva, hogy evangélizálják az országot, és az Úr hatalmasan dolgozott általuk. Jogosan mondható, hogy ez az ébredés Észak-Írországban a legjelentősebb kiadása volt a Léleknek a foljegyések szerint. *Stewart* írja: „Ez a vallásos lelkesedés jelentős időn át folytatódott. A lelkipásztorok fáradhatatlanul megragadták a kedvező lehetőségeket és továbbították az evangélium ismeretét és befolyását. Az emberek felébredtek és érdeklődtek, sokan elke-seredtek és megfélemlettek, és mindegyikük kívánta a vezetést és a tanácsadást... A próféták gyönyörű képanyagát alkalmazva, a megtört szívüket bekötötték és megvizsgálták, a rabságban és félelemben élő lélek a szabadság és szeretet lelkével telt meg, öröm olaja ömlött a szomorúság helyett, és a megterhelt lélek a dicséret és hálaadás öltönyét öltötte magára.”

Hasznos lenne, ha foglalkoznánk Isten ébredési művével Angliában, míg az Úr Lelke kiáradt Írországban és Skóciában. Baxter munkája *Kidderminsterben* ment végbe. Munkájáról szólva elmondja, hogy vasárnap kétszer prédikált, és csütörtök este a saját házában is. Ír arról, hogy az érdeklődőkben feloldotta a kétélyeket, kiscsoportokban imádkozott a felébredtekkel, „háromórás ima-összejövetelt tartott a fiatalokkal, a

megtértekkel szombat este imaórát tartott a másnapi igehirdetés eredményéért, meglátogatta gyülekezetének tagjait testvérei segítségével, oktatta őket a Szentírás alapján, sürgetve őket a lelkes odaadásra és cselekvésre. Egy-egy családdal egy óráig foglalkozott, és így foglalta el hétfő és kedd délutánjait.

Az *eredményekről* hadd mondja el ő maga a saját történetét: „Az imaház rendszerint megtelt, és öt karzatot kellett építenünk idejövetelem után. Maga az imaház nagyon tágas volt, a legkényelmesebb és legalkalmasabb, amelyben eddig voltam. Külön összejöveteleink is zsúfoltak voltak. Vasárnap nem volt rendetlenség látható az utcákon, de családok százai énekeltek zsoltárokat és ismételték a prédikációkat, amint valaki végigment az utcákon. Egy szóval, amikor először idejöttem, talán egy család volt az utcán, amelyik imádkozta Istent és megszólította őt. Amikor elmentem, egy-egy utcában csak egy család volt az utca egyik oldalán, amelyik nem ezt gyakorolta... Azokból a családokból, amelyek kocsmákat és sörözőket működtettek, rendszerint néhányan vallásosaknak látszottak. Jóllehet az úrvacsora kiszolgálása szabályosan történt, mégsem tetszett mindenkinek, és távol tartották magukat tőle. De volt hatszáz közösségi tagunk, és köztük csak alig egy tucatnyi volt olyan, akik őszintesége felől nem volt jó reménységem. Akik mégis eljöttek úrvacsoráinkra, de világiasan éltek, azokat később megfosztottuk tagságuktól.”

A HARMADIK ÉBREDÉSI IDŐSZAK: 1730–1750 – *John Wesley* és *Jonathan Edwards* ugyanabban az évben született (1703). *Charles Wesley* két évvel később (1705) és *George Whitefield* kilenc évvel ezután (1714). A történelem tekercsén e nevek megjelenése csodálatosan érdekes ébredési korszakot jelez.

Egy kicsit visszatekintve és elfogadva egy másik jelentést, az anglikán egyház „reformálásán” ment át VI. Edward idejében a parlament döntése alapján. Ellenreformálás történt ugyanígy Mária királynő alatt, és újbóli reformálás Erzsébet királynő idejében, miközben a papság nagy része gátlástalanul ragaszkodott előnyeikhez e gonosz időkben. Mária királynő papjai közül 1920-an lelkiismeret-furdalás nélkül Erzsébet királynő papságához csatlakoztak, és bizonyára ez megtérés nélkül történt. Nem meglepő tehát, hogy általánosságban szólva mind a vallásos ismeret, mind az erkölcs a nép és a papság között a legalacsonyabb szintre süllyedt, és az egyházi létesítmény, miután kegyességének legnagyobb részét elveszítette, az Uniformitás rendelet ismeretében, tovább süllyedt az erkölcsi skálán, magával ragadva a népet, amíg a Hannover-ház trónra kerülése után az ország botrányos helyzetéhez nem volt hasonló Európában. *Burnet* püspök mondja, hogy a kirendelésre váró jelöltek általában nem ismerték a Bibliát, és képtelenek voltak az egyházi katekizmus nyilatkozatairól számot adni. Amikor újból megjelentek előtte, hogy ellátást kapjanak, még mindig nyilvánvaló volt, hogy sokan „nem olvasták a Szentírást, sem más jó könyvet kirendelésük óta”. „Utazásai közben látta, hogy a lelkészek – pá-pisták, lutheránusok, kálvinisták és szakadárok – a leghanyagab-bak voltak munkájukban, és a legkomolytalanabb módon éltek.”

Hobbes, Tindal, Collins, Shaftesbury és *Chubb* ateista munkái széles körben elterjedtek, és megerősítést nyertek három óriás megjelenésével – *Bolingbroke, Hume* és *Gibbon*. Az enciklopédisták próbálták kitörölni a tudományos körök-ből a keresztyén igazság minden vonását, és Franciaország nyájias írói, élükön *Voltaire-rel* és *Rousseau-val*, akik koruk romlott tanait feldíszítették az ékesszólás és költészet, a

humor és szatíra cicomáival végigsöpörtek a nemzeten mint valami sirokkó, elszárvítva nemcsak a vallásos érzületet, hanem az emberies ösztönöket is, és aláásva a családi élet oltárát, trónját és erkölcsi védőfalát.

Lady Mary Mortley írta 1710-ben, hogy „több ateista volt a kifinomult hölgyek közt, mint a legmélyebbre süllyedt élvhajászok soraiban”. Az állítások szerint a tudatlanság és iszákosság uralkodott a munkásosztály körében, a szabadosság és hitetlenség a magasabb néposztályban. *Montesquieu*, aki 1729–31-ben meglátogatta Angliát, tiltakozott az ellen, hogy az angoloknak egyáltalán nincs vallásuk. Azt mondta, hogy „ha valaki arról beszélt, mindenki kinevette”. Franciaország vallási helyzetének süllyedéséről bevallotta, hogy nem volt belőle elég arra, hogy kielégítse honfitársait, de mégis úgy találta, hogy túl sok volt ahhoz, hogy megfeleljen az angol társadalomnak.

Ryle anglikán lelkész mondta: „Ezek az idők voltak a legsötétebbek, amin Anglia átment az utóbbi háromszáz év alatt. Bármilyen sajnálatosabbat az ország helyzetében annál, mint ami a vallást, az erkölcsiséget és a magasztos elveket illeti, nagyon nehéz volna elképzelni. Teljesen elvesztették szemük elől az evangélium prédikálását a keresztyénség tanainak, az engesztelésnek, Krisztus és a Lélek munkájának és hivatásának terén. A prédikációk legnagyobb része sajnálatos erkölcsi esszé volt, amelyből teljesen hiányzott az, ami felébreszt, megtérít, megszentel vagy megment lelkeket.”

Isaac Taylor a metodizmus történetében azt mondja, hogy amikor Wesley megjelent, „az anglikán egyház vallási rendszer volt, amelyben Anglia népe pogányságba süllyedt, vagy olyan állapotban volt, ami aligha különböztethető meg tőle.”

Amerikában sem volt sokkal jobb a vallásos helyzet. Az erkölcsi élet és kegyesség kezdeti színvonala New England gyarmatain szomorúan aláhanyatlott. Eleinte elszigetelt ébredések történtek, de ebben az időben sajnálatos tudatlanság uralkodott a gyakorlati vallás alapelvei területén.

Dr. Ironcrease Mather az „Eltávozott a dicsőség New Englandból” című könyvében 1702-ben ezt mondja: „Utódaik vagyunk a régi jó puritán nonkonformistáknak Angliában, akik szigorúan és szentül éltek. Ilyenek voltak atyáink, akik követték az Urat a pusztaságba. Ó, New England, vigyázz, hogy ne távozzék el a dicsőség rólad, mert most kezd eltűnni! Ó, degenerált New England, mivé lettél erre az időre! Hogyan lettek általánosak azok a bűnök, amelyekről valamikor nem is hallottunk ezen a földön!”

Az 1706-ban kinyomtatott nyilvános előadásában *dr. Cotton Mather* mondja: „Megvallja mindenki, aki valamit tud az ügyről – és miért nem könnyfolyamokkal jajgattok? –, hogy általános és szörnyű romlottság van a keresztyénségben annak megvallóinál.” *Samuel Blair* lelkész, beszélve az 1740 előtti pennsylvaniai állapotokról, kijelenti, hogy „a vallás haldoklik és kész arra, hogy kilehelje lelkét”.

E romlottság okai túl nyilvánvalók. Jól mondta *Joseph Tracy* lelkész kiváló munkájában, a „Nagy ébredés történeté”-ben: „New England egyházai eltértek az eredeti mértéktől. Az 1662-es zsinat eldöntötte, hogy a már csecsemőkorban megkeresztelt személyek, megértve a hit tanítását és nyilvánosan megvallva ahhoz való ragaszkodásukat, nem élve bojtáros életet és ünnepélyesen magukévá téve a szövetséget a gyülekezet előtt, ahol odaszentelik magukat és gyermekeiket az Úrnak, és alávetik magukat a gyülekezetben Krisztus uralmának – gyermekeik megkeresztelendők, jóllehet a szülők, birtokolva a

szövetséget, bár nyíltan még nem újjászületettek és ezért ki vannak zárva az úrvacsorából. Ezt a gyakorlatot azonnal elfogadta sok gyülekezet, és heves ellentmondás után általánossá vált.

Ezt természetes módon követte egy további újítás. 1707-ben a tiszteletreméltó *Stoddard* Northamptonban kiadott egy prédikációt, amelyben állította „hogy a megszentelődés nem szükséges minősítés ahhoz, hogy valaki részt vegyen az úrvacsorán” és hogy „az úrvacsora átalakító rendelés”... *Stoddard* egyik prédikációjában erősíti érveit ezzel az állítással: „Nincs ország, amely ennyire elveti ezt a rendelést, mint mi New Englandben, és hogy saját nemzetünk odahaza (Angliában) Skóciában, Hollandiában, Dániában, Svédországban, Németországban és Franciaországban általánosságban megünnepli Krisztus halálának emlékjegeit.” Sok éven át erős tendenciák voltak az ilyen gyakorlatra, és valószínűleg egyes esetekben ennek lényeges elfogadására. De most először található olyan személy, aki nyílt és alkalmas szószólója ennek. Erőteljesen elleneztek, de az a vágy, hogy élvezzék a gyülekezeti tagság előnyeit, *Stoddard* befolyására elhozta a napot Northamptonban, és a gyakorlat széles körben hamarosan elterjedt New England más részein.”

Ilyen erkölcsi romlás közt az Ó- és Újvilágban Istennek tetszett, hogy hirtelen megjelenjék nagy irgalmában. Érdemes megjegyezni, hogy az áldás *csaknem egyidőben érkezett meg*

Amerikában és Európában.

Először az időrendben jelentős erejű ébredés volt Freehold, N. J.-ben 1730-ban, és a következő három évben a Tennentek munkája nyomán.

Azán csodálatos munka kezdődött Northampton, Mass.-ben, Edwards igyekezete nyomán 1734 őszén. Akkor, mondja Edwards, „Isten Lelke rendkívüli módon megjelent és csodálatosan dolgozott köztünk, és nagyon hirtelen egymás után hat vagy hét személy minden jel szerint megtért, és némelyek közülük nagyon különleges módon”. A hír „villámlásként” terjedt és általánosan érdeklődtek utána az egész városban. „Lelkek jöttek csapatosan Jézus Krisztushoz.” A helyzetről szóló közlés Northamptonból tovább terjedt más városokba, ahol sokan „nem tudták, mit csináljanak vele”. Sokan kinevették „és egyesek bizonyos betegséghez hasonlították”. Nagyon sokan azonban, akik elmentek Northamptonba, és maguk is látták, másként kerültek a hatása alá, és nem kevesen, különböző helyeken felébredtek, és nyilvánvalóan bünbánatra jutottak. 1735 márciusában az ébredés elkezdődött South Hadleyben és ugyanakkor Suffieldben. Aztán megjelent Sunderland, Deerfield és Hartfield területén, aztán West Springfieldben, Long Meadowban és Enfieldben. Továbbhaladt Hadley Old Townba és Northfieldbe. Connecticutban a munka az első gyülekezetben, Windsorban indult majdnem ugyanakkor, mint Northamptonban. Jelentős volt East Windsorban és „csodálatos” Coventryben. Hasonló jeleneteknek voltak tanúi Lebanon, Durham, Stratford, Ripton, New Haven, Gulford, Mansfield, Tolland, Hebron, Bolton, Preston, Groton és Woodbury vidékén.

Edwards úgy vélte, hogy egyházközségében több mint 300-an megtértek fél év alatt.

1735 májusában a munka érzékelhetően hanyatlani kezdett, jóllehet hónapokon át folytatódtak a megtérések. Ez az ébredés élénk érdeklődést keltett a kegyesek barátai körében bizonyos távolságban. *Dr. Colman* Bostonban írt Edwardsnak erről, és továbbította *dr. Watts*nak és *dr. Guise*-nek Londonba, ahol a kiadvány erős befolyást gyakorolt jó irányban.

Sok helyen hasonló ébredések utáni vágyakozás volt megfigyelhető, és ez a következő néhány évben kezdett sokszorozódni az ország különböző részein. Így 1739-ben Newark, N. J.-ben „az egész város általában törödni kezdett örök sorsával”. Harvard, Mass.-ben ugyanabban az évben a northamptonihoz hasonló ébredés történt (csak nem olyan kiterjedt), és „közel száz” reményteljes megtérés volt az eredménye.

Csaknem ugyanakkor újból kezdődött a munka Northamptonban, és általános megújulások voltak tapasztalhatók Pennsylvániában (főként Londonderryben), és New Brunswick, N. J.-ben, meg néhány más helyen.

Abban a városban és New Yorkban meg New Jerseyben, ahol valamikor kezdett prédikálni, valamint Georgiában és Dél-Karolinában ezek jöttek össze, törődve lelkükkel, és tömegek csatlakoztak az Úrhoz.

1740 szeptemberében *Whitefield* meglátogatta New Englandot, ahol már korábban elterjedt a híre, és mindenki igyekezett hallgatni őt. Newport, R. I.-ba érkezve, azonnal kezdett megszakitás nélkül prédikálni. Prédikációi Boston felé haladva terjesztették hímevét, és amikor tíz mérföldnyi távolságban volt, találkozott a kormányzó fiával, egy lelkésszel és egy fő-fő állampolgárral, akik bekísérték a városba. *Belcher*, a kormányzó, szívélyesen fogadta és barátságba lépett vele. Nem engedték meg, hogy az anglikán gyülekezet King templomába menjen, de *Webb*, *Foxcroft*, *Prince*, *Sewall* és a többi puritán lelkész örömmel köszöntötte. Prédikációi a szokásos hatásokat érték el. *Walter*, aki *Eliotnak*, az indiánok apostolának utóda volt, ezt mondta: „A puritanizmus éledt újjá.” „Ez volt a legboldogabb nap, amit eddig láttam életemben” – kiáltott fel *Colman* az első prédikáció meghallgatása után. Észak felé haladt Bostonból, és százhetven mérföldet utazott, miközben egy hét alatt tizenhatszor prédikált. Visszatérésekor az egész város megmozdulni látszott. Előkelők és egyszerűek, papok és városi tisztviselők, professzorok és diákok a közeli Cambridge egyetemről, és a vidéki városok népe tömegesen tódult hozzá, hogy meghallgassa, és úgy tűnt, hogy „még a szemüket is kivájták volna érte”. Húszezer hallgató zsúfolódott köré, amikor búcsúbeszédét mondta a nagy szabadtéren a fák alatt. Egyik hallgatója ezt írta: „Ilyen hatalmat és Isten jelenlétét egy prédikátorral ezelőtt még sohasem láttam. Kormányzónk vitte helyről helyre a kocsiján, és kísérte ötven mérföldnyire a várostól távolodva.”

November 8-ra megint Philadelphiában volt, egy házban prédikált, amit neki építettek távolléte alatt. December 14-én Savannah közelében elérte az árvaházat. Hetvenöt nap alatt százhetvenöt prédikációt mondott el. „Sohasem láttam még az isteni jelenlétnek ezt a folyamatosságát a gyülekezetekben, ahol prédikáltam” – jegyezte meg egyik írásában.

1741. január 16-án megint visszaindult Charlestonból Angliába.

Természetesen, lehetetlen követni az ébredések folyamatát, ami ezekben az években indult el végig New Englandon és a középső és déli államokban. Kelet-Massachusetts számos prédikátora 1745-ben kinyomtatott és kiküldött „egy bizonyágtételt” ennek áldásos eredményeiről. Úgy becsülték, hogy akkor az összes gyarmaton a lakosság létszáma körülbelül kétmillió volt, és úgy vélik, hogy a megtértek száma nem volt kevesebb *ötvenezernél*... Ennek eredményeképpen nem kevesebb mint 150 új kongregacionalista gyülekezet jött létre húsz év alatt. A baptista

gyülekezetek számának növekedése még ennél is csodálatosabb volt, mert elérték a 400 gyülekezettel, összesen harmincezer taggal való növekedést.

Angliában a munka 1739-ben kezdődött el. Ez év február 17-én *Whitefield* elmondta első *szabadtéri* beszédét az úgynevezett Rose Green területén. Ott és Kingswoodban szabadtéri összejöveteleket tartott több napon át, és ezrek meg tízezrek hallgatták nagy ámulattal. Az első bizonyítéka annak, hogy benyomást gyakorolt darabos hallgatóira, a mély hallgatás. A következő és még meggyőzőbb volt a *fehér zápor*, amint könnyeik patakzottak mosatlan, a szénportól fekete arcaikon. *John Wesley* (akivel Amerikába menetelekor *Whitefield* találkozott ezen a nagyon érdekes munkaterületen), amint beszélt az aratásról, ami közös imádságaik és fáradozásaik jutalma volt, ezt mondja: „Kevés ember élt Anglia nyugati részén, aki még nem hallott Kingswood bányászairól mint akik nem félték Istent és nem tisztelték az embert. Most azonban látjuk, hogy bár február közepén Kingswood még pusztaság volt, amikor június közepe megérkezett, már virágzott, mint a rózsza.”

Wales északi területének rövid meglátogatása után, ahol véletlenül összetalálkozott azzal a csodálatos walesi prédikátorral, *Howell Harrisszal*, aki már három év óta zengette az evangélium harangjait a „mezőkről, forrásokról és dombocskákról”, *Whitefield* átjárta Anglia nagy részét, prédikálva a gyepes tekepályákon, a piacok közelében és a főutakon, így készítve az utat a Wesleyk nevezetes szabadtéri működéséhez, akikkel kapcsolatban az Úr karja olyan hatalmasan mutatkozott be a metodizmus alapításában.

Az 1740–41-es évek alatt Wesley a királyság sok területét végigjárta, szinte naponta prédikálva és néha négy prédikációt mondván vasárnapokon. *Ingham*, amerikai társa szintén úton volt Yorkshire-ben, ahol sok közösséget alakított. *Howell Harris* eredményesen munkálkodott Walesben, és *John Bennet* széles körben prédikált Derbyshire területén és a környező megyékben. *David Taylor* jelentős munkát végzett és kezdett utazni és prédikálni ugyanebben az időben.

Ami *Whitefieldet* illeti, tizenháromszor kelt át az Atlanti-óceánon, és sok ezren csüngtek ajkán, akár Londonban volt, akár Anglia más területein, Walesben, Skóciában vagy Írországbán, Georgiában vagy New Hampshire-ben, Charlestonban, Philadelphiában, New Yorkban, Bostonban vagy a közbeeső területen. Egyes esetekben tízezren, más esetekben húszezren hallgatták szenvedélyes felszólításait, és örök életre szóló gyümölcsök teremtek egész utazása folyamán, amíg „eltűnt, mert magához vette őt Isten”.

Arról a kegyelmes munkáról, amit Isten végzett Skóciában (különösen *Cambuslan* területén) 1742-ben, amikor az Úr olyan gazdag esőt küldött sok egyházközségre, az évkönyvek azokból az időkben a legérdekesebb történetekről számolnak be.

Olvasva „Az ébredések története a brit szigeteken” című munkát (amit a Ruthwellből való *Mrs. Duncan* írt) és *Whitefield*, *Wesley*, *Lady Huntingdon* stb. életrajzát, az ember látja, hogy akik a halál árnyékában ültek, azokon mennyire valóságosan föltámadt hirtelen a világosság, és „a szomjas föld vízforrássá változott”.

(Folytatása következik)

Bunyan János

(1628–1688)

- 1628 Született Angliában, a bedfordshire-i Elstowban
- 1644 Csatlakozott a hadsereghez
- 1646 Távozott a hadseregből és megnősült
- 1653 Alámerítkezett John Gifford által a Bedfordi Baptista Gyülekezetben
- 1655 Prédikálni kezdett
- 1659 Első feleségének halála után újból megnősült
- 1660 A kormányzat megtiltotta prédikálását, letartóztatta engedetlenség miatt és börtönbe csukatta
- 1672 Kiszabadult a börtönből és a Bedfordi Baptista Gyülekezet lelkipásztora lett
- 1675 Újból börtönbe került hat hónapra
- 1688 Augusztusban meghalt, miközben egyik barátját látogatta Londonban

Életét születési helyének környékén egy tíz kilométeres területen töltötte, néhány londoni utazást kivéve; ma azonban nevét az egész világon ismerik. Mint fiatal felnőtt, nem tudott sem írni, sem olvasni. Életének a végére azonban a leghíresebb keresztyén írók közé emelkedett – képzelőerővel teljes írásai egy sorba állítják Dantével és Miltonnal. Csak késői húszas éveiben tért meg, és csaknem harmincéves korában kezdett prédikálni. Mégis úgy ismeretes, mint az egyik legnagyobb keresztyén és korának legjelentősebb prédikátora. Bunyan János csodálatos ember volt.

Jobban ismerik írásairól, mint prédikálásáról – prédikációi ismeretlenek, de *A zarándok útja* a Biblián kívül talán a legismertebb könyv az egész keresztyén irodalomban. Ennek ellenére aktív prédikátor volt; Isten felé tudta fordítani az embereket a prédikált Igével és az írott Igével egyaránt.

Élete és kora

Bunyan az angol történelemnek egyik legjelentősebb korszakában élt. Ez a kor a híres emberek időszeke volt: amikor Bunyan született, Richard Baxter tizenhárom éves volt; George Fox, a Barátok alapítója négyéves; John Milton húszéves; Oliver Cromwell huszonnyolc; Shakespeare csak húsz évvel korábban halt meg. A gyarmatosítók New Englandon nyolc télen át szenvedtek; a Virginiában levők elindultak, hogy állandó gyarmatot építsenek huszonegy éves munka után.

Bunyan életideje alatt számos király nagy hatást gyakorolt a sorsára. I. Károly volt a trónon születésekor, és életideje kiterjedt II. Károly és II. Jakab uralmára. Bunyan nem sokkal azelőtt halt meg, hogy Anglia trónjára került Vilmos és Mária, és pirkadt a vallásszabadság hajnala. Franciaországban XIV. Lajos uralkodott. Udvarában a híres francia prédikátorok visszhangozták üzeneteit. De a régi monarchiák egyre ingatagabbak lettek. Ez forradalmi korszak volt. Angliában két forradalomnak különös jelentősége volt Bunyanra nézve: A politikai forradalom, ami miatt sok évet börtönben töltött, és a vallásos forradalom, ami jelentősen érintette vallási felfogását és élményeit.

Bizonyos értelemben a politikai forradalom Angliában éveken át izzott, de a közvetlen összeütközés, ami Bunyan érintette, születésének évében kezdődött. 1628-ban a parlament elfogadta a Jogok kérvényét, hogy ezzel korlátozzák a monarchiát Angliában. Ez a nép erőfeszítését képviselte, hogy több joghoz és nagyobb szabadsághoz jusson. I. Károly, az uralmon levő király azzal válaszolt, hogy főlöszlatta a parlamentet. Tizenegy éven át parlament nélkül próbált uralkodni. A pénzalapok elkeserítő hiányában Károly végül újból összehívta a parlamentet 1640-ben. A parlament azzal válaszolt, hogy bíróság elé idézte és megbüntetett számos magas beosztásban levő kormánytisztviselőt a király szövetségesei közül. Károly katonai erődemonstrációval válaszolt és 1642-ben polgárháború tört ki Angliában.

A parlament hadai és a király serege nézett szembe egymással a harcmezőn. Egyik oldal sem volt képes teljes győzelmet aratni. A háború bizonytalan volt az országban, és nem látszott végső kimenetele. Végül *Oliver Cromwell* vezetésével katonák csoportja a parlament zászlaja alatt kezdett eredményessé lenni a csatamezőn. Odaszentelt, fegyelmezett és a demokratikus alapelveknek elkötelezett katonák voltak. Nem engedték meg, hogy az osztályszerkezet beavatkozzék a katonai sikerekbe. A király hadserege zavarba került és vereséget szenvedett Cromwell csapatai előtt.

1649-ben I. Károlyt lefejezték. Cromwell vezette a republikánus Angliát a világra kiterjedő nagy hatalomhoz. Ő létesített bizonyos fokú vallásszabadságot, különösen a protestáns csoportok és szekták tekintetében. Sok puritán tantételt törvénybe iktattak Cromwell alatt, de a nép belefáradt ebbe a szigorú és józan urallásba, és amikor Cromwell 1658-ban meghalt, a nemzet visszatért a monarchiába. 1660-ban II. Károlyt köszöntötték Anglia trónján. Míg Anglia azelőtt a józan puritanizmus keretei között élt, II. Károly a csapongó, érzéki látványosság korszakába sodorta. II. Károly alatt ismét felélesztették az

Uniformitás törvényét – amivel megkövetelték minden lelkipásztortól, hogy regisztráltassa magát az államegyháznál. Ezzel akarták korlátozni az olyan csoportok növekedését, mint amilyen a baptistáké vagy más szakadárké volt.

1685-ben II. Jakab lett a király. Próbálta Angliát visszavezetni a katolikus egyházba, de a nép fellázadt; hamarosan eltávolították a hatalomból, és ekkor elmenekült Angliából. 1688-ban Vilmos és Mária került a trónra és a felvilágosodás napja virradt Angliára.

A politikai zűrzavarban Angliát megrázta a vallási forradalom is. A protestáns reformáció sohasem volt olyan alapos Angliában, mint Európa más részein, és sok ügy függőben maradt. Katolikusok és protestánsok harcoltak egymással a hatalomért és az uralkodásért, míg a protestáns táborban is sok megosztottság volt az episzkopálisok, a presbiteriánusok és a különböző szakadár csoportok között.

Az államegyházban a vallásos élet meddő és világias lett. Akik elleneztek ezt a halott állapotot az egyházban, tisztább egyházi életformára áhítoztak. Ezeket az embereket nevezték Cromwell kora „puritánjai”-nak. A puritanizmus sok formát öltött Angliában, de általában egyezés volt a puritánok között, hogy legyen józanság és istenfélelem az életben és az egyházban. Egyes puritánok az egyházat belülről akarták megtisztítani, míg mások nem voltak tagjai az államegyháznak, és hittek a kívülről való reformálásban. Bunyan nagyon befolyásolták kora puritán elképzelései. Nem volt tagja az államegyháznak, és ezért üldözték a puritánok az egyházon belül és azok is, akik nem értettek egyet a puritán nézetekkel egyáltalán.

Az angol világnak ebben a zűrzavaros tizenhetedik századában született Bunyan János. Családjá szegény volt – édesapja üstfoltozóként kereste kenyerét. Megtanította fiát, hogy miként javítsa meg a fazekakat, lábasokat, de nagyon kevés egyebet adott neki. Amikor Bunyan tizenhat éves lett, édesanyja és nőtestvére meghalt. Édesapja csaknem azonnal újból megnősült, és Bunyan a lázadás korszakába jutott.

Csatlakozott a hadsereghez, és a parlament hadaiban harcolt I. Károly ellen. A hadsereg vallási lelkesedése Cromwell vezetése alatt befolyásolta csaknem az egész sereget. Jóllehet Bunyan ekkor még nem tért meg, mégis megragadta Cromwell hadainak puritán lelkesedése.

Visszatérve Elstowba, Bunyan megházasodott. Végtelenül szegény volt új feleségével együtt. Csak két könyvet hozott házasságukba az asszony *Az egyszerű ember útja a mennybe* és *A kegyesség gyakorlása* címmel. De ez a fiatalasszony hatalmas befolyást gyakorolt Bunyan életére. A házasságkötésig Bunyan teljes lelki lázadásban volt. Élete felszínes és világias volt. Felesége, a környezetében élő más keresztyének és John Gifford, a Bedfordi Baptista Gyülekezet lelkipásztora vezetése alatt Bunyan kezdett komolyan gondolkodni a keresztyén hitről.

Hosszas küzdelem és nagy megfontolás után megvallotta Jézus Krisztusba vetett hitét és John Gifford által bemelegített. Bunyan 1653-ban a Bedfordi Baptista Gyülekezet tagjává lett. Bunyan legnagyobb szomorúságára, felesége 1655-ben meghalt. Keresztyén befolyása azonban érvényesült férjén továbbra is. Bunyan még ugyanabban az évben prédikálni kezdett. Az emberek lelkesen válaszoltak szavaira és üzenetére. Továbbra is üstfoltozóként dolgozott és prédikált, amint haladt házról házra és faluról falura. Ebben az időben kezdett írni. Első írását a kvékerek ellen irányította. 1659-ben elvette második feleségét, Erzsébetet, aki hasznos segítőtársnak bizonyult a következő zűrzavaros években.

1660-ban II. Károly foglalta el Anglia trónját. Az Uniformitás törvényének újbóli életbeléptetésére a kormány megtiltotta Bunyannak a prédikálást. Ő nem engedelmeskedett a kormányrendeletnek, ezért letartóztatták és börtönbe vetették.

A hatóságok sürgették, hogy teljesítse a törvény egyszerű kívánalmát – jegyeztesse be magát az államegyháznál. Nem tette meg. Azt mondta, hogy ha szabadon bocsátják, azonnal prédikálni kezd ismét. Hat éven át maradt börtönben. Azzal tartotta fenn magát és segítette családját, hogy zsinórokat készített. Felesége és vak leánya sokat szenvedett távollétében.

Még a börtönben is prédikált Bunyan. Megnyerte a börtönőrök bizalmát, akik megengedték neki, hogy kimenjen az erdőbe és prédikáljon gyülekezetének, aztán visszatérjen a börtönbe. Prédikált a börtönőrök mögött is, és gyakran beszélt a börtönőrökkel az evangélium igazságáról.

1666-ban szabadon engedték. Azonnal prédikáláshoz kezdett, és rögtön letartóztatták, majd börtönbe vetették. Újabb hat évet töltött a bedfordi börtönben. Tizenkét éves bebörtönzése talán pusztán makacsságának tulajdonítható; de inkább tulajdonítható a vallásszabadság iránti mélyszéles elkötelezettségének és annak, hogy nem ismerte el a világi hatalom felsőbbrendűségét az egyház felett.

1672-ben kiszabadult a börtönből, és a Bedfordi Baptista Gyülekezet lelkipásztora lett, ahol kiemelkedő lelkipásztorként szolgált. Nemcsak saját gyülekezetében prédikált, hanem a környező területen is. Utazásokat tett Londonba, hogy meglátogassa barátait és hirdesse az evangéliumot. Gyakran egynapos előrejelzéssel olyan hatalmas tömegeket mozgató meg, hogy az istentiszteleti helyek nem tudták befogadni őket.

Bunyan János mint prédikátor nyíltan foglalkozott korának mindennapi kérdéseivel. Mennydörgött az egész országot átható gonoszság és korrupció, valamint II. Károly romlott udvartartásával szemben. Kűszködött a kormányzás és az egyházak kapcsolatának problémájával is. Életével, írásaival és prédikálásával Bunyan kiállt a vallásszabadság ügye mellett. Mások talán ékesszólóbban érveltek, de senki sem volt meggyőzőbb a vallásszabadság ügyében.

Egyes lelkipásztorok a prédikálásuk miatt emlékeztetnek. A helyzet nem így áll Bunyan Jánossal kapcsolatban. Bunyanra azért emlékeznek, mert bátran foglalkozott kora forradalmi időszakának kérdéseivel, és ragyogó, lelkes írásműveket készített, amelyek az angol irodalom nagy örökségének részévé lettek. Valójában prédikációit ma csak azok olvassák, akiket érdekel a prédikálás történetének különös tanulmányozása. Nagy irodalmi munkái elhomályosítják ragyogó prédikációit. Nem szabad azonban, hogy Bunyan kiváló politikai reformeri szerepe és mesteri írásai elfeledjék velünk Bunyant mint kiváló prédikátort. Neki a prédikálás nagy feladat volt, amire Isten hívta el.

Prédikálása és üzenetei

A zarándok útja elolvasása után Bunyan prédikációi egy kicsit kiábrándítóak. Ugyanazt a leíró stílust várjuk és mégsem találjuk. Ugyanazt a drámai ráérzést, a leírás színes alkalmazását várjuk. Csak alkalmanként találjuk meg e fenséges allegóriák jellemzőjét Bunyan prédikációiban... Ha Bunyan sohasem írta volna meg *A zarándok útját*, akkor is úgy emlékeznének rá, mint a keresztyén egyház egyik legnagyobb prédikátorára.

Annak ellenére, hogy hibák vannak prédikációiban, amik nagyon is tipikusak voltak abban a korban – például a

rendkívüli hosszúság, az elkalandozás, a fásasztó részletezés –, Bunyan prédikációinak sok az erős pontja: színesek és elevenek, még ha nem is olyan sokszínűek, mint *A zarándok útja*. Mindegyik beszéde alapos magyarázata a szövegnek egyszerű, élő nyelvezetben. Mindegyik mesterien használja a párbeszédet az ellenvetések megválaszolására vagy az érvek alátámasztására. Ezekhez még hozzá kell tennünk Bunyan valódi meggyőződését és erejét a személyes felszólításban.

Bunyan tévedhetetlenül puritán prédikátor volt, de nem volt *tipikus* puritán prédikátor. Froude a puritán korszak történetében ezt írta Bunyanról: „A tanulatlan angol tömegeknek nem találhattak ilyen prédikátort sehol a világon. Amit ezek az emberek az inspiráción értettek, azzal bőségesen rendelkezett Bunyan.” Ez a kiértékelés annál jelentősebb, mivel Froude igyekezett ugyanabban a történetben felmenteni azokat, akik Bunyant bebörtönözték.

Bunyan hírneve mint prédikátoré nem szorítkozott Bedfordshire kereteire, jóllehet szolgálatának legnagyobb részét ott végezte. Ez azonban kiterjedt Londonra is, ahol számos alkalommal nagy tömegeknek prédikált. Egyik korabeli csodálója, egy londoni lakos ezt írta:

Amikor Bunyan Londonban prédikált, mégha csak egy nappal előbb közölték is, több ember igyekezett hallgatni beszédét, mint ahányan elfértek az összejöveteli helyen. Hallgattam őt prédikálni mintegy 1200 személlyel együtt egy reggel hét óraker kezdődő munkanapi órában, egy sötét téli napon. Aztán hallgattam őt 3000 ember jelenlétében egy vasárnap Londonban a város végén egy összejöveteli helyen, és az érkezők fele helyhiány miatt kénytelen volt elmenni, és neki magának is egy hátsó ajtón kellett bemennie, és csaknem az emberek felett húzták be, hogy feljusson a szószékre.

Bunyan tetszett nemcsak „a tanulatlan angol tömegeknek”, hanem a nemeseknek és tudósoknak is. A tanult dr. John Owen egyik gyakori hallgatója volt Londonban, és meghívta prédikálni saját különös gyülekezetébe Moorefieldsbe. II. Károly király állítólag megkérdezte Owent, hogy elmehetne-e meghallgatni az üstfoltozó prédikációját. Owen azt válaszolta, hogy saját maga szívesen kicserélné tanulási képességét azért, hogy olyan jól prédikáljon, mint az üstfoltozó.

Bunyan továbbra is Bedfordban élt. Egy rövid ideig Londonban prédikált egyszer vagy kétszer évente. Kis baptista kápolnája túl kicsi lett és egy nagyobbat építettek. Bedfordban sokan kifogásolták saját felekezetének tagjai azért, hogy szószéket cserél a presbiterianusokkal és függetlenekkel – nyilvánvalóan Bunyan a maga korában szokatlan ökumenicitást prédikált és gyakorolt. De ennél a pontnál voltak bizonyos előítéletei – egy kifejezés „A mennyei futár” című prédikációjában különösen érdekes:

Ne biztatok saját erőtkben, dobjátok el magatoktól! Hulljatok térdre imádságban az Úr előtt az igazság lelkéért! Keressétek igéjét az irányításért! Meneküljete a rászedők társaságából! Legyetek együtt a legegészségesebb keresztyénekkal, akiknek a legtöbb tapasztalatuk van Krisztussal. Óvatosak legyetek a kvékerekkel, nagyhangúakkal és a szabadosokkal kapcsolatban! Ne legyetek túl közel egyes anabaptistákhoz sem, jóllehet én magam is anabaptista néven futok.

Bunyan valamennyi prédikációja más és más, de mindegyiknek vannak bizonyos erős pontjai általánosságban. E prédikációk stílusa kiváló, mégha alatta van is *A zarándok*

útjának. Szavai egyszerűek és jól kiválasztottak, mondatai rövidek. Bunyan a jó stílus érdekében a maga szabályát gyakorolta: „Legyünk egyszerűen és követhetők, és ne írjuk körül a kérdéseket!” Mindkét területen eredményes volt. Maculay ezt mondta stílusáról:

Szókincese az átlagembereké. Egyetlen író (és szónok sem) mondta ki tőle pontosabban, amit mondani akart. A fenség, a pátosz, a lelkes buzdítás, a költő minden célja, a szónok és a lelkész szempontjai, ez a családiás dialektus – az egyszerű munkások dialektusa, elegendő.

John Brown, Bunyan életrajzírója mondta: „Írjon bármilyen témáról is, nem sokáig ír, mielőtt elolvad a gyöngédségtől vagy tüzzel fejezi be.”

Ami azt a szándékát illeti, hogy „lefedtesse a kérdést úgy, amint van”, senki sem kétli, hogy sikerült neki. Prédikációit a lelkesedés és az őszinteség jellemzi. Bunyan sohasem veszett el irodalmi adományai közt – a kérdés lényegét találta el, bűnbánatra és megtérésre sürgetve hallgatóit. Kevés prédikátor tudta, miként foglalja össze erőteljesebben, mint Bunyan:

Akkor tehát, bűnös, mit szólni ehhez? Hol van a szíved? Gondolkodj, ember, gyorsan; ne tétovázz ebben a kérdésben! Ne tanáskozz testtel és vérrrel: nézz föl az égre, és lásd meg, hogy mennyire szereted, és a pokolra, és ennek megfelelően szánd el magad! Ha nem ismered az utat, kérdezd meg Isten igéjét! Ha társat akarsz, kiáltst Isten Lelkéért! Ha bátorításra van szükséged, fogadd el az ígéretek! De időben kezd el, lépj az útra, fuss gyorsan, és tarts ki végig, és az Úr eredményes utazást ad neked! Isten veled!

Bunyan ezt mondta prédikálásáról: „Azon fáradozom, hogy úgy szóljam az Igét, hogy ha lehetséges, a bűn és a bűnös személy lelepleződjék általa.” Alkalmazásai mutatják azt az igyekezetét, hogy határozott akart lenni prédikációiban. Az ilyen céltudatos prédikálással Bunyan olykor elítélte magát saját szavaival, de sohasem engedte meg, hogy saját bűne gyengítse prédikációját:

Amikor egyes kiemelt és átható részeit prédikálom az Igének, a kísértő ezt ajánlja: „Ez elítél téged, hiszen ebben a saját lelked is bűnös. Ezért egyáltalán ne beszélj róla, vagy ha ezt teszed, úgy szépítgesd, hogy megtaláld magadnak az egerutat, nehogy mások felébresztésével ilyen nagy bűn terhet tegyél a lelkedre, ami alól sohasem szabadulhatsz.”

De hála az Úrnak, megmenekültem ezektől a szörnyű ajánlatoktól, és inkább Sámsonhoz hasonlóan teljes erőmmel nekitámaszkodtam, hogy elítéljem a bűnt és a vétket, akármit fedeztem föl, jóllehet saját lelkiismeretemet is bűnösnek találtam benne. Halljak meg, gondoltam, a filiszteusokkal együtt inkább, minthogy helytelenül bánjak Isten áldott igéjével!”

Amint *A zarándok útjának* olvasása sejteti, Bunyan prédikációi tele vannak igei utalásokkal. Legtöbb illusztrációja és képzeletbeli leírása bibliai témákból ered. Kevesen tanulmányozták jobban a Bibliát, mint ő: „Sohasem léptem ki a Bibliából, sem olvasással, sem elmélkedéssel. Nem horgásztam mások tengerén: Bibliám és konkordanciám az én egyedüli könyvtáram.” Bunyan a Bibliából nyerte erejét, és ez a hit sugárzott másokra prédikálása által.

Minden zsenialitásával együtt Bunyan János számos tanulatlan embert képvisel, akiket odaszentelt talentumai és a Bibliában rejlő egyszerű bizalmuk az Ige eredményes prédikátorává tett.

A terméketlen fügefa

De az így válaszolt neki: „*Uram, hagyd meg még ebben az évben, míg körülásom és megrágyázom, hátha terem jövőre, ha pedig nem, akkor vágd ki!*” (Lk 13:8-9).

Ezek a szőlőskert vincellérének szavai, aki Jézus Krisztus. („Ő közbenjárt a bűnösökért.”) E szavakban könyörgés van a megsértett igazság alapján, imádkozás, hogy még egy kicsit több időt és türelmet adjon a terméketlen fügefának.

Ebben a kérésben hat gondolatot kell megfigyelnünk! 1. Az igazságot lehet késleltetni. „*Uram, hagyd meg még ebben az évben...*” 2. Itt az időtartam meghatározása, ami alatt próbálkozás történik a terméketlen fügefa művelésére. 3. A segítség módját is meghatározza: „*míg körülásom és megrágyázom*”. 4. Itt sejtetése van annak, hogy ezáltal Isten várakozására megfelelő válasz érkezik: „*hátha terem jövőre...*” 5. Itt van annak sejtetése is, hogy a terméketlen fügefa terméketlen marad, amikor Krisztus megteszi vele a szükségeset: „*hátha terem*” 6. Itt van a végső döntés, hogy ha terméketlen marad, a kivágás ideje jön el: „*Ha nem, akkor vágd ki!*”

Kövessük az előző módszer szerint a magyarázatot!

Uram, hagyd meg még ebben az évben! Itt a kegyelem valóban meglepő. Csodálatos kegyelem, mondom, hogy az Úr Jézus törődik egy terméketlen fügefával. Ő közbelép, hogy megakadályozza egy terméketlen fügefa kivágását! Valóban megakadályozta a kivágást egy időre, de miért tette ezt egyáltalán? Miért nem hozta elő a fejszét? Miért nem végezte el a kivágást? Terméketlen fügefa, ez jó neked, hogy Jézus Isten jobbánál ül, aki együtt érez egy terméketlen fügefával, különben az igazság nem hagyott volna ott, hogy kihasználd a talajt, ahogy eddig tetted. Amikor Izráel vétkezett Isten ellen egészen végig, Mózes odaállt a törésre: „*hadd emésszem meg őket egy szempillantás alatt, és nagy nemzetté teszek téged.*” Terméketlen fügefa! Hallod ezt? Nem tudod, hogy az isteni igazság keze ütésre emelkedett, és milyen sok éven át ki akart vágni, ha Jézus nem tartja vissza az Atya fejszét. „*Vágd ki, miért foglalja a földet hiába?*” Még mindig nem hallod ezt, terméketlen fügefa? Még mindig visszaélsz vele? Elfárasztottad az embereket, és kihívtad Isten igazságát: el akarod fárasztani Istent is?

Hagyd meg még ebben az évben! „Uram, várj egy kicsit! Ne vessen el egy lélek sem az eszközök híján! Megpróbálok. Meglátom, hogy termékennyé tehetem-e. Nem kérek hosszú életet, sem azt, hogy még maradjon terméketlen, és ezzel bosszantsalak téged. Könyörgöm, a lélek érdekében, a halhatatlan lélekért, Uram, kíméld meg még egy évig, csupán egy évig, ebben az évben! Ha tehetek vele valamit, az rövid idő alatt megtörténik. Nem kell sokáig bosszankodnod a termés hiánya miatt, csak egy évig, és aztán”

Terméketlen fügefa! Hallod, milyen párbeszéd folyik a vincellér és a szőlősgazda közt az életedért? „Vágd ki!” – mondja az egyik. „Uram, hagyd meg” – mondja a másik. „Hiába foglalja a földet” – mondja az Atya. „Még ebben az évben” – mondja a Fiú. „Hagyd meg még ebben az évben!”

Míg körülásom és megrágyázom. Az Úr Jézus ezekkel a szavakkal két okot feltételez, ami miatt a fügefa nem terem gyümölcsöt, és ezt a kettőt akarja megszüntetni orvosságként. Az első oka a terméketlenségnek az, hogy a talaj nincs kellően megásva. A másik oka pedig az, hogy a fa nem kapott megfelelő mennyiségű trágyát. Ezért javasolja, hogy még körülássza és aztán ellátja trágyával. Uram, kíméld meg ebben az évben, amíg körülásom! Kétlem, hogy ezután is terméketlen marad. E világ szeretete és a gazdagság csalása túl közel van a szív gyökereihez.

A gazdagság szeretete, a tisztesség keresése, az élvezetek hajhászása azok a tövisek, amelyek megfojtják az Ígét. „Mert mindaz, ami a világban van, a test kívánsága, a szem kívánsága és az étellel való kérkedés, nem az Atyától, hanem a világtól van.” Akkor hogyan teremhet gyümölcsöt az a szív, amelyet ezek megfojtanak?

Terméketlen fügefa! Lásd meg, hogy az Úr Jézus ezekkel a szavakkal feltárja a lélek terméketlenségének az okát! E világ kívánságai túl közel vannak szívedhez, a világ ott van gyökereidnél, ezért vagy terméketlen. Az agyag megfojt. „*Aki szereti a világot, nincs meg abban az Atya szeretete.*” Akkor hogyan lehetne gyümölcsöző a szőlőskertben! Ez tartotta vissza Júdást attól, hogy törődjék a szegényekkel. Ez tartotta vissza Démást az önmegtágadás gyümölcsétől. Ez tartotta vissza Anániást és Szafirát, a feleséget, hogy megteremjék az őszinteség és igazság gyümölcsét. Mit mondjak? „*Sok esztelen és káros kívánságba esnek, amelyek az embereket pusztulásba és romlásba döntik. Mert minden rossznak gyökere a pénz szerelme*” Hogyan teremhetne jó gyümölcs az ilyen gyökérből, a gonoszság gyökereiből?! „*Amely után sóvárogva egyesek eltévelyedtek a hittől, és sok fájdalmat okoztak önmaguknak.*” Ez a rossz gyökere. Nem, ez minden rossznak a gyökere. Hogyan lehet akkor, hogy az a hívő, akinek ilyen a gyökere, tele van földiekkel, kívánságokkal és vágyakkal, e világ hiábavalóságával, gyümölcsöt teremjen Istennek?

Míg körülásom... Uram, kiszabadítom gyökereit, felásom ezt a földet, szabadabbá teszem a gyökereket. Ránehezítem a kezem betegséggel, kiábrándultságokkal, mintha nem viselnék róla gondot. Körülásom, amíg ott áll remegve és reszketve, és már-már kidől, aztán igyekszik még jobban meggyökerezni.” Ezért azt mondom, Jézus nagyon törődik a terméketlen hívővel. Körülássza, csapással sújtja a szívét, egy másikkal a kívánságait, egy harmadikkal az élvezeteit, egy negyedikkel a kényelemszeretetét, egy ötödikkel az önközpontúságát, és így ássa körül a fügefát. Így távolítja el a rossz talajt a gyökerek közeléből, és szabadítja meg gyökereit a földtől. Terméketlen fügefa! Lásd, itt van a törődés, a szeretet, a fáradozás. Ez az Úr Jézus Krisztusnak, a szőlőskert vincellérének a törődése veled azért, hogy gyümölcsöt teremj!

Míg körülásom és megrágyázom. Ahogy a föld túlságosan szorítja a gyökereket, akadályozhatja a fát a gyümölcsözésben, ugyanúgy jobb eszközöket is akar nyújtani, hogy megszüntesse a terméketlenség okát. Ez több annál, mint amit a vincellér sejtet: „*míg körülásom és megrágyázom.* Ellátom őt még gyümölcsözőbb szolgálattal, melegebb Igével. Adok nekik saját szívem szerinti lelkipásztorokat. Megrágyázom őket.” A trágya melegebb, kövérebb, kívánatosabb, hasznosabb anyag, mint ahova általánosságban a fákat ültetik.

„*Körülásom és megrágyázom.*” Vagyis „szívet ébresztő szolgálatba viszem, a kegyelem eszközei kövérek és jók lesznek. Meglátogatom őt szívet ébresztő, szívet melengető, szívet bátorító megfontolásokkal. Küzdök vele együtt a Lelkessel, és megízleltem vele a mennyei ajándékot és az eljövendő világ erejét. Nem akarom elveszteni azért, mert nincs körülássza. „Uram, hagyd meg még ebben az évben...”

Hátha terem jövőre... Ha mindez a fáradozásom ezt a fügefát gyümölcsözővé teszi, akkor megérte az időm, a fáradozásom, az áldozatom, amit ráfordítottam. És te is, ó, Istenem, ebben gyönyörködsz. Mert te kegyelemes és irgalmas Isten vagy, megbánod a gonoszt, amivel megfenyegetted ezt a népet.

Ezért ezek a szavak tájékoztatnak minket arról, hogyha a terméketlen fügefa, a terméketlen hívő végre gyümölcsöt hoz Istennek, akkor az a hívő valóban a helyén van, a helyére kerül az a szegény lélek. Előző terméketlensége, az, hogy előzetesen kísértette Istent, visszaélt Isten türelmével és hosszútűréssel, hiába töltötte az éveket egymás után, végre bocsánatot nyer. Igen, az Atya Isten és a mi Urunk Jézus Krisztus mindent elfelejt és ezt mondja: jól van, végre. „*Ha pedig azt mondom a bűnösnek, hogy meg fog halni, de ő megtér vétkéből, törvény és igazság szerint él. Elkövetett vétkéi nem kerülnek említésre. Követte a törvényt és az igazságot, tehát élni fog.*”

Terméketlen fügefa! Hallod ezt? A fejsze a fák gyökerén van, de az Úr Jézus kéri Istent, hogy kíméljen meg. Körülásta már a talajt? Megtrágyázta már a fügefa földjét? Ó, terméketlen fügefa, eljutottál a végponthoz. Ha megváltozol, ha a kegyelmes munka, az evangélium hallása után gyümölcsöt teremsz Istennek, jól van, de ha nem, a tűz a végső. Gyümölcs vagy tűz. Gyümölcs vagy tűz, terméketlen fügefa. „Ha gyümölcsöt teremsz, jól van!”

Ha pedig nem, akkor vágd ki! Az Úr Jézus ezzel a ha szócskával megérteti velünk, hogy vannak olyanok a világon, akik gyógyíthatatlanok, akik nem térnek meg, akiknek nem használ a kegyelem. Ezek megtartják vallásukat, de nem hoznak gyümölcsöt. Ez a generáció kihasználja Isten türelmét, az időt és a dagályt, a fenyegetéseket és a közbenjárást, az ítéletet és a kegyelmet, és mindezek után is terméketlen marad.

Ó, milyen elkeserítő gonoszság van szívedben! Terméketlen hívő, hallod ezt? Az Úr Jézus még mindig kétségben van felőled, ott van a *ha* a szavában. Azt mondom, hogy az Úr Jézus kétségben van felőled. Vajon végre jóra fordul a sorsod, vajon nem fárad hiába, vajon az ásás és a trágyázás nem pusztán eltékozolt fáradozás marad? „Időt adtam neked, hogy megtérj, és nem tértél meg.” Körülásta a földet és megtrágyáztam. Adtam időt, és ellátalak eszközökkel, de hiába fáradtam és erőmet hiába pazaroltam. Hallod ezt, terméketlen fügefa? Kérdéses még, hogy vajon jóra fordul-e végül lelked helyzete?

Ha pedig nem, akkor vágd ki! Semmi sem kiábrándítóbb az embernek, mint amikor minden kedvessége és jósága semmibe vész. Semmivel sem lehet az Úr Jézust annyira bántani, mint amikor a bűnösök visszaélnék kegyelmével. „Ha terméketlen és kopár marad evangéliumom ellenére, ha visszautasítja kegyelmemet ürességgel, ha a megásás és a trágyázás után még mindig gyümölcsstelen marad, megengedem, hogy kivágják.”

Az evangélium az utolsó orvosság a terméketlen hívőnek. Ha az evangélium, ha az evangélium kegyelme nem eredményes, akkor semmi más nem várható, csak a kiirtás. „Jeruzsálem, Jeruzsálem, aki megöli a prófétákat, és megkövezed azokat, akik hozzád küldettek, hányszor akartam összegyűjteni gyermekeidet, ahogyan a tyúk szárnya alá gyűjti a csibéit, de ti nem akartátok! Íme, elhagyottá lesz a ti házatok.” Ez nem történhet meg, amíg az Úr Jézus leállítja az Atya igazságos ítéletét. Azt mondom, hogy azért várt Isten, mert Jézus szíve annyira tele volt együttérzéssel. „Amikor közelebb ért, és meglátta a várost, megsiratta, és így szólt: »Bár felismerted volna ezen a napon te is a békességre vezető utat! De most már el van rejtve a szemeid elől.«”

Ha pedig nem, akkor vágd ki! Amikor Krisztus átad téged, akkor nincs közbenjáró, sem védelmező, sem áldozat a

bűnért. Csak az ítélet marad hátra, a fejsze. „...hanem az ítéletnek valami félelmes várása, amikor tűz lángja fogja megemészteni az ellenszegülőket.”

Terméketlen fügefa! Vigyázz, hogy ne teljesedjenek be ezek az utolsó szavak, mert ezek a kivágás, az elvettetés szavai. „Ha pedig nem, akkor vágd ki!” Mintha ezt mondta volna Krisztus: „Atyám, többször könyörögtem ezért a terméketlen hívőért. Könyörögtem, amíg felásom és megtrágyázom, de most, Atyám, az idő lejárt, az év véget ért, a nyárnak vége, és nem változott meg. Próbálkoztam az én eszközzel, az evangéliummal, körülásta. Kövérséget helyeztem köré az evangélium által, de mind semmibe vészett. Atyám, átadom neked ezt a hívőt ismét. Megtettem mindent, imádkoztam és kitartottam, visszatartottam fejszédet, de tovább nem teszem, odahelyezem igazságos kezedbe. Tégy igazságot! Hajtsd végre a törvényt! Többé nem imádkozom érte.” „Akkor vágd ki!” Jaj nekik, ha eltávozom tőlük!

Most tehát bemutatok nektek bizonyos jelek által, hogy honnan tudjátok meg, hogy a kegyelem napja véget ért vagy vége a terméketlen hívőnek. „Ha pedig nem, akkor vágd ki!” Aki ellenáll Istennek, és ellenáll minden eszköznek a gyümölcsstermés érdekében, amit Isten fölhasznált, hogy őt termékeny fává tegye kerjében, veszélyben van. Ez valóban a példázat összegezése. A fügefa itt megkapja az eszközök áldott alkalmazását, időt kap a táplálkozásra, de ellenáll, ellenáll mindannak, amit a vincellér tesz, mindannak, amit a szőlősgazda tesz.

De egy kicsit határozottabban írjuk le az eddigi kegyelem jeleit!

A kegyelem napja eltávozik, amikor a hívő ellenáll, visszaélt és kizsákmányolja Isten türelmét. Akkor veszélyben van. Ez kihívás, aztán Isten kiált: „Vájjátok ki!” Vannak olyanok, akik belopják magukat a hívők közé, senki nem tudja, hogyan. Még ez a fügefa is bekerült a szőlőskertbe, de nem Isten plántálta oda, és ott él élettelenül, kegyetlenül, gondatlanul, jó lelkiismeret nélkül Isten előtt. Talán idejönnek a kenyérért, a kereskedésért, a hitelért, vagy el akarják fojtani a nyugtalan lelkiismeretet. Miután elérték céljukat, olyanok, mint a bűnösök a Sionon. Biztonságban érzik magukat, mint Agág: „Biztosan nem a keserű halál vár.” Más szóval: „Rendben van minden, üdvözülök, eljutok a mennybe.” Ilyen hiábavaló gondolatokban eltöltöttek egy évet, kettőt vagy hármat. Nem emlékeznek arra, hogy a kegyelem minden időszakában, az evangélium minden lehetőségében az Úr jön és keresi a gyümölcsöt. Bűnös, terméketlen fügefa! Ez rossz kezdés: Isten jön a gyümölcsért.

Mi találok itt? – kérdezi Isten. Milyen fügefa ez, amely itt élt ebben az évben a szőlőskertemben, és nem hozott gyümölcsöt? Rákiáltok: „Hívő, terméketlen fügefa, légy gyümölcsöző! Keresem a gyümölcsöt! Elvárom a gyümölcsöt! Gyümölcsöt kell teremned! Ezért gondolkodj ezen!” Erre a hívő megáll, de ezek szavak, nem ütések, ezért lepatannak a szívről. Amikor Isten jön a következő évben, még mindent úgy talál, ahogy volt. A terméketlen fügefa hiába használja a talajt. Most Isten megint panaszkodik: „Íme, már két év elmúlt, és nem látszik gyümölcs. Késleltetem haragomat a saját nevemért. Késleltetem haragomat a dicsőségemért. Még nem váglak ki, várok, várok, hogy irtalmazzak. De ez sem segít. Ez sem befolyásolja a terméketlen fügefát, Ez nem fenyegetés. Isten kegyelmes. Késlelteti haragját, és vár kegyelmesen. Ó, istentelen emberek, akik tudatlanul küszködtek be a szőlőskertbe, hogyan fordítják Isten kegyelmét kívánsá-

gaikra! Ő eljön a harmadik évben a gyümölcsért, mint azelőtt, de még mindig terméketlen fügefát talál, nem gyümölcsöt. Most felkiált ismét: „Vincellérem, jöjj ide, itt van ez a fügefa, itt állt szőlőskertemben, és minden időben kiábrándított várakozásomban, mert gyümölcsre hiába vártam. Vágd ki! Türelmem elfogyott! Nem várok többé erre a fügefára.”

Most kezd reszketni a fügefa ezekre a fenyegetésekre. „Hozd a fejszéd!” A fejsze a halál. Ezért ezt mondja: „Jöjj, halál, vágd ki ezt a fügefát!” Az Úr ezzel megrázza a bűnöst, betegyba helyezi és ezt mondja: „Halál, vidd el, visszaélt türelmemmel és irgalmammal, nem emlékezett rá, hogy ennek megtéréshez és gyümölcshöz kellett volna vezetnie. Halál, vidd el ezt a fügefát a tűzre! Vidd el ezt a terméketlen hívőt a pokolba!” – Amíg a halál gyötri a testet, a pokol az értelemmel és lelkiismerettel bánik, fájdalommal sújtja, a tűz szikráival árasztja el, megsebezve szomorúságokkal és az örök ítélet félelmeivel e szegény teremtmény lelkét.

Most kezd gondolkozni magában, és Istenhez kiált irgalomért: „Uram, irgalmazz! Uram, irgalmazz!” „Nem! – mondja Isten – Szembeszálltál velem e három év alatt. Milyen sokszor kiábrándítottál? Milyen hosszú időt hiába töltöttél? Milyen sok prédikációt és más kegyelmi eszközét türelmemnek elutasítottad? Vidd, halál!” „Ó, jó Uram, mondja a bűnös, kímélj meg még ez egyszer! Valóban terméketlen hívő voltam, és semmi hasznot nem hoztam a szőlőskertben. De kímélj meg! Kímélj meg ezúttal! Könyörgök hozzád, jobb leszek ezután.” „Vigyétek! Vigyétek! Megpróbáltam már ebben a három évben, semmi voltál, és ha meggyógyítanálak, ugyanolyan rossz lennél, mint azelőtt.” E beszélgetés alatt a halál ott áll. A bűnös kiált ismét: „Jó Uram, tegyél még egy próbát! Hadd keljek fel megint, és lásd meg, hogy megjavulok!” „Megígéred, hogy megjavulsz?” „Igen, Uram, és meg is esküszöm rá. Sohasem leszek olyan gonosz ismét, megjavulok!” „Jól van – mondja az Úr – Hagyjátok még meg ezt a hívőt; egy kicsit tovább próbálkozom. Megígérte, megesküdött rá, hogy megjavítja útjait. Lehet, hogy komolyan veszi ígéreteit. A fogadalmak ünnepélyesek. Lehet, hogy fél megszegni esküvét. Kelj fel ágyadból!”

Most Isten leereszti fejszédjét. Erre a szegény teremtmény nagyon hálás, dicséri Istent és ragaszkodik hozzá, úgy mutatja, mintha szívből csinálná és másokat is hív, hogy adjanak neki hálát. Ezért felkel, ahogy az ember gondolná, hogy valóban új teremtménnyé legyen. Ekkor felveszi ruháit, kiszáll az ágyából, és kimegy a kertbe vagy az üzletbe, és látja, hogy minden mennyire összevissza van. Kezd gondolkodni, és ezt mondja embereinek: „Mit csináltok mindnyájan? Hogyan lehet minden összevissza? Nem tudom miért, lemaradtam: az ember látja, hogy ha egy kicsit félrelép, nincs bölcsessége és okossága, hogy elrendezzen mindent.” Most ahelyett, hogy idejének hátralevő részét Istennel töltené, megkérte szorgalmát a világ érdekében. „Jaj – mondja –, minden nem veszhet el, gondoskodnunk kell róla.” Elfelejtve halálos szomorúságát, a pokoltól való félelmét, megígéri és megfogadja, amit Isten előtt tett, hogy jobb lesz, mert az ítéletet most nem hajtották gyorsan végre, ezért e szegény teremtmény szíve teljesen rááll a gonosz cselekvésére.

Ezek hatástalanoknak bizonyulnak, Isten ismét kézbe veszi fejszédjét, meghal egy feleség, egy gyermek, az állatállomány. „En öltöm meg ifjaidat és elvettem lovaiddat.” „Csapással sújtom, útjába állok, kiábrándítom, ledobom, és szembehelezkedem veled mindenben, amire kezét veti.” Erre

ez a szegény terméketlen hívő ismét az Úrhoz kiált: „Uram, vétkeztem, még egyszer kímélj meg! Könyörgöm hozzád! Ne vedd el szemem vágyát, kíméld meg gyermekeimet, áldj meg fáradozásaimban és megjavulok, és jobb leszek!” „Nem – mondja Isten –, hazudtál nekem legutóbb; többé nem bízom benned.” Erre feleségét, gyermekét, vagyonát sirba dönti, míg ez a hívő kénytelen elismerni bűnét.

Erre ez a szegény teremtmény betegségbe és reménytelenségbe esik, megszagatja ruháit, és kezd visszaemlékezni ígéreteinek és fogadalmainak megszegésére. Szomorodik és imádkozik, és mint Aháb, csöndben jár és emlékezik Isten ránehezdedő kezének igazságára. Megújítja ígéretét: „Uram, próbálj meg engem még egyszer; vedd le kezéd és lásd meg!” Isten megkíméli ismét, leereszti fejszédjét újból. „Sokszor megszabadította őket, de felerelték tanácsukkal, és lerontotta őket gonoszágukért.” Most úgy látszik, hálásak ismét, és mintha ráálltak volna valóban az istenfélelemre. Olvasnak, imádkoznak, elmennek az összejövetelekre, és úgy tűnik, komolyak egy kis ideig. De végre elfelejtik. Kívánságaik ösztönzik őket; a megfelelő kísértések jönnek elő, ezért gonosz útjaikra térnek megint. „Amikor ölte őket, keresték őt, és visszatértek és korán keresték Istent; mégis hízogáltak neki a szájukkal, és hazudtak neki a nyelvükkel.”

Az Úr most sem hagyja ezt a hívőt, hanem megint fölemeli fejszédjét, még szívet szorítóbb szolgálata alá veszi, ami megmozgatja őt, olyan szolgálatra, ami találkozik vele, ahogy Illés találkozott Ahábbal minden gonosz cselekedetében. Most a fejsze a fa gyökerére kerül. Emellett ez a szolgálat nemcsak átjárja a szívet, hanem megadja a bűnösnek a dicsőséges evangélium arany sugarait. Most Krisztus Jézus válik nyilvánvalóvá, kegyelme kiárad kedvesen, most feltörnek az ígérek, mint a kenetes szelencék, az egész szoba betöltésére. De, jaj, nincs gyümölcs ezen a fügefán.

A fejsze magasabba emelkedik. Most Isten valóban kész arra, hogy lesújtson a bűnösre, de mielőtt megtenné, még egyszer utoljára próbálkozik, és ha nem teszi meg, akkor kidől a fügefa. Ez az utolsó alkalom arra, hogy ez a hívő készletét kap a Lélektől. Ezért az Úr Lelke odamegy hozzá, de nem mindig küzd az emberrel. Mégis egy kicsit küzd vele, felébreszti, meggyőzi őt, emlékezteti előző bűneire, előző ítéleteire, előző fogadalmainak és ígéreteinek megszegésére, az előző napok elpazarlására. Meggyőző érveket is felsorol, bátorító ígéreteket, félelmetes ítéleteket, az idő rövidségét a megtérésre és hogy van remény, ha az Úr eljön. Továbbá megmutatja neki a halál bizonyosságát, az ítélet eljövételét, igen, küzd a bűnösrel. A bűnös süket fület fordít Isten felé. A Lélek mondja: fogadd el tanácsomat és élj, de az ember megrántja a vállát. A Lélek megmutatja neki, merre menjen, de az ember bezárja szemét megint. Erre Isten haragja lobban fel és kijön szent helyéről és ó, jaj, meghirdeti haragját és soha nem mennek be nyugalmába. „Türelmes voltam hozzád, de nem tértél meg hozzám” – mondja az Úr. „Megvertelek személyedben, rokonságodban, vagyonodban, de te nem fordultál az Úrhoz, mondja az Úr, szennyedben van a gonoszágod, mert megtisztítottalak, és nem tisztultál meg, s többé nem tisztulsz meg szennyedből, amíg haragom ki nem árad rád.” Vádjátok ki, miért foglalja a földet hiába!

Isten ezzel tanítja az embert, hogy hasznosítsa és fordítsa saját lelke javára ezt a párbeszédet, aki még az élők földjén él az ő kertjének fái közt. Ámen.

Hetényi Attila

Jósiás reformációjának mai tanulságai, avagy egy elvetélt reformkísérlet anatómiája

*Vitaindító előadás az MBE Budafokon, 1997. április 11-én
tartott Országos Lelkipásztor-konferenciáján*

Előzetes megjegyzések:¹

1. Először is köszönöm a szolgálat lehetőségét, és az érdekesítő témát. Ma *mindig, mindenütt és mindenki* misszióról beszél². Nem lehet nem észrevenni, hogy benne vagyunk egy történelmi folyamat szinte kényszerű sodrásában. Ez egyrészt Isten kegyelmi adománya, másrészt azonban súlyos történelmi küldetés. Történelmi küldetésen természetesen nem azt értem, hogy a feladatot a történelem róta volna ki ránk, hanem azt, hogy ez a feladat nem egy bárhol és bármikor betölthető általános küldetés, hanem olyan konkrét és mai feladat (egyszersmind lehetőség), ami halaszthatatlan (de halogatható!/): eljátszható, jól és rosszul egyaránt betölthető. Jelen szolgálatomat e nagy és közös feladat parányi részének tekintem, melynek az a küldetése, hogy segítsen a tájékozódási pontok megtalálásában. Az előadás során szeretném megteremteni a szükséges alapokat a mai tanulságok levonásához. Mindazonáltal magát a közvetlen és direkt aktualizálást kerülni fogom, mivel az az előadást követő csoportbeszélgetések témája és feladata lesz. Így a tájékozódási pontok megtalálása a közös feladatnak megfelelően csak közös munka eredménye lehet.

2. Munkám során következetesen és mindig a Biblia szövegéből indultam ki, annak következtetéseit igyekeztem levonni. Egyetlen esetben sem indultam ki egyházunk jelenéből, hogy aztán a szövegből ezt igazoljam, meg- vagy elítéljem. Ilyenformán „minden hasonlóság, csak a véletlen műve lehet”.

3. Jósiás (640–609) reformációjának legfontosabb előzménye az áldott emlékü dédapa, Ezékiás (727–699) reformtörekvése. Természetesen szeretném, ha ezt is bevonnánk vizsgálódásunkba, hogy megállapításainkat minél szélesebb alapokra helyezhessük. A két bibliai reformációban felfedezhető hasonló vonások talán hozzásegítenek bennünket néhány általánosan érvényes következtetés levonásához, és tanácsul vagy éppen figyelmeztetésül lehetnek az utókor hasznára, jelen esetben a miénkire.

4. Az egyes szakaszok végén igyekszem provokatív kérdéseket feltenni. Természetesen ezeknek csupán annyi szerepük van, hogy jelzem általuk, hogy aktualitásokat sejtjek az adott pontokon.

I.

Ezékiás és Jósiás reformációjának hasonlóságai és különbségei

Először is általános meggyőződésemet szeretném elmondani a két reformátorról. Júda egész történetében Ezékiás és Jósiás volt a két legpozitívabb király. Ők álltak legközelebb a dávidi mércéhez, és ők voltak leginkább Isten olyan felkent eszközei, akik a nekik jutott feladatnak megfelelően az Úr népe javára töltötték be hivatásukat. Az utókor teljes joggal beszél róluk a legmélyebb tisztelettel. Szent ügyet szolgáltak teljes odaadással, áldozatkészséggel és igyekezettel.

1. Külpolitikai események

1. Mindkét reformációt olyan döntő külpolitikai változások előzték meg, amelyek e két királynak akkora mozgási lehetőséget biztosítottak, amilyen korábban teljesen elképzelhetetlen lett volna az adott térségben.

a/ Ez Ezékiás esetében azt jelenti, hogy bár Asszíria még hatalma teljében van, de Egyiptom és Babilónia is erősödik. II. Sarrukin/Szargon (721–705) idején a roppant birodalom kiterjedt határainak védelme, és a belső lázadások elfojtása igénybe vették a birodalom minden erejét. „Mindezek miatt Sargon 720 után egyáltalán nem viselt hadat Palesztinában, csak egy tüntető katonai felvonulást rendezett 716/15-ben az Egyiptom folyójáig. Nyughatatlan hűbéresei ezért abba a téves meggyőződésbe estek, hogy olyan hűbérúrral van dolguk, akit nem kell komolyan venni”³. Sarrukin halála után fia, a gyengébb képességű Sin-ahi-eriba/Szanhérib (704–681) trónra kerülésével birodalomszerte megindultak a felkelések. Maga Ezékiás is „*fellázadt Asszíria királya ellen és nem szolgálta őt*”⁴. A retorzió 701-ben érkezett el, és Ezékiásnak csak kemény adófizetéssel sikerült Jeruzsálemet megmentenie.

b/ Jósiás idején Asszíriának már lealkonyult. Assur-bani-applu/Asszurbanipál (669–626) alatt annyi belső villongással és fölkeléssel kellett megvívnia, hogy végül is beleroppant. Júda tehát végre ismét szabad lett.

Az összehasonlító mérleg megvonásához adjuk itt át a szót *John Bright*-nak: Ezékiással kapcsolatban így ír: „A függetlenségért vívott bátor küzdelem, mely Júdának oly sokba került, hiábavaló volt.” Jósiással kapcsolatban viszont ezt mondja: „Júda anélkül, hogy tett volna érte valamit, újra visszanyerte szabadságát.”

- Ezékiásnak érdeme-e a hősies – bár eredménytelen – szabadságharc?
- Ami reformot Ezékiás a hit ügyében végrehajthatott, az valóban a szabadságharc gyümölcse volt, vagy csupán a politikai változások adta lehetőségek bölcs kihasználása?
- Jósiásnak érdeme-e az ajándékkul kapott szabadság? Vagy inkább abban kell az ő érdemeit látnunk, hogy a szabadságot igyekezett reformációra kihasználni?

A két országrész eltérő történeti fejlődéséből azonban az következik, hogy a kapcsolatfelvétel szükségképpen egyik oldalról sem volt, illetve nem is lehetett problémamentes.

a/ Először is az északi országot ekkor már kevert népesség lakta. Ezek tehát – amikor meg akarják tanulni *e föld Istenének tiszteletét* – talán politikai kényszer hatására, talán ösztönösen, de Jeruzsálem helyett az asszír udvarhoz fordulnak segítségért. Minthogy pedig az udvar – legalábbis egyelőre – kénytelen eltérni Ezékiás északi misszióját, az egyetlen, amit megtehet, hogy lelkesen támogatja az ellenkul-

Asszurbanipál halála után belső harcok és külső támadások emésztették az asszír birodalom erejét. Közvetlen utóda csak rövid ideig uralkodott, és valószínűleg erőszakos halállal halt meg. Utána a hadsereg fővezére próbálta megszerezni a trónt magának, de Asszurbanipál másik fiától, Szin-sar-iskuntól vereséget szenvedett. A birodalom bukását azonban Szin-sar-iskun sem tudta feltartóztatni. Kr. e. 626-ban Nabopolassar, a káldeusok vezére vereséget mért az asszír seregre, és Babilon trónjára lépett mint az újbabiloni birodalom megalapítója. Kr. e. 612-ben elesik Ninive. Az asszír seregek maradványai Assur-uballit vezetésével Háránban igyekeztek magukat tartani. Kr. e. 610-ben a babiloniak és szövetségeseik ezt az utolsó erődítményt is bevették. Nekó fáraó 609-ben kísérletet tett arra, hogy Assur-uballitot visszazsitse Háránba, de próbálkozása sikertelen maradt. E hadjárat során ütközött meg Megiddónál Jósiás seregével. Az ütközetben Jósiás életét vesztette. Nekó Sallum helyett Jósiás másik fiát, Eljákimot tette királlyá, Jójákimra változtatva nevét. De Júda mindössze négy évig élt Egyiptomtól függőségben. Az újbabiloni birodalom magának igyekezett megszerezni a fennhatóságot Szíria és Palesztina felett is. Az akkor még trónörökös Nebukadnecar seregei és Nekó fáraó seregei Kr. e. 605-ben Karkemisznél ütköztek meg. Az egyiptomi sereg súlyos vereséget szenvedett, és ettől kezdve Júda Babilónia befolyási körébe került. (Dr. Kürti László)

2. Belpolitikai viszonyok

1. Az itt felvetendő első problémakörrel valójában még a kül- és a belpolitika határán vagyunk. Az *elcsatolt területeken* lakó testvérekkel való kapcsolatfelvétel a nyitás után mind az ezékiási, mind a jósiási reformáció idején azonnal felmerült. Még hozzá annyira természetes módon, hogy – noha eddig az északi ország történetével egyáltalán nem foglalkozott – most a Krónikák figyelme is odafordul.

tusz folytatását (2Rg 17:27–28). Így végképp kétirányú kötődés jön létre – részben az izraeli hithez, részben az asszír udvarhoz –, ami természetesen mind a két fél számára egyformán meg fogja nehezíteni a közeledést.

b/ Másodszor nehezítette a közeledést – s vele a reformáció sikerét – az egymásra mutogatás. Ismeretes, hogy az északi ország sokkal konzervatívabb volt, más szóval jobban ragaszkodott a Sínai szövetséghez, mint Jeruzsálem; Jeruzsálem viszont mindvégig hű maradt a Dávid-házhoz, így neki is megvoltak a maga jogos fenntartásai az északiakkal szemben. Ezek a tényezők kétségkívül súlyosan nehezítették a reformáció kibontakozását.

• Mit kellett volna tenni? Lemondani a kapcsolatról a reformáció érdekében?

• Valamiképpen tisztázni – amit éppen a reformtörekvések mutattak meg legvilágosabban – hogy a kezeknek a kölcsönös egymásra mutogatás helyett a közös bűnbánó mellverésre kellene járniuk? Ugyanis (más és más okból ugyan, meg más és más érdekek ellenére, de) oltárokat rombolni, szentfákat kivágni, áldozóhalmokat megszüntetni itt is, ott is egyformán kell.

2. Ám a szorosabban vett *belső erők* is meglehetősen megosztottak. Mindkét reformáció esetében vannak nyomok, amelyek a vidék és a főváros feszültségére utalnak.

a/ Amikor *Ezékiás* – reformációjának részeként – megkísérelt bizonyos kultuszcentralizációt, komoly belső ellenállásba ütközött. Legalábbis a rabsaké 2Rg 18:22-ben írt szavaiból⁵ arra következtethetünk, hogy Asszíria valamiféle elégedetlenséget érzékel Ezékiás missziójával szemben, és ezt akarja megnyergelni. Nincs okunk az asszír hírszerzés információit kétségbe vonni, minden bizonnyal volt Júdában ilyen elégedetlenség. Az egész reformmozgalomból sokan csupán annyit érzékelnek, hogy a főváros és a vidék közt amúgy is meglévő ellentét tovább növekszik.

b/ *Jósiás* apját, Ámont – aki babilonhű politikát folytatott – kétéves uralkodás után a jeruzsálemi (feltételezhetőleg babilonellenes, de mindenképpen reformkövetelő) párt meggyilkolja, mert a függetlenséget kívánja sürgetni. A vidék (עַם הַצִּיָּוִן) viszont nyilván nem ért egyet a függetlenségi politikával – hiszen a szabadságmozgalomnak általában mindig a vidék fizette meg az árát⁶ – így hát azonnal fellépnek, és kivégzik a palotaforradalomban részt vevőket⁷.

• Melyiket kellett volna előnyben részesíteni a másikkal szemben, a vidéket vagy a fővárost? Melyik viszi jobban előre a reformáció ügyét?

• Ha érdekülönbség van, melyik felet kell rábírní, hogy adja fel érdekeit, és saját érdekei ellen cselekedjék?

• Vagy legalább közelíthetők-e az érdekek – s ha igen, miként?

3. A reformáció tömegbázisa

Minden mozgalom sikerét jelentősen befolyásolja, hogy kiket tud megnyerni magának. Egy olyan országos mozgalom mögött, mint a vizsgált reformációk, természetesen széles tömegek állnak. Ez egyben azt is jelenti, hogy tömegbázisuk feltétlenül többretegű.

1. *Ezékiás* reformációjának első és legmegbízhatóbb csoportját azok képezik, akik a történelmi hatások és a prófétai szó nyomán bűnbánatra ébredtek. A történelem eseményei – mindenekelőtt a testvérország pusztulása – nem hagyhatták őket érzéketlenül. A megrendítő eseményt a prófétai szó a hit-től való elhajlással magyarázta.⁸ Ezt úgy látszik, sokan megértették: ezért szükségesnek látták és támogatták Ezékiás város- és templomtisztító reformját.

a/ A király azt is megkísérelte, hogy egy Jeruzsálemben tartandó össziszráeli páskát hirdessen. A déli országban valószínűleg ennek is megvolt a széles körű támogatottsága.

Északon viszont meglehetősen ellentmondásos a helyzet. A megmaradtak között szintén sokan a saját bőrükön érezték Ámósz szavainak igazát. Innen is kikerül tehát egy réteg, amely belátja a reformáció szükségességét. Mások viszont nyílt cinizmussal fogadják a követeket.⁹ Ennek éppúgy oka lehet a kiábrándultság (csalódás a hitben), mint ahogy lehet az észak-izráeli vallás eltérő, hagyományos formáihoz való ragaszkodás is. Mindenesetre egy bizonyos ellenzéki tömegbázis létével feltétlenül számolnunk kell.

b/ Mikor Ezékiás, reformációjának részeként, bizonyos kultuszcentralizációt is megkísérelt, hamarosan kiderült, hogy a köznép még nem érett a reformra. Hiába voltak sokan, akik sürgették a reformációt, nem voltak készek megfizetni az árát. Illetve csak addig voltak hajlandók elmenni, amíg az ügy érdekei egybeestek személyes érdekeikkel.

c/ A reformáció tömegbázisa legjobban akkor szélesedett ki, amikor frigyre lépett a nemzeti mozgalommal. Valószínűleg mindig és mindenütt sokkal több a hazafiak száma, mint az igaz megtérőké.¹⁰

2. Jósiás idején a nép várja a reformációt, hisz elégedetlen a jelennel. Egyrészt állandóan azt hallja, hogy Jhwh örök hűséget kötött a Dávid-házzal, másrészt azt tapasztalja, hogy a jelen erre egyértelműen rációfol. *J. Bright* szerint a köznép meglehetősen egyszerűséggel oldotta fel magában ezt a feszültséget: mivel az éppen uralkodó dávidida király miatt van így, ahogy van, a megoldás kézenfekvő: el kell mozdítani a királyt, és megoldódnak a bajok. Ámont – mint már említettük – kétéves uralkodás után meg is ölik.

• Az eredményes megújuláshoz elég-e a vezetők iránti elégedetlenség? Milyen szakadék, átjárhatóság vagy átjárhatatlanság van az elégedetlenség és a bűnbánat között?

a/ Egyebekben Jósiás reformációja mögött is szinte pont-ról-pontra megtaláljuk ugyanazokat a bázisrétegeket, amelyeket Ezékiásé mögött látunk (összinte bűnbánók, érdekhajászok, nacionalisták, patrióták).

b/ Amennyire szűkszavú bibliai forrásaink alapján következtethetünk, már az északi ország pusztulása körüli időben, tehát Ezékiás korában elindult egy fontos mozgalom, amely prófétai hittel vizsgálta a történelem eseményeit, illetve ezen a háttéren az ország lehető sorsát. Az ősi hithez ragaszkodni akaróknak ezt a mozgalmát nevezi az utókor *deuteronomizmusnak*. Jósiás korára ez a mozgalom még inkább megerősödött. Annak titka, hogy ez a reformáció eredményesebb volt az előzőnél, részben talán ebben kereshető.

c/ Van azonban Jósiás reformációjának még egy másik igen csodálatos, pozitív vonása Ezékiás reformációjához képest: a jeruzsálemi papsággal el tudta fogadtatni, hogy a centralizáció miatt kenyér nélkül maradt vidéki papsággal saját kárára is osztozzék. Feltételezhetőleg ez is döntően segítette a reform sikerét: a kultuszcentralizáció megvalósult.

• Mi az a magasabbrendű érdek, amely rábírhata arra, hogy alá vessük neki közvetlen személyes érdekeinket.

• Kultuszi reformra olykor feltétlenül szükség van, de elég-e ott, ahol Isten mélyreható megtérést sürget?

4. A külföldbe vetett bizalom

Nem kétséges, hogy mindkét reformáció idején jelentős volt az a bátorítás, amelyet Júda királyai a környező kis népekkel való szövetségéstől, és főleg Egyiptomtól vártak és kaptak. Ezékiás idején ehhez jött még Babilonia is. Ha meghallgatjuk a rabsaké mondanivalóját¹¹, vagy éppen Nékó fáraó Jósiáshoz intézett szavait: „Isten parancsolta, hogy siessek, állj félre az Isten elől, aki velem van, hogy el ne pusztítsan”¹², akkor látnunk kell, hogy a külföld diplomatai pontosan tudják, milyen hangot kell megütniük, amikor Júdával beszélnek. Az azonban ennek ellenére sem lehet kérdés, hogy a reformáció tömegbázisából Egyiptom a kegyeskedő hang ellenére nem a reformáció tulajdonképpeni rétegét, hanem a nemzetieskedő réteget tudta leginkább elérni és befolyásolni.

• Melyek azok a kegyeskedő hangok, amelyek ma szólnak, és a megújulni akaróknak mely rétegét érik el (tévesztik meg) leginkább?

5. A reformáció teológiai háttere

1. Amint azt a Deuteronomium megörökíti, Mózes az ígért föld határainál elmondta, hogy azt a földet, amelyre bemenendők, nemcsak elnyerni, hanem elveszíteni is lehet. Jósiás korának legjelentősebb teológiai mozgalmát azok képezték, akik idején megsejtették, hogy ez az intelem, soha nem volt olyan aktuális, mint éppen az ő napjaikban. A mozgalom prófétai ihletésű tagjai már akkor érezték az összeomlás előszeleit, amikor kortársaik még a régi nagy birodalom álom-ábrándjában éltek. Azt is világosan látták, hogy egyetlen eszközük van a bajok hártására: a megtérés és a hit.

2. Nem kérdés, hogy a végeredmény szempontjából mennyire fontos, milyen a reformátor vezetők kapcsolata a prófétákkal, és *teológiailag* milyen stabil az egész mozgalom? Ezt könnyű belátnunk, ha arra gondolunk, hogy a két királyság történetének hozzávetőlegesen 350 éve alatt a prófétákat nem egyetlen elosztásban támasztotta az Úr, hanem az összes ismert és datálható próféták háromnegyedét két időpont (az északi ország bukása és Jeruzsálem eleste) idején küldte.

a/ Ezékiás a hit hűséges embere, egyszersmind azonban égő szívu hazafi. Ezért aztán nem is mindig érzi, hogy ez két különálló tényező, és főleg nehezen találja meg a kettő egészséges egyensúlyát. Szüksége van tehát a prófétai segítségre. Ézsaiás mellette áll. Néhány esetben sikerül is visszatartania olyan kockázatos lépésektől, amelyekhez a király más – feltételezhetőleg szintén hívő lelkületű – munkatársaitól bátorítást kapott. Annyi azonban bizonyos, hogy végül is a tömegbázis nyomására, vagy legalábbis azzal megtámogatva, a nacionalista elemek győzedelmeskednek. Így egyrészt saját maga kénytelen jóvátételbe adni azokat az aranykincseket, amelyeket korábban ő adományozott a templomnak; másrészt amint a lákisi tömegsír (benne vagy másfélezer ember csontvázával) mutatja, óriási gyümölcstelen véráldozatot hozott.

• Egy királynak nem lehet könnyű eldöntenie, hogy politikai kérdésekben maga döntsön, stratégiáira és diplomataira hallgasson-e, vagy teológusaira.

b/ Jósiás – mint jellemének ismeretében várható – nyitott volt az újonnan megtalált könyv igéi felé. Nyitottnak mondható a prófétai szóra is, hiszen a könyv igéi hallatán azonnal Hulda prófétaasszonyhoz küld. Azt, hogy nem Jeremiáshoz, még meg tudjuk magyarázni a próféta fiatalságával, az azonban mégis meglepő, hogy ha csak Jósiás magatartásán meg a Királyok és a Krónikák könyve beszámolóján kellene tájékozódunk, egyszerűen semmit sem tudnánk arról, hogy abban a korban élt egy Jeremiás nevű és formátumú próféta is. Ez bizonyos értelemben megfordítva is igaz. Jeremiásról tudjuk ugyan, hogy személy szerint pozitív véleménye volt Jósiásról.¹³ Mégis, ha csupán Jeremiás könyve volna az egyetlen rendelkezésünkre álló kútfő, abból se tudnánk meg, hogy volt az ő korában valamiféle nagyszabású reformmozgalom is. Igehirdetéseinek ismeretében valószínűsíthető, hogy kevés ideig lelkesítette ugyan a reformáció, hamarosan észre kellett azonban vennie, hogy a megújulás eszméi más olyan eszmékkel elegyednek, amelyek látszólag sok-sok támogatót megnyernek az ügynek, valójában mégis elfojtják a lényegét, és biztosan lehetetlenné teszik a tartós eredményt.

II.

A reformáció mérlegének megvonása

1. A reformáció mibenléte

Itt az ideje, hogy megkíséreljük magának a reformációnak a mibenlétét megfogalmazni. Bár tudjuk, hogy a hit minden reformálódása és minden missziós megújulás e világi körülmények között, tőlük elizolálhatatlanul megy végbe, ahhoz, hogy a mozgalomnak legalább a fő hitjellemezőit felvázolhassuk, el kell tekintenünk a nacionalizmustól, mellékérdekektől és egyéb hordalékanyagtól.

1. Amikor a Biblia Ezékiás dicséretes reformációjának mibenlétét megfogalmazza, a szövegezésben látnivaló a tudatos ellentétképzés szándéka: érzékeltetni akarja, hogy Ezékiás pontosan a fordítottját csinálta mindannak, amit a hithez hűtlen elődei elkövettek, és amiért a testvérállam el is pusztított: „ez pedig azért történt, mert... olyan dolgokat találtak ki Izrael fiai, amelyek nem voltak méltók... az Úrhoz: áldozóhalmokat építettek maguknak... szent oszlopokat és szent fákat állítottak maguknak... ott tömjéneztek...”¹⁴ Ezékiásról ezt olvassuk: „Ő szüntette meg az áldozóhalmokat, összeűzte a szent oszlopokat, kivágatta a szent fákat, és darabokra törette a rézkígyót, amelyet Mózes készített, mert Izrael fiai mindaddig annak tömjéneztek...”¹⁵

2. Jósiás király – akiről azt olvassuk, hogy a maga részéről eleve azt tette, amit jónak lát az Úr – a megtalált könyv alapján újra tájékozódik, és úgy találja, hogy messze alatta maradnak az előirt normáknak. Ennek nem a hatalom minden lehetséges eszközével igyekszik érvényt szerezni, hanem személyes elkötelezettség vállalással (szövetség az Úrral), és a népnek a szövetségbe vonásával.

3. Jósiás reformációjának fő mozzanatai:

a/ belső elköteleződés,

b/ ennek ünnepélyes kinyilvánítása,

c/ a ráépülő gyakorlat: a megújulási mozgalom. A „megújulás” szó néha megtéveszt. Itt nem új elemek felvételéről van szó, hanem az Úr iránti megújult

buzgóságról. Ez a korábban beszűrődött idegen elemek tudatos, következetes és alapos kiküszöbölésében nyilatkozik meg. Kétféle tisztogatás folyik. Bár bizonyos értelemben rokonok, mégis érdemes elkülöníteni őket. Tisztogatás...

α) ...a pogány elemektől – a szövegekben meglepő módon nem az asszír istenségek nevei szerepelnek (az elnyomó szimbólumrendszere ritkán kedves, használata kényszerű), hanem kanaániaké (önkéntes átvétel / kultúrközösségi áthatás);

β) ...a Jhwh-vallás elhajlásaitól (szünkretizmus) – ezek jó része úgy került be, hogy a növekvő dávidi/salamoni birodalom egy sereg olyan alattvalót fogadott magába, akik nem született izráeliek voltak. Máságuk először kényszerűen elfogadtatott („ugyan ne legyünk már olyan szűkkeblűek!”), aztán ösztönösen és észrevétlenül hatott, végül természetesennek tűnt.

2. A reformáció maradandó értékei

1. Az a teológiai szemlélet, amely a hit fellazulásában és eltévelyedéseiben látta a katasztrófa okát, ezzel szükségképpen – bár ha csupán indirekte – azt is kimondja, hogy a sikeres reformáció eredménye az ország megmentése lenne a csódtól. Jósias ezért folytatott heroikus küzdelmet.

2. Bár Hulda ajkáról hallania kell, hogy a talált könyv szellemében az ítélet mindenképpen utol fogja érni Júdát, a reformot továbbviszi. (Lehet-e a hitnek más útja?) Ennek az lett az eredménye, hogy az a nemzedék, amely ráállt Isten szövetségére, békében élhette le életét egy olyan korban és területen, amely állandóan a nagyhatalmak átvonulási területe, és politikájuk játékszere volt.

3. Mindkét reformáció megszűnik vezetőjének halálával (elgondolkodtató!!!). Ezékiás után Manassé félévszázados rémuralma következik. Érdemes lenne közelebbről megvizsgálni, hogy az ezékiási reformáció nacionalizmussal való keveredésének, és az ebből fakadó eredménytelen véráldozatnak milyen szerepe volt abban, hogy Manassé az egyedüli kiútnak az asszír-hűség útját látta? Nyilván eszébe sem jutott szétválasztani az előző mozgalom lényegi erényeit és hordalékelemeit. De elvárható lett volna-e tőle egyáltalán, ha egyszer magukban a reformáció részvevőiben is egybemosódtak? Nem fordulhat-e elő, hogy a mai reformációk hordalékanyaga sokakat szintén kiábránduláshoz és a megújulással szembeforduláshoz vezet.

4. Jóval később – de még a jósias reform korábbi átélői, Jeremiás és kortársai – vitatkoznak Egyiptomban. A próféta ellenfelei a maguk sajátos „történetteológiájával” két részre osztják életüket: arra az időszakra, amikor még *tömjéneztek az ég királynőjének, és italáldozatot mutattak be neki*, meg a reformáció idejére (*amióta abba hagyták a tömjénezést, és nem mutatnak be többé italáldozatot az ég királynőjének*), az előzőnek az eredményeit így foglalták össze: „*jóllaktunk kenyérrel, jó dolgunk volt, és nem kerültünk veszedelembé*”. A reformáció mérlege: „*mindenben szűkölködünk, fegyver és éhínség miatt pusztulunk*”.¹⁶ Teológiailag nem volt ugyan igazuk, de történetileg igen. Az asszír-hűség idején – lega-

lábbis a fenntartandók fenntartásával – valóban jól ment dolguk. És megfordítva: a nacionalizmussal kevert reformáció után valóban mindig eljöttek az inség napjai.

5. Volt azonban ennek a reformációnak a közvetlen eredményeken túl egy felmérhetetlenül fontos távolhatása is. Az elbeszélésekből kiolvashatóan nagyon sok minden a kultusz megreformálása körül folyt, és egy nagy ünnepségben csúcsosodott ki, a reformációhoz kiindulást vagy döntő lökést (forrásaink ebben nem egyértelműek) a *könyv*, a megtalált könyv adott. Nem sokkal ezután a nép fogságra ment, a kultusz kényszerűen megszűnt, de a jövő követendő útjaként megmaradt a *קִיבוּץ*, a *λόγος*, az *ige*.

Jegyzetek

1. A kapott cím mellé szándékosan illesztettem e zsurnalisztikus alcimet. Provokatív szándékkal, de a következetesen végigvitt elemzés szándéka nélkül, hiszen az túllépne a vitaindítás feladatkörén.

2. E közgyűlés címe is: „Missziói közgyűlés”. Napirendje azonban kétségbeejtően hasonlít minden más közgyűlés napirendjére. Bátran lehetne egyszerű beszámoló közgyűlésnek is nevezni.

3. John Bright: Izráel története, 270.

4. 2Rg 18:7b

5. *Vagy azt mondjátok nekem: „Istenünkben, az Úrban bízunk?! De hiszen az ő áldozóhalmait és oltárait szüntette meg Ezékiás! Júdának és Jeruzsálemnek pedig megparancsolta: »Csak ez előtt az oltár előtt borulhattok le, itt, Jeruzsálemben!«”*

6. A vidéket végigdúlta az ellenség, a főváros viszont nagyon nehezen megostromolható volt; s ha mégis, akkor a váltságdíjat szintén sokkal könnyebben elő tudta teremteni, mint a vidéki városok.

7. 2Kir 21:23–24

8. Ámós pl. jó előre megmondta, hogy Samáriára bünei miatt katasztrófa vár; de a prófétai történelemértelmezés utólag is hangsúlyozta, hogy a bukás a hűtlenség következménye volt.

9. 2Kron 30:10–12

10. Ez még a mi magyar népünkre is áll, pedig mi a hazafiaskodás helyett mintha talán az exoteromániára (a külföld fenntartás nélküli majmolására) hajlanánk inkább. Ez egyébként éppúgy megnyergelhető, és az ügy szempontjából ugyanolyan megbízhatóan.

11. Az ellenmondásokban bővülködő, istengyalázó szövegben ott van a 2Kir 18:25 is.

12. 2Kron 25:31

13. Ezt kérdezi fiától: „*Attól leszel király, hogy halmazod a cédrust? Apád talán nem evett és nem ivott? De törvényesen és igazságosan járt el: ...Jogához segítette a nyomorultat és a szegényt, ezért ment jól a dolga.*”

14. 2Kir 17:7–11 (hézagolva)

15. 2Kir 18:4

16. Jer 44:17b–18

Dr. Boross Géza

Spurgeon és a lelkészképzés

(Baptista lelkészkonferencián elhangzott előadás – 2001. április 20. Budapest, Nap utcai templom)

C. H. Spurgeon
(1834–1892)

Napjaink egyházi életének egyik égető kérdése a lelkészképzés ügye. Bármennyire ütött is „a laikusok órája”, bármennyit hallani is az ún. lelkészközpontú (Pastorenkirche) egyház végnapjairól, az igazság mégis az, hogy a lelképásztoroknak mindmáig – legalábbis itt Magyarországon – igen csak kulcsszerepük van a gyülekezetek életében. Ha valahol, akkor nálunk is világosan látható a hannoveri *Hans Christoph Piper* szállóigévé lett tézise, a prédikáció krízise a prédikátor krízise. *Mutatis mutandis* ez a tétel a többi gyülekezeti munkaágra is érvényes. Ezért akut a kérdés, hogyan lehetne lelképásztorainkat nemcsak kisegíteni a különböző krízisek ciszternájából, hanem egyáltalán hogyan lehetne ezektől megóvni, hogyan tudnók fiatal lelkészeinket úgy képezni, úgy felfegyverezni, hogy Isten országának arénájában, ami a szószék (Barth) ne valljanak szégyent? Hogy győzelmesen állhassanak meg az ördög támadásaival szemben? Hogy ne őket kelljen újra meg újra pátyolgatni, lelkigondozni, hanem inkább ők tudjanak másokat lelkigondozni, tanítani, hitre és üdvösségre segíteni, s ezáltal Isten dicsőségét szolgálni?

Röviden, hogyan lehetne lelkészképzésünk ne csak pedagógiai, racionális, intellektuális tevékenység, hanem a pedagógiai-didaktikai szempontok érvényesítése mellett spirituális, pneumatikus fáradozás is? Egyáltalán van-e, lehetséges pneumatikus lelkészképzés?

Nos, a régi London égő, de el nem égő Csipkebokra, a prédikátorok fejedelme, *Charles Haddon Spurgeon* azt feleli, igen, lehetséges. Éspedig akkor, ha a lelkészképzést nemcsak szónokképzésnek, katechéta- vagy lelkigondozó-képzésnek tekintjük és tartjuk, hanem hangsúlyozottan prófétaképzésnek tekintjük. Egyáltalán nem véletlen, hanem nagyon is tudatos döntés volt Spurgeon részéről, amikor híres szemináriumát „prófétaiskolának” nevezte. Olyan lelki műhelyt értve ezalatt, ahol a lelkészjelöltek felkészülhetnek az ige prófétikus szolgálatára. Arra a feladatra, hogy Isten életformáló igéjét a bibliai próféták bátorságával, hitével, lelkületével hirdessék kortársaiknak.–

Ez a prófétaiskola Spurgeon egyik szívügye volt. Évente saját magánpénztárából 600–800 fontot költött fenntartására. Mivel azonban e prófétaiskola történetét részletesen megírtam a Spurgeon gyakorlati teológiája c. könyvemben (117–122. lapokon), itt most történeti részletekbe nem megyek bele. Történeti adatok helyett inkább a prófétaiskola felvételi szempontjait, a prófétanevelés legfontosabb szempontjait és ma is érvényes impulzusait ismertetem.

Felvételi szempontok

1. Az első szempont, melyet Spurgeon vasszigorral érvényesített: Van-e a jelentkezőnek elhivatása az Úrtól? Minden jelentkezőt meghallgatott, ajánlólevelét elolvasta, megfigyelte, milyen válaszokat adott a kérdéseire, s ha az a benyomása támadt, hogy pusztá becsvágyról van szó, könyörtelenül elutasította az illetőt. „A lelképásztori szolgálatra való elhívás” c. előadásából tudjuk, hogy Spurgeonnak kipróbált kritériumai voltak az elhivatottság megállapítására. Akit elhívott az Úr, annak szerinte: a) csillapíthatatlan, tüzes vágyakozása van a prédikátori hivatás után. A prédikátori szolgálat valósággal olyan, mint egy szenvedély. b) Az elhivatottság másik jele a tanítani tudás képessége (nyugodt, világos előadás, érvelés, logikus okfejtés és a nyilvános beszéd képessége). c) A valódi elhivatottság csalhatatlan jele harmadszor, ha prédikációink után megtérések is történnek. d) Ha igehirdetésünk tetszésre talál Isten népe körében (építi a hívőket). e) A prófétaiskolai felvétel alapvető feltétele volt kétévi prédikátori szolgálat.

2. Különösen fontos szempont volt a jelentkezők mindennapi viselkedésének vizsgálata. Ha a megtért ifjú a

megtéérése után jellemgyöngeséget mutatott, tévtanítások hatása alá került, vagy rossz társaságba sodródott, ha minden jót ígértek is, Spurgeon nem tartotta alkalmasnak a lelkeszi szolgálatra. Ugyanígy volt a puhányokkal és a finomkodó uracskákkal. Nekünk katonákra van szükségünk, nem piperkőcökre, szorgalmas munkásokra és nem előkelő henyélőkre (Ratschläge 1901, 39. lap)

3. A prófétaiskolába felvétel elengedhetetlen feltétele a jó értelmi képesség. – A buzgalom nem pótolja az észbeli hiányt. E hiány jelei: az illetők vég nélkül beszélnek a semmiről. A Bibliát tanulmányozzák, de nem tudnak kihozni semmit a textusból. Üvöltenek, lármáznak, azonban olyanok, mint a dob, belül üresek.

4. Spurgeon a testi hibát is kizáró oknak tekintette a prófétaiskolából. Ha Isten valakit prédikátorra akart volna tenni, mondotta, széles mellet és erős tüdőt adott volna neki. Vannak persze kivételek is (pl. Kálvin, hogy ne menjünk messzire). De azért a szabály az aszabály. Rossz képzésű szájjal, ínnyel, beszédhibával megvert emberek nem hivatottak az evangélium hirdetésére.

5. Spurgeon szerint az az ember, aki csak lelkipásztorságra érzi magát alkalmasnak, valójában nem alkalmas. A lelkipásztorságban – mutat rá – olyan emberekre van szükség, akik az élet legkülönbözőbb területein helyt tudnának állni, s nem olyanokra, akik semmi másra nem valók, csak prédikálásra. Jézus Krisztus azt érdemli, hogy a legjobb képességű, legsokoldalúbb emberek szánják rá magukat az evangélium hirdetésére.

6. Végül döntően fontosnak tartotta a hitbeli nagykorúságot. Ha valaki úgy nyilatkozott, hogy felvétele esetén kész elfogadni a szeminárium teológiáját, bármi legyen is az, akkor elutasította az illetőt. „Ha a fiatal emberek azt mondják, hogy nekik még nincs kialakult teológiai meggyőződésük, akkor menjenek vissza a vasárnapi iskolába, amíg majd lesz. Számomra egyenesen elborzasztó, ha valaki olyan akar jönni a szemináriumba, aki azt vallja, hogy elméje minden igazságra nyitott...”

A próféta-nevelés mozzanatai

1. A prédikátor-, ill. lelkésznevelés (= próféta-nevelés) döntő mozzanata a lelkészjelöltek lelki emberré formálása. Azaz a próféta-nevelés nem technikai tanfolyam (prédikációképzésre és előadásra irányuló), hanem a pneumatikus emberré formálás küzdelme. E küzdelem kitűnő eszköze a Biblia rendszeres olvasása, de nem textustalálás céljából, hanem saját lelki épülésünk céljából. A lelkészjelöltek elengedhetetlen napi tevékenysége a csendesóra.

2. A prófétaiskola alaptantárgya a bibliaismeret. A Biblia nemcsak mindennapi kenyér, hanem tankönyv is. Minden segédeszközt fel kell használni a Szentírás megértéséhez.

3. A bibliaismeretnek azonban alapos teológiai képzéssel kell párosulni. A jó írásmagyarázathoz azonban nem akármilyen teológiára van szükség. A prófétaiskola teológiája nem lehet a liberális teológia. Nekünk a puritán teológiára van szükségünk. Spurgeon véleménye szerint a puritán teológia az evangéliumnak sokkal több igazságát tartalmazza, mint minden más teológia. Ezért a szemináriumban rendszeresen olvastak fejezeteket a puritán szerzők műveiből.

4. Spurgeon prófétaiskolájában fontos tantárgy volt a retorika is. A retorikaoktatás célja a prófétaiskolában az, hogy

a szószéken mondott beszédünk „hatalmas” legyen. Ezt azonban nem lehet „üvöltés” által elérni, ahogyan azt némelyek gondolják. Az erőteljes igazságokat a Szentlélek erejével kell előadni. Azaz meg kell tanulnunk az evangéliumot élő módon, természetesen és egyszerűen hirdetni. Az igazi nagy szónok – mutat rá Spurgeon – minden állapotú embert meg tud szólítani, úgy hogy az illetők ne csak megértsék, miről van szó, hanem szívükben is érintve érezzék magukat.

5. Érdemes megemlíteni, hogy Spurgeon a teológiai és retorikai oktatás mellett nagy súlyt helyezett tanítványai természettudományos képzésére is. Az asztronómia pl. gazdag illusztráló anyagot kínál az Írás igazságainak szemléltetésére. Egyik tanítványa megvallotta, hogy a Spurgeontól olvasásra kölcsönkaptott „Az ifjú csillagász” c. könyv volt az, ami az agyát burkoló ködöt eloszlatta.

6. A tudományos tájékozódás mellett a lelkészjelöltnak egész lénye megszentelésére kell törekedni. Ennek érdekében két iskolára van szüksége. Az egyik a kísértések, a másik a Szentlélek iskolája. Az elsőben az emberi természet valóságát tanulja megismerni a lelkész. A másodikban a Szentlélek megtisztító erejét. Minél valóságosabban ismerjük önmagunkat és minél valóságosabb tapasztalat számunkra a Szentlélek újjászültő hatalma, annál alkalmasabbak vagyunk a kereszt evangéliumának hirdetésére.

7. És végül még egy nagyon lényeges szempont: a lelkészképzés gyülekezetszerűsége. „Semináriumunk számára óriási segítség, hogy összeköttetésben vagyunk egy aktív, élő keresztyén gyülekezettel. Azaz részt veszünk a Tabernaculum gyülekezetének életében.

Impulzusok, konzekvenciák

1. Az elmondottakból világos, hogy a lelkészképzés nemcsak az egyház vezetőségének az ügye csupán, hanem a gyülekezeteké is.

2. Mivel a lelkészképzés gyülekezeti közügy, ezért a lelkészképzés felelős örállóinak a legszigorúbb mércét kell alkalmazni az emberek kiválogatásánál. A mérce a jelölt hivatástudata, megelőző szolgálat, szolgálatának áldása, jelleme, teológiai meggyőződése, a szükséges értelmi képességek birtoklása.

3. Egyáltalán nem mindegy, kik azok, akik a lelkészképzés felelős szolgálatát végzik. A jó teológiai tanárnak két főtulajdonsága kell hogy legyen: 1. legyen élő hitű, és 2. legyen szeretetreméltó. A jó teológiai tanár testvéri közösséget teremt maga köré tanítványaiból.

4. Egyáltalán nem mindegy, milyen teológiát tanulnak a lelkészjelöltek. Ún. modern, liberális teológiát, vagy a Bibliához hűséges puritánus teológiát.

5. A lelkészképzés legfontosabb követelménye: legyen a lelkészképzés – próféta-képzés. Bár nem mi tesszük az embereket prófétává, hanem maga Isten (vö. Jer 1), azonban a prófétafiakat nevelni kell, irányítani kell, tanácsolni kell azért, hogy maradjanak meg minden körülmények között prófétának.

6. A prófétaiskola nem nélkülözheti az élő gyülekezettel való kapcsolatot. Spurgeon prófétaiskolája (szemináriuma) akkor lendült fel igazán, amikor átkerült a tabernakulum mögé egy szép új épületbe. A prófétafiaknak szükségük van arra, hogy ne csak egymással legyenek hit- és szeretetközösségben, hanem a gyülekezetet ifjú, öreg, beteg, gyászoló, avagy örvendező tagjaival is.

David F. Wells

Könyörgés a társadalom állapota miatt

Bizonyára felháborít majd az a történet, amit szeretnék elétek támi. Felháborító, de persze csak akkor, ha van bennünk egyfajta társadalmi lelkiismeret.

Chicago déli részén élt egy szegény fekete, aki szeretne volna, ha a kemény téli hónapokban lakásában megfelelő fűtést biztosítanának. A város erre vonatkozó rendelete ellenére a lelkiismeretlen háztulajdonos visszautasította az asszony kérését. Az asszony özvegy volt és nagyon szegény, s a törvényes eljárást sem ismerte; de bíróság elé vitte az ügyet saját maga. Kijelentette, hogy elvárja, hogy igazságot szolgáltatassanak neki. Szerencsétlenségére azonban mindig ugyanaz előtt a bíró előtt kellett megjelenie, aki nemcsak hogy istentelen volt, de elfogult is. Egyetlen elvhez igazodott, amit úgy fogalmazott meg: „A feketék maradjanak ott, ahol vannak”. Így az özvegynek semmi esélye nem volt arra, hogy kérése meghallgatásra talál. Még lehetetlenebbé vált az özvegy helyzete, mikor rájött, hogy nem rendelkezik azzal az eszközzel, ami ilyen esetben kedvezően befolyásolhatná az igazságszolgáltatást, nevezetesen a sok pénz. Ennek ellenére kitarzott követelése mellett.

Eleinte a bíró még arra sem méltatta az asszonyt, hogy abbahagyja a regény olvasását, mialatt elutasítja őt. De később figyelni kezdte. Azután úgy gondolta magában: ez is csak egy az ostoba feketék közül, aki azt hiszi, hogy igazat adnak neki. De az asszony kitarítása felkorbácsolta a lelkiismeretét. A bűntudat haraggal töltötte el. Végül szorultságában dühösen engedett a kérelemnek, és elrendelte annak törvényes végrehajtását. Itt valami szilárdság győzött a „módszer” felett – legalábbis ahogyan ez az említett bíróságon működött.

Meg kell vallanom, hogy a történet előadásában nem voltam őszinte. Ez így soha nem történt meg Chicagóban (tudomásom szerint), és még csak nem is az én saját „történetem”. Ez egy példázat, amit Jézus mondott el Lk 18:1–8-ban azért, hogy a könyörgő imádság lényegét szemléltesse.

Nyilvánvaló, hogy Jézus nem a korrupt bíró és Isten között akart párhuzamot vonni, hanem az özvegy és a kérelmező között. A párhuzamnak két jelentése van. Először az, hogy az özvegy nem nyugodott bele törvénytelen, hátrányos helyzetébe, mint ahogy egy keresztyén is visszautasítja azt, hogy átengedje magát egy bukott világ rendjének. Másodsor, az asszony kedvezőtlen helyzete ellenére kitarzott ügye mellett, mint ahogy a keresztyénnek is ki kell tartania az

ővében. Az első szempont a könyörgő imádság természetére vonatkozik, a második pedig a gyakorlati megvalósításra alkalmazandó.

Szeretném bizonyítani, hogy a mi bágyadt, rendszeretlen imádságunk, különösen a könyörgésünk, túl gyakran rosszul célt. Ha ezzel a kudarcral találkozunk, hajlamosak vagyunk az önostorozásra, amiért gyenge az akaratunk, vagy balgák a vágyaink, hatástalan a módszerünk és elkalandoznak a gondolataink. Úgy mondjuk, hogy gyakorlatilag félszegek vagyunk, és azon gyötörjük az

agyunkat, hogy meglássuk, hol is rontottuk el. Véleményem szerint a probléma abban van, hogy félreértjük az imádság természetét, lényegét, és ezért nem tudunk úgy kitartani gyakorlatban a könyörgéssel, amíg nem látunk tisztán ezen a téren, mint ahogy ez az özvegy.

Mi tehát a könyörgő imádság lényege? Bizonyos értelemben lázadás – lázadás az elbukott világ ellen, az állandó és abszolút elutasítása annak, hogy elfogadjam normálisnak azt,

ami általában véve abnormális. Vagyis az a negatív nézőpont, amely következetesen elutasít minden olyan rendtartást, tervezetet vagy magyarázatot, amely ellentétes az Isten által megállapított eredeti normával. Mint ilyen, önmagában kifejezi, hogy áthidalhatatlan szakadék választja el a jót a rossztól, és a gonosz nem a jónak egyfajta variációja, hanem az ellenpárja.

Vagy más oldalról megközelítve a dolgot, elfogadni az életet olyannak, „amilyen”, ahogy esik, úgy puffan – ami azt jelenti, elismerem, hogy a dolgokon nem lehet változtatni – tehát feladom a keresztyén istenszemléletet. Az abnormális dolgok elfogadása mögött ott van az a rejtett és titkolt föltevés, hogy Isten világot megváltoztató hatalma és a jónak gonosz feletti győzelme végül is nem valósítható meg.

Semmi sem rombolja le a könyörgő imádságot (és ezzel együtt a keresztyén istenszemléletet) olyan gyorsan, mint a lemondás, a belenyugvás. „Mindig imádkozni kell” – mondja Jézus – és nem szabad „megrestülni” – vagyis maradjon úgy, ahogy van (Lk 18:1).

A könyörgő imádság szándékos lebecsülésének történelmi hagyománya van. Azok a vallások, amelyek a csendes elmélyülést erőltetik híveikre, ócsárolják és elvetik a könyörgést. Ezt tették a sztoikusok, akik állították, hogy a könyörgő imádság azt mutatja, hogy nem akarjuk elfogadni a létező világot olyannak, amilyen, mint Isten akaratának megnyilvánulását. Megpróbálunk kimenekülni belőle úgy, hogy változtatunk rajta. Ez már rossz – mondják ők. Hasonlóan

Mi a könyörgő imádság lényege? Bizonyos értelemben lázadás — lázadás az elbukott világ ellen, az állandó és abszolút elutasítása annak, hogy normálisnak fogadjam el azt, ami alapjában véve abnormális.

érvelnek a buddhisták is. Bár más módon érvelnek, az eredmény ugyanaz, vagyis egyszerűen elfogadják a világi kultúrát.

Világi az a magatartás, amely úgy szemléli az életet, mint amiben a végzet is ott van. Gondolkodásukban az élet nem függ az Istennel való kapcsolattól. Következésképp az egyetlen norma, ami az életre vonatkozik, akár erkölcsi vagy értelmi, nem lehet más, mint amit a világ megszab. Az ő érvelésük szerint ezzel meg kell barátkozni; más megoldás után nézni, hogy az életünket ahhoz igazítsuk, haszontalan és „menekülő” próbálkozás. Nemcsak az, hogy Isten, aki a könyörgő imádság tárgya számunkra gyakran meghatározhatatlan, hanem hogy az ő világgal való kapcsolatát is másképpen látja. Ezen a módon nem sérti a világi felfogást. Nem vonja kétségbe, hogy Isten „jelen” van és „munkálkodik” a világban, de jelenléte és munkája semmit sem változtat meg.

Semmi sem rombolja le a könyörgő imádságot (és ezzel együtt a keresztyén istenszemléletet) olyan gyorsan, mint a lemondás.

Ezzel szemben meg kell állapítani, hogy a könyörgő imádság ott virágzik, ahol megvan az a kettős hit; először is, hogy Isten nevét csak olykor, alkalmanként szentelik meg, országából még nagyon kevés valósult meg, és akaratát ritkán cselekszik; másodszor, hogy Isten egymaga képes ezen a helyzeten változtatni. A könyörgő imádság tehát annak a reménynek a kifejezése, hogy az általunk ismert élet megváltoztatható, és kell is, hogy más legyen, mint amilyen. Ezért lehetetlen Isten világában az ő akaratát úgy élni és munkáját szilárd meggyőződéssel végezni anélkül, hogy legyen vele állandó kapcsolatunk rendszeres imádság által.

Azt hiszem, ez az igazi jellemzője Urunk életében is a könyörgő imádságnak. Imáétéről elég kevés magyarázatot adnak az evangélium írói (pl. Mk 1:35, Lk 5:16, 9:18, 11:1) is csak azt mutatják be, hogy különböző körülmények között imádkozott.

Először is azt látjuk, hogy Urunk életében a nagy döntéseket mindig megelőzte a könyörgő imádság, mint pl. a tanítványok kiválasztásánál (Lk 6:12), hiszen ez az egyetlen magyarázat arra, hogy miért is választott ki egy csomó senki, beképzelt, tudatlan, értelmetlen alakot. Azután akkor is imádkozott, mikor rendkívül nehéz napjai voltak, sokféle igényt kellett kielégíteni és mindenkire odafigyelni, ami messze meghaladta erejét (Mt 14:23). Olyankor is imádkozott, mikor élete válságos ponthoz ért, mint pl. a bemerítés, a megdicsőülés és a gyötrelmes kereszthalál (Lk 3:21, 9:28–29). Végül pedig imádkozott, mikor váratlanul kísértésbe esett, és ezek közül a legelevenebb

A könyörgő imádság ott virágzik ki, ahol megvan az a kettős hit: először is, hogy Isten nevét csak alkalmanként szentelik meg, országából még nagyon kevés valósult meg, és akaratát ritkán cselekszik; másodszor, hogy Isten egymaga képes ezen a helyzeten változtatni.

esemény a Gecsemánében történt (Mt 26:36–45). Ahogy közeledett a „sötétség órája”, kitűnt a különbség azzal, ahogyan Jézus nézett szembe a gonosszal, és ahogyan a tanítványokat érte a próba; Jézus kitaróan könyörgött, a tanítványok pedig összeroskadva aludtak. Ezek az események bemutatják, hogy Urunknak megvolt a lehetősége a számára előírt tervet és sorrendet elfogadni vagy másként szemlélni, és úgy vinni véghez, ami már nem lett volna Isten akaratára szerinte való. Az ő lázadását egy-egy alternatív lehetőségnél mindig a könyörgő imádkozás jellemezte. A világi élet visszautasításával az volt a célja, hogy az Atya akaratát nem akarta másként véghez vinni, csak az Atya elgondolása szerint. Ilyen értelemben egész magatartása lázadás volt az elbukott, abnormális világgal szemben.

Az imádkozás annak a kifejezése, hogy Isten és az ő világa nem hajlandó „aludni” vagy „reményt veszteni” úgy tenni, mintha nem is létezne. De akkor vajon miért imádkozunk olyan keveset a gyülekezetben?

Talán rossz a módszer, gyenge az akarat, vagy közömbös az elképzelésünk? Ezt nem gondolom. Böven van erős akarat és eleven vita – ami részben vagy egészében is igazolható –, ha a prédikáció közepszerűségéről, az istentisztelet ürességéről, a felszínes közösségről és az evangélium hatástalanságáról van szó. Na és akkor miért nem imádkozunk legalább olyan kitaróan, mint ahogy vitatkozni szoktunk? A válasz nagyon egyszerű, azért nem imádkozunk, mert nem hisszük el, hogy ez bármilyen változást hozhat.

Akármilyen kétségbeejtő is a helyzetünk, de belenyugszunk, hogy ezen már nem lehet változtatni. Nem az imádság gyakorlása körül van a probléma, hanem inkább annak lényege okoz gondot. Pontosabban fogalmazva Isten lényege és a világhoz való kapcsolata okoz problémát.

A példázatbeli özvegygel ellentétben mi könnyen közös nevezőre jutunk a körülöttünk levő igazságtalan, elbukott világgal – még akkor is, ha az beleavatkozik keresztyén intézményeinkbe. Ez nem azért van így, mintha nem lennénk tisztában azzal, ami körülöttünk történik, hanem azért, mert teljesen

tehetetlennek érezzük magunkat arra, hogy bármit is megváltoztassunk. Ha nem akarjuk is, ez a tehetetlenség oda vezet, hogy fegyverszünetet kötünk mindazzal, ami rossz.

Más szóval nincs bennünk felháborodás társadalmi szinten az igazságtalanság ellen az Isten előtti könyörgésben. Még jó, hogy Isten nem vesztette el felháborodását, megtartotta

haragját és álláspontját a gonosszal szemben, aminek az a célja, hogy az igazság véglegesen a trónra kerüljön, a gonosz pedig örökre a tenger mélyére. Isten haragja nélkül nem lenne értelme a becsületes életnek ezen a világon, de minden ok meg lenne ennek az ellenkezőjére. Isten haragja ilyen értelemben összefügg a könyörgő imádsággal, amely minden esetben az igazságszolgáltatást keresi és a gonosz méltó megbüntetését.

Az Úr Jézus keretbe foglalta számunkra ezt a gondolatot, mikor bemutatta Isten királyságát. Királyságnak tartjuk azt a földrészt, ahol a király szuverén jogát elismerik. Mivel a mi királyunk természetéből fakadóan szuverén Úr, hatalmát is természetfeletti módon gyakorolja. Jézusban a „rég várt kor” jött el; Vele és Átala a Messiás hatolt be a világba. Keresztyénnek lenni tehát nem egyszerűen egy vallásos gyakorlat, hanem egy új életnek a kezdete abban a szférában, amely hitelesen isteni. Az evangélium nem azért halad diadalmasan előre, mert jó módszereink vannak, hanem azért, mert ez a „kor” érkezett el a bűnös emberek közé. És ez az „eljövendő kor”, amely már itt van, nem egyes emberek vagy kultúrák kiváltsága. Az Isten „ideje”, az ő Fia megfeszítésének „napja” az egész világra felvirradt. Ezért a mi könyörgő imádságunknak túl kell terjednie egyéni érdekünkön és magába foglalni az egész emberiséget, mert Isten ebben érdekelt. Ha az evangélium egyetemes, az imádságot sem korlátozhatjuk helyi érdekekre.

Nem lényegtelen tehát, hogy úgy tekintsünk a világra, mint egy bírósági tárgyalóteremre, amelyben most is folyik a „per” a gonosz ellen az igazságszolgáltatás érdekében. Azért lankadunk el a könyörgésben, mert ezt szem előtt veszítetük, és amíg nem nyerjük vissza ezt a szemléletet, addig nem tudunk kitartani mint peres felek ebben a szerepünkben. Megvan rá az okunk, hogy visszanyerve ezt a látást, megragadjunk minden alkalmat, mert a Bíró, aki előtt megjelenünk, nem hamis és nem korrupt, hanem a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, a dicsőséges Isten. Talán úgy gondolod, hogy „ő nem szolgált igazságot választottaiért, akik hozzá kiáltanak éjjel és nappal.” Cserben hagyná őket? A mi Urunk határozottan kijelenti: „mondom néktek, hogy igazságot szolgált nekik hamar” (Lk 18:1).

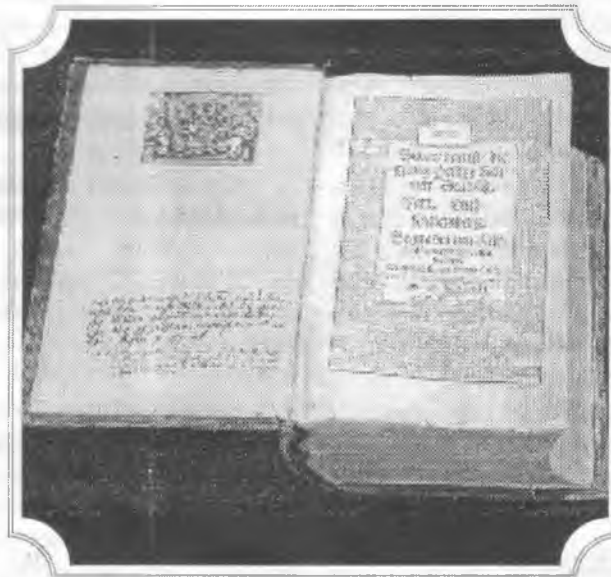
Kicsiny kezdetből

A modern protestáns misszió első korszaka szerényen és kedvezőtlen körülmények közt indult el. Anglia már megérezte az első gyarmati lázadásokat – Amerikában – és nagy vereséget szenvedett. A brit kereskedelmi érdekeltségek erősen elleneztek minden missziós tevékenységet, félve attól, hogy ez megzavarja a helyi lakosságot, akiből Anglia nagy hasznot húzott. Ennek ellenére az ébredés, ami John és Charles Wesley idejében volt, nagy szerepet játszott abban, hogy a laikus férfiak és nők rádöbbenjenek felelősségükre és kinyújtásuk kezüket más népek felé. Carey könyve tovább vitte ezt a stratégiát a terv megvalósítására. Ugyanebben az időben az USA-ban a Haystack imatálalkozó katalizátorként működött és beindította az amerikai missziós mozgalmat.

A felekezeti érdekeltségek munkásokat küldtek ki a missziómezőre, noha erőfeszítéseiket óriási problémák árnyékolta be.

Az első korszakban több misszionáriust temettek el a fehér emberek temetőjében, mint amennyi a megtértek száma volt. Olyan általános volt a járvány, hogy a kiutazó misszionáriusok koporsóba csomagolták holmijukat. Viszont mélységes volt az odaszánás, és nem szünetelt a kiáramlók sora.

Az Isten „ideje”, az ő Fia megfeszítésének „napja” az egész világra felvirradt. Ezért a mi könyörgő imádságunknak túl kell terjednie egyéni érdekünkön és magába foglalni az egész emberiséget, mert Isten ebben érdekelt. Ha az evangélium egyetemes, az imádságot sem korlátozhatjuk helyi érdekekre.

Meg lehet tenni

A második korszak arra a területre irányult, ahol addig még senki sem járt. Akik szívesen csatlakoztak, azok feladták javaikat, egészségüket és kényelmüket, hogy eljussanak Kína, India és Afrika belsejében élő milliókhoz. Latin-Amerikában is elkezdtek a próbálkozást. Ebben a folyamatban sokan életüket veszítették.

Az evangélista D. L. Moodynak nagy része volt az imádság megújulásában, és a missziós érdekltség fel lendítésében. Moody szolgálatán keresztül döntött Cambridge-ben a hét kiváló sportoló fiatalember – akik missziós szolgálatra szentelték életüket. Elindulásuk előtt beutazták a Brit-szigeteket és toboroztak másokat is a munkára. Tucatjával jelentkeztek. Amerikában az Önkéntes Diákmozgalom ezek misszióba szentelt életének lett tanúja.

Ford.: Gerő Sándorné

Nagyon fontos tehát, hogy támogassuk és becsüljük meg azokat, „akik a napnak hevét” hűséggel viselték.

2. Ismertessük meg a kiküldő gyülekezettel a természetes átmenetet!

Ha a helyi gyülekezetek megismerik a misszió történetét és stratégiáját, jobban értékelik majd a múlt eredményeit, és tisztábban látják a jövőbeni változtatások szükségességét. Belátják ők is, hogy bizonyos területen a „nemzetiségek jobb munkát tudnak végezni” a létrejött missziómezőn. Ugyanakkor a még érintetlen területeken szükség van „teljesen új missziós erőkre”. Hihetetlennek tűnik, de eljön az a nap a gyülekezet számára és a nemzetek számára is, hogy azok, akik az első és második korszakban missziós területek voltak, maguk is missziós társasággá szerveződnek és munkásokat küldenek ki. Talán először fordul elő a történelemben, hogy adva van a lehetőség a missziós seregnek arra, hogy nemzetközi testületté váljon.

3. Az úttörő munkához elérhető új missziói és egyéni tartalék

Miközben megbecsüljük és támogatjuk azokat, akik a második korszak hálóját húzzák partra, ajánlatos elkezdni az új alapítványt és új erők toborzását a megmaradt feladatokhoz. Természetes, hogy a nyugdíjba vonuló misszionáriusok kötődnek azokhoz az emberekhez, akiknek megmentéséért odaszentelték az életüket. Érdeklí őket a további sorsuk és szeretnék látni, kik azok, akik átveszik majd az ő helyüket. Ámbár a feladat nem fejeződik be azzal, hogy a misszionáriusi állomány folyamatos, akárcsak 50-100 évvel ezelőtt volt. Ki kell értékelni a jelenlegi stratégiát is, mikor új munkások lépnek alkalmazásba.

4. Az új meglátásokat meg kell osztani a jelenlegi misszionáriusokkal

Mikor a misszionáriusok hazajönnek szabadságra, gyakran az az első dolguk, hogy szeretnének továbbképzésre menni. Izgatottan várják, hogy értesüljenek a folyamatos kutatási eredményekről, és gyakran saját tapasztalataikkal is hozzájárulnak ehhez. A kiküldő gyülekezetnek részt kell vállalnia abban, hogy megosztja látását és a folyamatos stratégiát a partnerekkel, de fel kell ajánlani nekik a továbbképzés lehetőségét is. Azok a misszionáriusok, akiket bevonnak a gyülekezet stratégiájába és ismertetik velük meglátásaikat, ezen felbátorodnak, és legtöbbször ehhez igazodnak.

5. Meg kell tartani a stratégiai egyensúlyt a különböző típusú misszionáriusi munkában.

Amellett, hogy ott a vágy elérni a még érintetlen területeket, arra is szükség van, hogy körültekintően határozzuk meg a célt, nehogy megduplázódjon a munka és kárba vesszen a fáradozás. Ha a kiküldő gyülekezetek és missziói

érdekeltségek nem fontolják meg alaposan a tervet és a célt, akkor magukra zúdítják a civakodás özönét. Nemcsak egy „helyes” út létezik. A mi Istenünk a változatosság és az egyén Istene. Ő minden egyes csoportot úgy irányít a szervezkedésben, ahogy az adott esetben az evangélizációs célnak

Végtelenül lehangoló egy élethosszig tartó hűséges szolgálat után hallaniuk azoknak a misszionáriusoknak, akik még a munkamezőn vannak, hogy otthon már elindultak az új „mozgalmak”, mert ez olyan érzést kelt bennük, hogy az ő munkájukra tovább nincs is szükség, és őket már nem értékelik.

megfelel. A gyülekezetek ha összhangban akarnak maradni azzal, amit a Szentlélek ma cselekszik, a következő kérdések alapján készítik elő terveiket:

– Missziós programunkhoz kértük-e a Szentlélek újbóli vezetését?

– Elégedettek vagyunk-e azzal, amit a Harmadik Korszak úttörőinek nyújtunk, hogy munkájukat a még érintetlen népek között elvégezhesék?

– Mennyi összeget irányoztunk elő költségvetésünkben (ha egyáltalán bevettük) a meglévő tartalékból a Második Korszak munkájához?

– Hogyan tudnánk partnerként hatásosan együttműködni Isten népével a nemzetiségi gyülekezetben?

– Akar-e Isten bennünket a Harmadik Korszakban testvérgyülekezet-kapcsolatra felhasználni egy missziómezőn levő csoporttal?

A kérdésekre adott válasz elősegítheti missziós törekvéseink hatásos szolgálatát.

A történelem során Atyánk szeretete a végső kibontakozást munkálja. Az átmeneti idők megértése felkészít minket arra, hogy missziói vállalkozásunk eredményesebb legyen. Egyesítsük a régi és új tartalékot! A tapasztalt és úttörő munkaerőket, a gyülekezeteket és missziói érdekeltségeket, a nyugatot és nem nyugatot, és vigyük véghez együtt feladatunkat!

Ford.: Gerő Sándorné

A prédikációk ne virágcsokrok, hanem búzakévék legyenek! Ha több kévét akartok, többet vessetek!

Spurgeon

Nagyon fontos tehát, hogy támogassuk és becsüljük meg azokat, „akik a napnak hevét” hűséggel viselték.

2. Ismertessük meg a kiküldő gyülekezettel a természetes átmenetet!

Ha a helyi gyülekezetek megismerik a misszió történetét és stratégiáját, jobban értékelik majd a múlt eredményeit, és tisztábban látják a jövőbeni változtatások szükségességét. Belátják ők is, hogy bizonyos területen a „nemzetiségiék jobb munkát tudnak végezni” a létrejött missziómezőn. Ugyanakkor a még érintetlen területeken szükség van „teljesen új missziós erőkre”. Hihetetlennek tűnik, de eljön az a nap a gyülekezet számára és a nemzetek számára is, hogy azok, akik az első és második korszakban missziós területek voltak, maguk is missziós társasággá szerveződnek és munkásokat küldenek ki. Talán először fordul elő a történelemben, hogy adva van a lehetőség a missziós seregnek arra, hogy nemzetközi testületté váljon.

3. Az úttörő munkához elérhető új missziói és egyéni tartalék

Miközben megbecsüljük és támogatjuk azokat, akik a második korszak hálóját húzzák partra, ajánlatos elkezdni az új alapítványt és új erők toborzását a megmaradt feladatokhoz. Természetes, hogy a nyugdíjba vonuló misszionáriusok kötődnek azokhoz az emberekhez, akiknek megmentéséért odaszentelték az életüket. Érdeklő őket a további sorsuk és szeretnék látni, kik azok, akik átveszik majd az ő helyüket. Ámbár a feladat nem fejeződik be azzal, hogy a misszionáriusi állomány folyamatos, akárcsak 50-100 évvel ezelőtt volt. Ki kell értékelni a jelenlegi stratégiát is, mikor új munkások lépnek alkalmazásba.

4. Az új meglátásokat meg kell osztani a jelenlegi misszionáriusokkal

Mikor a misszionáriusok hazajönnek szabadságra, gyakran az az első dolguk, hogy szeretnének továbbképzésre menni. Izgatottan várják, hogy értesüljenek a folyamatos kutatási eredményekről, és gyakran saját tapasztalataikkal is hozzájárulnak ehhez. A kiküldő gyülekezetnek részt kell vállalnia abban, hogy megosztja látását és a folyamatos stratégiát a partnerekkel, de fel kell ajánlani nekik a továbbképzés lehetőségét is. Azok a misszionáriusok, akiket bevonnak a gyülekezet stratégiájába és ismertetik velük meglátásaikat, ezen felbátorodnak, és legtöbbször ehhez igazodnak.

5. Meg kell tartani a stratégiai egyensúlyt a különböző típusú misszionáriusi munkában.

Amellett, hogy ott a vágy elérni a még érintetlen területeket, arra is szükség van, hogy körültekintően határozzuk meg a célt, nehogy megduplázódjon a munka és kárba vesszen a fáradozás. Ha a kiküldő gyülekezetek és missziói

érdekeltségek nem fontolják meg alaposan a tervet és a célt, akkor magukra zúdítják a civakodás özönét. Nemcsak egy „helyes” út létezik. A mi Istenünk a változatosság és az egyén Istene. Ő minden egyes csoportot úgy irányít a szervezkedésben, ahogy az adott esetben az evangélizációs célnak

Végtelenül lehangoló egy élethosszig tartó hűséges szolgálat után hallaniuk azoknak a misszionáriusoknak, akik még a munkamezőn vannak, hogy otthon már elindultak az új „mozgalmak”, mert ez olyan érzést kelt bennük, hogy az ő munkájukra tovább nincs is szükség, és őket már nem értékelik.

megfelel. A gyülekezetek ha összhangban akarnak maradni azzal, amit a Szentlélek ma cselekszik, a következő kérdések alapján készítik elő terveiket:

– Missziós programunkhoz kértük-e a Szentlélek újbóli vezetését?

– Elégedettek vagyunk-e azzal, amit a Harmadik Korszak úttörőinek nyújtunk, hogy munkájukat a még érintetlen népek között elvégezhesék?

– Mennyi összeget irányoztunk elő költségvetésünkben (ha egyáltalán bevettük) a meglévő tartalékból a Második Korszak munkájához?

– Hogyan tudnánk partnerként hatásosan együttműködni Isten népével a nemzetiségi gyülekezetben?

– Akar-e Isten bennünket a Harmadik Korszakban testvérgyülekezet-kapcsolatra felhasználni egy missziómezőn levő csoporttal?

A kérdésekre adott válasz elősegítheti missziós törekvéseink hatásos szolgálatát.

A történelem során Atyánk szeretete a végső kibontakozást munkálja. Az átmeneti idők megértése felkészít minket arra, hogy missziói vállalkozásunk eredményesebb legyen. Egyesítsük a régi és új tartalékokat! A tapasztalt és úttörő munkaerőket, a gyülekezeteket és missziói érdekeltségeket, a nyugatot és nem nyugatot, és vigyük véghez együtt feladatunkat!

Ford.: Gerő Sándorné

A prédikációk ne virágcsokrok, hanem búzakévék legyenek! Ha több kévét akartok, többet vessetek!

Spurgeon

Zágoni Jenő

Eszperantó az evangélium szolgálatában

Rövid nyelvtörténet

Bábel óta (1Móz 11:1–9) az emberiség egyre kevésbé értette meg egymást, egyre többnyelvűvé vált. Azóta is keresi a kiutat ebből az állapotból.

Különböző korok gondolkodói az egyetemes nyelv megalkotásán fáradoztak. Példa rá *Galenus* (Kr. u. 131–200), *T Morus* (1480–1535), *Comenius* (1592–1670), *Newton* (1642–1727), *Leibniz* (1646–1716), vagy a magyarok közül *Kempelen Farkas* (1735–1804), *Bolyai Farkas* (1775–1856) és mások ilyen irányú tevékenysége.

A gyarmatosítással egyidőben azon államok, amelyek súlya többet nyomott a világ politikai és gazdasági életében, nyelvüket is rákényszerítették befolyási övezetükre. Így jöttek létre a spanyol, francia, angol, majd később a német, orosz stb. érdekövezetek. Ugyanakkor szükséges megjegyeznünk, hogy a gyarmatosítókkal egyidőben – számos esetben még korábban is – megjelentek a misszionáriusok, akik életük kockáztatása árán terjesztették az evangéliumot, a későbbiekben pedig a Bibliát az őslakosság anyanyelvére is lefordították.

A 18. század végéig térségünkben csak a tudományok és az egyháznak volt közös nyelve: a görög, illetve a latin. Ezeket a következő század első felétől fokozatosan a nemzeti nyelvek váltották fel.

A 19. század közepétől egyre inkább jelentkezik az igény egy olyan semleges nemzetközi nyelvre, amelyik összekötő kapocs lehet a világ népei között.

Ezt a célt szolgálja az 1887-ben megjelent Eszperantó = Reménykedő, amelynek kezdeményezője *L. L. Zamenhof* (1859–1917) volt. Tankönyvét oroszra, lengyelre és németre,

majd a világ majdnem minden nyelvére lefordították, s az új nyelv terjesztése érdekében minden kontinensre kiterjedő mozgalom bontakozott ki. A könnyen elsajátítható, logikus nyelvtanra építkező nemzetközi nyelvet és eszméjét számos tudós, író, nyelvész tette magáévá, közöttük *L. Tolsztoj*, *J. Verne*, *R. Rolland*, *J. London*, *R. Tagore*, *A. Einstein*, *F. Jonas*, *Bárzsi Géza* és még sokan mások. Ugyanakkor az eszperantó oktatásáért és alkalmazásáért számos akadémia, nemzetközi szervezet, közöttük a Népszövetség (az ENSZ elődje), a Vöröskereszt, a világ legnagyobb rádiótársasága: az American Radio Relay League is sikraszállt, és az évek folyamán számos esetben alkalmazta. Hazánkban a harminc nyelven beszélő világutazó és egyetemi tanár *Szentkatolnai Bálint Gábor* (1844–1913) révén 1897-ben a kolozsvári egyetemen eresztett gyökeret az eszperantó. A nyelv történetében sokszor, de különösen az 1920-as években, a Budapesti Iskola – *Baghy Gyula* és *Kalocsay Kálmán* világhírű eszperantóul alkotó „aranykettős” révén – a nemzetközi nyelv világának központjává vált. A magyarországi egyházi vonatkozású mozgalomnak két szárnya volt. A katolikust *Giesswein Sándor*, a protestáns *Balkányi Pál* fogta össze.

Annak ellenére, hogy sokan elismerik az eszperantó jelentőségét, előnyeit és érdemeit, s azt a tényt, hogy minden idegen nyelvnél könnyebben megtanulható, mégsem aknázzák ki a benne rejlő lehetőségeket. Pedig a nagy humanista író, *Lev Tolsztoj* szerint „az az áldozat, amelyet az ember az eszperantó megtanulására hoz, olyan csekély, és az eredmény, amelyet elérhet, olyan nagy, hogy ezt a kísérletet senkinek sem szabadna visszautasítani.”

Az első és második világháború majdnem teljesen megsemmisítette a mozgalmat. Sztálin és Hitler üldözték

a nyelv terjesztőit, mivel azokat imperialista, illetve kommunista kémeknek tartották. Tény az is, hogy nem áll mögötte egyetlen politikai vagy gazdasági hatalom sem. Nem kevesen – teljesen megalapozatlanul – vetélytársat látnak benne, mások műnyelvnek, haszontalan időtöltésnek nevezik. Más véleménnyel van erről *Karinthy Frigyes*, aki még 1929-ben a következőket írja: „...az esperantó idegen nyelv, de nem idegen – más nyelv, mint a miénk, de nem mások nyelve: mindannyiunké. Nem harcol nyelvek ellen, nem akar beolvasztani, megváltoztatni, elsöpörni, megsemmisíteni, elhallgattatni

egyetlen élő nyelvet sem. Létezni akar, anélkül, hogy más létezését tagadná.”

A nagyhatalmak azonban saját nyelvüket és kultúrájukat próbálják terjeszteni – a másik fél rovására is –, és erre dollármilliárdokat áldoznak.

A már jelzett akadályok ellenére a semleges nemzetközi nyelv ma is él és terjed. A világ sok iskolájában, egyetemén – így hazánkban is – különböző tanfolyamokon oktatják, de magánúton is elsajátítható. Több ország közös oktatási kísérlete bizonyítja, hogy az eszperantó elsajátításának sikerélménye ösztönzi és megkönnyíti más nyelvek tanulását is. Felbecsülhetetlenül nagy szerepet tölt be a turizmusban, az ember-ember közti kapcsolatban. A vallási, szaktudományi és szépirodalmi tárgyú könyvek és folyóiratok száma jelentős, ezek között nem kevés az eredeti alkotás.

A nyelv tisztaságának és továbbfejlesztésének öre a világ különböző országainak tudósaiból álló Eszperantó Akadémia. A mozgalmat az országos egyesületek, vallási és szakmai szervezetek, valamint az Eszperantó Világszövetség fogja össze. Évente rendeznek országos, regionális és világkongresszusokat, egyházi, szakmai és turisztikai összejöveteleket, nyári egyetemeket különböző országokban. 1983-ban Budapest adott otthont a 68. Világkongresszusnak, amelyen ötven ország több mint ötezer küldötte volt jelen. Az ökumenikus istentisztelet résztvevői pedig zsúfolásig megtöltötték a Szent István Bazilikát. 1993-ban Spanyolország, majd a következő évben Dél-Korea látta vendégül a világ eszperantistáit.

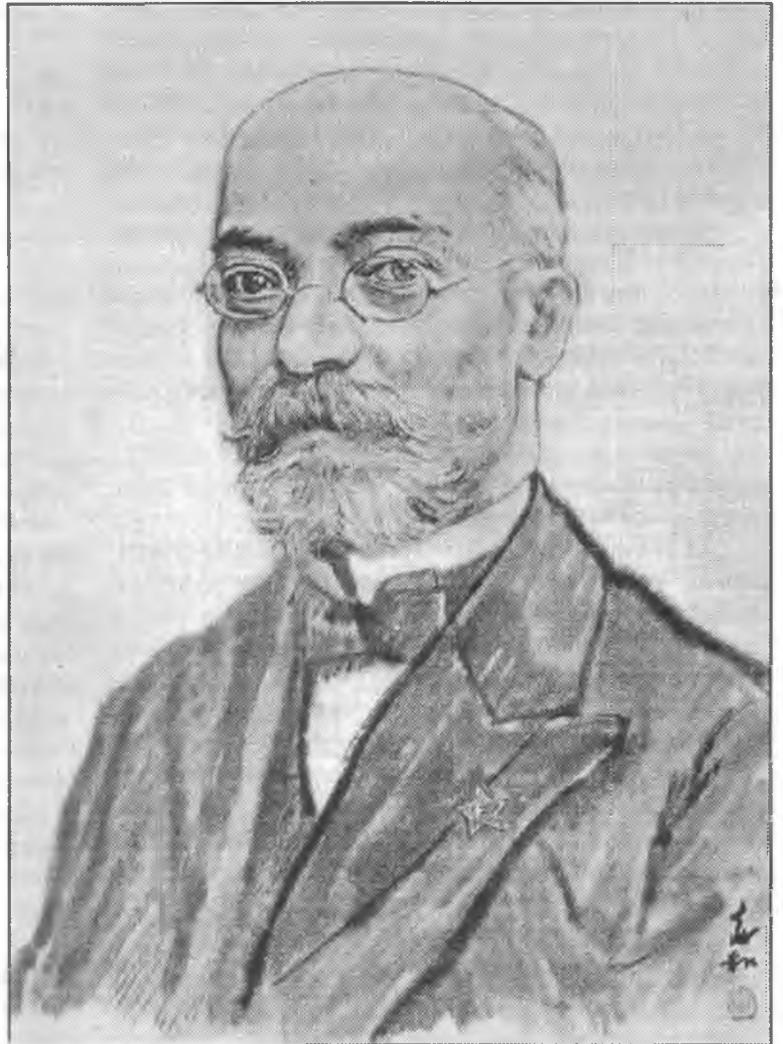
Ezek a nemzetközi összejövetelek egyedüliek az egész világon. Itt a jelenlévők nem szorulnak tolmácsra, s a nyelv használóit pedig egy sajátos érzés, a testvéri szeretet kapcsolja egymáshoz és az általuk beszélt nemzetközi nyelvhez.

Az Ige szolgálatában

Az eszperantó nyelvet annak művelői megjelenésétől kezdve Mennyei Atyánk és Megváltónk dicsőítésére is felhasználták. Azonban csak 1893-ban jelent meg a Szentírásból a Ruth könyvének fordítása. Ezt követi az egyik legnagyobb baptista író, *John Bunyan* (1628–1688) *A zarándok útja* című világirodalmi jelentőségű alkotása, amely 1907-ben, *J. Rhodes* fordításában látott napvilágot. A könyv sikeréről fölösleges írunk, hiszen alig van baptista a világon, aki nem olvasta volna. Csak megjegyezni kívánjuk, hogy az eszperantó révén a nem keresztyénekhez, sok nem baptistához és azokhoz is eljutott, akiknek anyanyelvére még nem fordították le „Bunyan püspök” művét. Érdekességként említjük meg, hogy magyarul is 1907-ben jelent meg először, s nagy hatást gyakorolt többek között *Móricz Zsigmondra* és *Veres Péterre* is.

Zamenhof 1907-től haláláig dolgozott a teljes Ótestamentum héber eredetiből való fordításán, és munkája 1926-ban jött ki a nyomdából. Az Újtestamentumot *J. C. Rust* angol lelkész és nyelvész irányítása alatt egy bizottság görögéből fordította le s jelentette meg 1912-ben. Rust nevéhez fűződik az első eszperantó nyelvű prédikáció is, melyet 1906-ban

Genfben, az ott rendezett 2. Világkongresszus résztvevői előtt tartott. A teljes Szent Bibliát az 1926. évi edinburghi 18. Világkongresszuson tartott istentiszteleten, ünnepélyes keretek között mutatták be. Kiadója a Brit- és Külföldi,

Ludwig Zamenhof (1859–1917)
lengyel szemorvos, az eszperantó nyelv megalkotója

valamint a Skót Bibliatársulat volt. Zamenhof folyóiratokban, újságokban is közölt a *Prédikátor* könyvből, a *Zsoltárok*ból, s több éneket is fordított, főleg angol protestáns énekeskönyvekből, amelyeket különböző alkalmakkor eszperantó nyelven énekeltek a hívek.

1909-ben a *The British Esperantist* című lapban többek között az alábbi felhívást tették közzé: „A londoni eszperantisták olyan keresztyén kör létrehozásán munkálkodnak, ahol csak az eszperantót használva összejöhetnek a Bibliát tanulmányozni, imádkozni, énekelni és lelki témákról beszélgetni. Az egész ügy nem szektajellegű: bárki, aki szívből szereti Jézus Krisztust, és elfogadja mint Isten Fiát, az eszperantó ismerete révén idejöhet, s a Mennyei Urát, illetve eszperantó szolgálatát szolgálhatja...” A felhívás eredményeként 1912 októberétől Londonban napjainkban is tartanak rendszeres eszperantó nyelvű istentiszteleteket. Az angol fővárosiakat követve hasonló összejövetelek vannak Bristol, Manchester és más városokban is. Ez együttlétek alapja bibliai, és az

Apostoli Hitvallás alapján állnak. Ezekre az alkalmakra, kongresszusokra és más rendezvényekre szükségessé vált Istent dicsőítő énekeskönyvek kiadása is. Az első Himnaro Esparanta (Eszperantó Himnuszok, 1907) Cambridge-ben jelent meg 26 énekkel. A 2. kiadás 104 éneket, a 3. 212-t, a 4. pedig 236-ot tartalmaz. A legújabb kiadásban (London, 1966) 280 ének található, 22 felekezet énekeskönyvéből, közöttük a Baptist Hymnbook-ból (London, 1962) is. Közben Svédországban megjelent az Evangelia Himnaro (Evangéliumi Énekek, Örebro, 1952) és Norvégiában a Cent Himnoj (Száz ének, Brumunddal, 1966). Számos vallásos ének jelent meg lemezen és kazettán a világ különböző részein.

Az már természetes, hogy az elmúlt időszakban még számos irodalmi műfordítás és eredeti alkotás is megjelent. Itt említhetjük meg *E. Rean*: Jézus élete (1907) című alkotását, *Lev Tolsztoj*: Egy Isten mindenkinek (1912) és *Keresztyénség és haza* (1931) című művét, *Gustav Lundberg*: Istenhit az atomkorban (1965) című művét, számos prédikációgyűjteményt, bibliamagyarazatot és más vallásos tárgyú füzetet.

Az itt vázolt tevékenységből kivették részüket a világ baptistái is. Kiemelkedő szerepük volt elsősorban az angol, svéd és amerikai testvéreinknek.

Az eszperantó nyelv mozgalmának megerősödése a társadalom különböző rétegeiben, illetve a vallásfelekezetek híveinek körében való terjedése, igényt támasztott számos szervezet és intézmény létrehozására. Legjelentősebbek közé tartozik az orvosi, oktatási, ifjúsági, vasutas, számítástechnikai szövetség, a Comenius Nemzetközi Tudományos Akadémia (Uppsala), a Tudományok Nemzetközi Akadémiája (San Maríno), az Európa Eszperantó Központ (Brüsszel) stb. Egyházi vonatkozású eszperantó egyesületek, az Evangéliumi Keresztyén (KELI), a katolikus (IKUE), a kvéker (Kes), a Bibliakutató (IBAO), az ökumenikus (TEL) stb. egyesület.

Evangéliumi keresztyén eszperantó mozgalom

Az YMCE (Keresztyén Ifjak Egyesülete) titkára, *W. van Starck* báró 1906-ban részt vett a Genfben rendezett 2. Eszperantó Világkongresszuson. Élményeiről több európai és amerikai egyházi lapban beszámolt. Ennek eredményeként csak Bostonban egy év alatt 1200 keresztyén ifjú tanulta meg a nemzetközi nyelvet. Európában 1908 februárjában a német *Paul Hübner* és „*W. van Starck* kiadták az Esperanto en la servo de la Dia Regno (Eszperantó az Isten Országának Szolgálatában) című lapot mint a YMCA eszperantistáinak közlönyét, a Dia Regno (Isten Országa) című folyóirat elődjét.

DIA REGNO

KRISTANA ESPERANTO-GAZETO

A protestáns eszperantisták Németországban, Angliában, Svájcban, az Amerikai Egyesült Államokban, majd Európa és a világ számos országában is szervezkedni kezdtek. Első kongresszusuk (Drezda, 1908) témája: „A reménységben örvendezetek!” (Róm 12:12) megegyezett a Magyar Baptisták I. Világtalálkozójának jelmondatával. 1911-

ben Antwerpenen adott otthont a 7. Eszperantó Világkongresszusnak. A protestáns résztvevők saját szervezeteként létrehozták a KELI-t

KELI

A Kristana Esperantista Ligo Internacia (KELI) szabályzata leszögezi: A szervezet tevékenységének alapja a Biblia. Célja:

a) Az eszperantó terjesztése az evangéliumi keresztyének körében.

b) Egyesíti a keresztyén eszperantistákat, hogy egy közös nyelv által mint testvérek a Krisztusban közvetlen kapcsolatuk legyen egymással, gyakorolhassák a keresztyén együttléteket és szolgálatot.

c) Ösztönzi az eszperantó használatát a nemzetközi kapcsolatokban az evangéliumi keresztyén egyházak és szervezetek együttműködésében.

d) Jézus Krisztus evangéliumának terjesztése az eszperantó által.

A közösség tagja az lehet, aki Jézus Krisztust elfogadja személyes megváltójának, és egyetért a KELI céljaival.

Az 1911-ben alapított szervezet elsősorban lutheránus, kálvinista, baptista és metodista gyülekezeti tagokat tömörített. Hivatalos közlönyük a már említett *Dia Regno* (1911), melynek alapító szerkesztője *Paul Hübner* volt.

Az első világháború kitörésével a szép elképzelések, a közös nagy tervek semmivé váltak. A világégés vérzivatarában a vezéregyéniségek nagy része a háború áldozata lett. Időnek kellett eltelti, míg sor kerülhetett a munka újrakezdésére.

A háború után *H. J. Patiala* finn lelkész volt, aki egyházi és világi rendezvényeken ösztönözte a semleges nyelv terjesztését. Ugyancsak Finnországban jelent meg 1920 januárjában a *Kristana Espero* (Keresztyén Remény) első száma. Ez a lap a 20-as években összekötő kapocs volt a világ protestáns eszperantistái között. (Az első világháború után a *Dia Regno* kiadása ideiglenesen szünetelt.)

Svédországban is élénk tevékenység bontakozott ki. Peldájukat követte Anglia, Skócia, majd Németország is.

Már 1927-től új fejezet kezdődött a semleges nemzetközi nyelv történetében. Svédország termékeny talajnak bizonyult az egész világra kiterjedő eszperantó misszió megszervezésére. Ebben a munkában jelentős szerep jutott a magyaroknak is. Az emigrációba kényszerített székelyföldi katolikus lelkész, *Cseh Andor* (1895–1979), valamint a budapesti jogász és szerkesztő, *Szilágyi Ferenc* (1895–1967) Svédországba ment. Tevékenységük alatt élte reneszánszát az

észak-európai – elsősorban a svéd és holland – eszperantó mozgalom. Fellendült a nyelvoktató, lap- és könyvkiadói munka. Előadások, műfordítások, riportok révén sokan megismerkedtek a magyar kultúrával és az egyházi élet eseményeivel. 1934-ben Stockholm adott otthont a 26. Eszperantó Világkongresszusnak, melynek munkálataiból részt vállalt a Svéd Missziós Szövetség is. Ekkor alakult meg a svéd KELI-tagozat.

Hazánkban a KELI létrejöttét jóval megelőzte a katolikusok eredményes tevékenysége. Ez nem meglepő, hiszen vezető személyiségei között találjuk *dr. Giesswein Sándor* (1856–1923) prelátust, országgyűlési képviselőt, és *dr. Kiss János* (1857–1930) teológiai tanárt, pápai prelátust.

Az első magyarországi eszperantó csoport megalakulása *Balkányi Pál* (1894–1977) nevéhez fűződik. 1937-ben a „Hajnal”, a „Református Híradó” és más lapok hasábjain cikket jelentetett meg a KELI – főleg a svéd tagozat – eredményes munkájáról. Számos előadást tartott a budapesti, békési, püspökladányi és más YMCA csoportok tagjainak és sok érdeklődőnek. Több munkatárs (*Papp Kálmán, Domokos Sándor, Joó István, Papp Imre* és mások) segítségével tanfolyamokat indított és csoportokat szervezett. A varsói KELI-kongresszust követően 1937. augusztus 21-én az újpesti református kultúrházban megtartották a magyar Keresztyén Eszperantó Liga alakuló ülését, majd szeptember 18-án a Magyarországi Evangéliumi Keresztyén Szövetséghez csatlakozott.

A második világháború utáni első nemzetközi KELI-kongresszus 1947-ben volt Bernben. Témája az 1Kor 13:1. Ezt követte a svédországi, melyet mérőföldkőnek tartanak a hívő eszperantisták életében. Végre beteljesedettnek látszott a régi vágy: szoros, eredményes együttműködés jöhetett létre a különböző országok felekezetei között. Az egyházak vezetői ösztönözték a híveket, de elsősorban az ifjúságot az eszperantó tanulására. Bibliakörök és klubok létesültek, a KELI tevékenysége pedig egyre áldásosabbá vált.

Az 1949. esztendő eseményei évtizedekre befolyásolták Európa országainak életét. Nyugatnak – a Marshall-segély révén is – gazdasági és szellemi fellendülést. Keletnek pedig a kommunizmust és vele együtt az ateista eszmét hozta. Ennek következtében csak a nyugati testvéreink tarthatták egymással a kapcsolatot és lehetek részesei a konferenciáknak, kongresszusoknak, melyeket elsősorban Európában ren-

menikus istentiszteletek résztvevőinek énekeskönyvévé vált. 1961-ben került először a KELI vezetőségének élére a ma is nagy népszerűségnek örvendő *Adolf Burkhardt* lutheránus lelkész. Ő, a sokoldalú szervező többek között a nyitást is szorgalmazta a katolikus testvérek felé. Ennek eredményeként négyévenként kerül megrendezésre a Közös Keresztyén Kongresszus. Az elsőt 1968-ban Limburgban (Németország), az 1992. évit Velencén (Magyarország) tartották. Ez volt az első alkalom – több évtized után –, amikor ún. keletiek és nyugatiak, közöttük az ukrán, cseh, litván, orosz, román, lengyel, szlovák és magyar hívő tolmács nélkül egy közös nyelven dicsérhette az Urat a holland, német, svéd, amerikai, maláj, francia, finn, olasz, belga testvérekkel. A velencei kongresszus rendezvényeinek irányítója *Farkasné Tatár Éva*, a KELI

vezetőségének tagja, a magyar tagozat vezetője, a Magyar Rádió eszperantó nyelvű műsorának szerkesztője volt. Velencéről a résztvevők lelkiükben gazdagodva tértek haza a világ közeli és távoli országaiba, hirdetve Isten jóságát és szeretetét, melyet Magyarországon is megtapasztaltak.

A Romániához csatolt területeken a katolikus egyház keresztyén eszperantó közösségein kívül, melyek alapjait *Cseh Andor* lelkész rakta le, eredményes munkát végeztek a Protestáns Ifjúsági Szövetség Eszperantó Csoportjai. Kiemelkedő tevékenységet fejtett ki *Csapó Gyula* (1906–1974), a temesvári csoport vezetője, aki műfordító, újságszerkesztő, az „Ifjú Erdély” című folyóirat eszperantó rovatának szerkesztője volt. Misszionáriusokkal is levelezett, munkájukról pedig cikket jelentetett meg. Szorosabb kapcsolat fűzte *F. J. Williamshoz*, aki a pápuák között tevékenykedett. *Csapó Gyula* több cikket, megemlékezést írt a világ eszperantó nyelvű lapjaiban protestáns lelkészek, közöttük *Szabolcska Mihály* életéről és munkásságáról.

Missziómunka

A Nemzetközi Keresztyén Eszperantista Liga (KELI) szabályzatának „d” pontja leszögezi, hogy legfontosabb célkitűzése „Jézus Krisztus evangéliumának terjesztése az eszperantó által.”

45-a de IKUE

18-25.07

42-a de KELI

dezek 1950 és 1964 között. A KELI 1949. évi angliai közgyűlésén hoztak létre egy bizottságot, amelynek feladata egy énekeskönyv megjelentetése volt. A korábban használatosak nem voltak eléggé ismertek az eszperantista hívők világában, vagy inkább angol és német énekeket tartalmaztak. Hiányzott belőle sok más nemzet keresztyén közösségének éneke.

Adoru Kantante (Énekelve imádd) címmel 1971-ben jelent meg Hollandiában az evangéliumi énekeket tartalmazó eszperantó énekeskönyv. Azóta a KELI, részben pedig az öku-

Ez az áldásos tevékenység *Paul Hübner* és *William Page* kezdeményezésére 1909-ben öltött szervezettebb formát.

A Kínában tevékenykedő *Isabelle Mears* orvosmisz-szionárius, *John Bevveridge* és mások „Eszperantó az Isten országának szolgálatában” témával (Edinburg, 1909. május 22.) munkatanácskozást szerveztek. Az összejövétel célja az Edinburgban 1910. június 14–23. között sorra kerülő Missziós Világkongresszuson való részvétel előkészítése, az eszperantó ottani népszerűsítése volt. A kongresszuson jelenlevő misszió-munkások közül sokan ekkor hallottak először a semleges

nemzetközi nyelvről, a benne rejlő rendkívüli lehetőségekről, hiszen a résztvevők a nyelvi problémával nap-nap után találkoztak a világ különböző országaiban. Csodálattal töltötte el őket az *Isabelle Mears* és mások által Ázsiában végzett munka, melyet az eszperantó révén folytattak. Minden résztvevő anyanyelvén, vagy az általa legjobban ismert nyelven megkapta az eszperantó nyelvtanát és kieszótárát, az ún. „Eszperantó Kulcs”-ot és a „hegyi beszéd” eszperantó fordítását.

A kongresszus után – amely egyben megalapozta a 20. század ökumenikus missziómozgalmát is – szorosabbra fűződött a kapcsolat az YMCA, a Christian Endeavour és más nemzeti vagy nemzetközi ifjúsági szervezetek, illetve a keresztyén eszperantisták csoportjai között.

Az eszperantó misszió fontos feladatának tekintette az eszperantó nyelvű keresztyén irodalom eljuttatását a világ legtávolabbi részeire is. Az Újszövetség, Luther Kis katekiz-musa és sok más hitmélítő traktátus írása, fordítása és azoknak nemzeti nyelvekre történő tolmácsolása, csak néhány azokból a figyelemre méltó tevékenységekből, melyeket az első világháború kitörése szakított félbe.

Az oroszországi hadifogolytáborokban sem tétlenkedtek a missziómunkások, az eszperantó eszméjének hordozói és hirdetői. Ennek az időszaknak kiemelkedő személyisége volt *Baghy Gyula*, aki Szibériában a szögesdrótok mögött tanította a testvériség és reménység nemzetközi nyelvét. Elismerésre méltó az Eszperantó Világszövetség genfi központjának közvetítő szerepe, melyet képviselői révén végzett. Postaszolgálat hosszabb ideig nem lévén az egymással ellenséges országok között, ők több mint 200 ezer levelet juttattak el a címzettekhez.

A háború után a protestáns misszió központja Németországból és Angliából Finn- és Svédországba, majd Hollandiába tevődött át. Sok közismert személyiség az akkor megjelentetett *Kristana Espero* (Keresztyén Remény) című folyóirat körül csoportosulva célul tűzte ki az eszperantó népszerűsítését a keresztyének körében, valamint az evangélium terjesztését az eszperantisták között. Ezt szolgálta a *Kristana Revuo*, majd az újból megjelenő *Dia Regno* is, melyeknek fő munkatársai *M. C. Butler*, *F. H. Hanbury*, *R. Horner*, *P. Hürner* és mások voltak.

1930-ban az oxfordi protestáns istentiszteleten *dr. T. Grahame Bailey* prédikátor, aki 1926-ban az első teljes eszperantó Biblia ünnepélyes bemutatását végezte, majd *P. Hübner* és *Richard Hoppe* lelkipásztorok Németországban is ösztönözték a missziómunka fellendítését, több evangéliumi történet, hitbuzgalmi írás és prédikáció szövegének ki-nyomtatását, az eszperantó nagyobb népszerűsítését.

Ugyancsak a 30-as évek elejére tevődik a svédországi lelki ébredés is. Eszperantó vonatkozásban a mozgalom vezér-egyéniségei *Erik Carlen*, *Gunnar Furhammer* lelkész, *Ivar Karlsson*, majd *Anna Henriksson* voltak. Segítők bevonásával tanfolyamokat, bibliaórákat tartottak, aranymondásokkal ellá-tott könyvjelzőket, bibliai elmélkedéseket, evangéliumi ének-gyűjteményeket jelentettek meg. Kiadták *David Hedeigari* „Élő Szó”-ját, *John Stanley* „Az ember, akit milliók hallgat-nak” című életrajzát.

A hollandok a Nemzetközi Missziótanáccsal együttműködve végezték az eszperantó nyelvű keresztyén iro-dalom népszerűsítését, közös programokat dolgoztak ki és valósítottak meg.

A svéd és holland misszió a II. világháború után

A II. világháború alatt és után kontinensünkön csak Svédországban lehetett folytatni missziótevékenységet, bár ott is súlyos veszteség érte a mozgalmat. Fiaalon meghalt *Fritz Alamo* (KELI titkár), majd *Gunnar Furhammer* (KELI elnök) is. Az új elnök – *Fritz Alamp* özvegye – *Anna Alamo* (született *Henriksson*) lett, aki hatvan éven át hűségesen szolgálta az eszperantó misszió ügyét. Az Istentől megáldott, sok ezrek által szeretett asszony, mindenki Anna nénije százak erejét meghaladó kitartással, leleményességgel, a sajtó és a rádió bevonásával szervezte a lelki munkát, a testi és lelki táplálék gyűjtését és továbbítását az éhezőknek és mezíteleneknek. Az óriási munkában segítségére volt testvére, *Gustav Henriksson*, *Erik Carlen*, és a svéd KELI szervezet más tagjai is. *Anna Alamo* 1947-től a svéd KELI misszió utazó titkára lett. *Karl-Olof Sandgrennel* kötött házassága rendkívüli jelentőségű volt az eszperantó misszió történetében, és annak arculatát évtizedekre befolyásolta. Túlzás nélküli tény, hogy ők ketten többet tettek az evangélium terjesztéséért, a rászorulók megsegítéséért, mint sok nagynevű állami vagy egyházi segélyszervezet. Anna néni, aki-vel huszonnégy évig tartó szoros testvéri kapcsolat kötött össze, segítette és vigasztalta a szenvedőket, hűséggel szolgálta Megváltóját. Még 1992-ben is, súlyos szemműtét után tevékenyen részt vett a Magyarországon rendezett Ökumenikus Eszperantó Kongresszuson. Az elmúlt évtizedekben Evangélium, élelmiszer, gyógyszer, ruhanemű szállítmányaival a világ számos országába eljutott, köztük a háború utáni Magyarországra is. Az 1970. évi erdélyi árvíz alatt is jelentős segítséget nyújtott a szenvedőknek, a károsultaknak, személye-sen irányítva a segélyprogramot. Férje, *K. O. Sandgren* (1925–1990) veseátültetés (1965) és állandó gyógykezelés után is egészen haláláig a KELI-mozgalom és missziómunka vezér-egyénisége volt. 1952–1989 között vezette a lelki segélyszol-gálatokat. Levelek ezreiben a Szentírás alapján a Lélektől sugall-va vigasztalta, bátorította a csüggedőket, a bánatos szívűeket. Huzamosabb ideig a KELI titkára, a *Dia Regno* társszerkesztője, *Anna néni* útjainak és számos tanfolyam szervezője, cikkek és tanulmányok szerzője, feleségével az IBRA és TWR (Monte

Carlo) rádiók munkatársa, bibliográfiák összeállítója volt. Számos egyházi író és misszionárius, közöttük a Kenyában, Indiában, Thaiföldön és Zairében munkálkodó baptista lelkész, *Aron Andersson* prédikációiból is fordított eszperantóra. *K. O. Sandgren* áldozatos munkájára utal az alábbi két adat is: 227 882 evangéliumi irodalmi alkotást postázott, 132 országgal tartott kapcsolatot.

Figyelemre méltó tevékenységet folytatott a brit KELI tagozat is, amelynek elnöke *Robert Murray* hittestvérünk volt. Angliában jelent meg *J. F. Twilley* baptista misszionárius négyszáz prédikációja. A Holland Keresztény Eszperantisták Egyesületének (KUNE) missziós osztálya elsősorban Bibliát, traktátusokat és gyógyszert küldött számos országba. Közreműködésüknek köszönhető a már említett hollandiai rádióműsorok sugároztatása is.

La Navigantoj (A Hajósok)

Az Egyesült Államok haditengerészetének keretén belül, a második világháború előtt jött létre a „La Navigantoj” mozgalom. Céljául tűzte ki a bibliaterjesztést, annak tanulmányozását, a missziómunka megszervezését, a lélekmentést.

A kezdeményező *Davson Trotman* volt, akit *Les Spencer* követett a mozgalom irányításában. A háború végén ezer hajón, sok szárazföldi tengerészalakulatban és -erődben tevékenykedtek Krisztus „hajóskapitányai”, akik a tengerészek közül sokakat vezettek az igaz útra. A mozgalom számos országra kiterjedt. Ez a missziós munka gyakran az éppen akkor megtért emberek munkája és példamutatása révén, rendkívüli eredményeket ért el, mivel a tengerész vagy civil kollégája, bajtársa személyesen meggyőződött arról, hogy az addig Istent tagadó, önző, alkoholista, és más bűnökben élő barátja vagy munkatársa egyik pillanatról a másikra megtért, megváltozott, majd hirdette az igét, Isten csodatetteit.

Davson Trotman halála után *Lorne Sanny*, *Roy Rebertson* irányította azt a tevékenységet, melyet *Billy Graham* evangélizációs munkásságával is egybehangoztak.

A svéd tagozat vezetője *Paul Lilienberg* baptista lelképásztor volt, akinek neje *Ulla Lundin*, a svéd KELI elnökének *Henry Lundinnak* leánya. 1956-tól a „La Navigantoj” fontosabb kiadványait, közöttük a „Krisztussal kezdeni”, „Együtt Krisztussal” című könyveket, a „Rendszeres bibliatanulmányozás” című levelező tanfolyamot eszperantóul is megjelentették. Ennek anyagát *Ingalil (Nillson) Drobny* lelkész hittestvérünk szerkesztette és terjesztette, aki 1965-től a svéd KELI tagozat tisztségviselője is volt.

A huszonkét országban meggyökerezett mozgalom jelmondata: „*És amiket tőlem hallottál sok bizonyosság által, azokat bizzad a hív emberekre, akik másoknak a tanítására is alkalmasak lesznek*” (2Tim 2:2) Tehát: először tanulni, utána élni a tanultakat, majd tanítani másokat, s megnyerni őket az örök életnek.

Budapesten a KELI bibliaköri és missziós tevékenységének a Gyulai Pál utcai református gyülekezet ad otthont, ahol *László István* irányítása alatt tevékenykedett a kis közösség. Korábban *Varga Gyula* lelkész-költő és műfordítótól közölt a sajtó, ma *Farkasné Tatár Éva* a rádióban és az újságokban, *László István*, *Bessenyei Tibor* a „Dia Regno” hasábjain *Füle Lajos* verseit, *Farkas József* és mások prédikációit fordítják eszperantóra, tudósításokat közölnek a magyar eszperantisták életéből.

A magyar katolikusok havonta tartanak eszperantó misét a „Krisztus Király” kápolnában, amelyen az ökumené jegyében a protestánsok közül is gyakran vannak résztvevők.

Baptista vonatkozásban Svédországon és Nagy-Britannián kívül legtöbb hittestvérünk Brazíliában, Bulgáriában és a volt Jugoszlávia területén él. Az utóbbi KELI képviselője *dr. Josip Horak* testvér, a baptista szövetség vezetője volt.

La Navigantoj

Nem szóltunk korábban az amerikai *R. Paul Montgomery*-ről, aki 38 éven át mint misszionárius, nyomdász és tanító Kinában szolgálta az Urat. Bibliamagyarázatai és eszperantó nyelvtanfolyam anyagai a „Zion Baptist Church” kiadásában Philadelphióban jelentek meg.

Az eszperantó misszió munkatársai számos magyarországi, németországi, svájci és hollandiai hívő, az eszperantisták, az egyházak anyagi támogatásával, fáradsággal, a román, szovjet, és más határőrök, a titkosrendőrség és a vámosok atrocitásainak kitéve, több ezer kilométert utazva személyesen is felkerestek sokakat, lelki- és testi gyógyírt vittek a kommunista diktatúra alatt élő testvéreiknek és más nélkülözőknek.

Nagy jelentőségű a katolikus és az ökumenikus missziómunka is. Ide sorolható a *Jos Graemers*, *Kondor József* és *Jacques Tuinder* által irányított „E3” mozgalom, melynek főleg az albán, marokkói, kameruni, ghanai szembetegek gyógyítása, mozgó szemklinika működtetése, szemüvegek biztosítása a feladata. 1992-ben 25 ezer vietnámi gyermeknek biztosítottak „A” vitamint. Bekapcsolódtak a lepramisszióba és sok más nemzetközi segélyprogramba is.

Sajnálatos, hogy a magyar baptista közösségeinkben majdnem teljesen ismeretlen az eszperantó, pedig szellemiségében, céljaiban hozzánk nagyon is közel áll.

Tényként kell elfogadnunk azt, hogy az eszperantó több mint nyelv. Összekötő kapocs a népek között. Nem ismer határokat, faji, nemzeti, felekezeti különbségeket. A hívő eszperantisták célja pedig az Örömhír terjesztése minden népnek a semleges nemzetközi nyelv által.

Az Örömhír (Jn 3:16) eszperantóul így hangzik: (C=cs) „*Car Dio tiel amis la mondo, ke Li donis Sian solamaskitan Filon, por ke ciu, kiu fidis al Li, ne peren, sed havu eternan vivon.*”

l n n e n - o n n a n

Billy Graham:

Manassé

Kinél van a bocsánat?

Élt egy ember, aki még elvetemültebb volt, mint például Sztálin. Ezt az embert Manassénak hívták. Az Ótestamentum ad hírt róla.

Izrael legjobb királyai egyikének, aki sokat tett birodalmáért – reformot hirdetett, s visszavezette a népet Istenhez – Ezékiásnak a fia volt ő. „Abban az időben Ezékiás halálosan megbetegedett. Ézsaiás próféta, Ámóc fia elment hozzá és azt mondta neki: Így szól az Úr: Rendelkezz házadról, mert meghalsz, nem maradsz életben!

Ezékiás pedig arcát a fal felé fordította és így imádkozott: „Ó, Uram, ne feledkezz meg arról, hogy én híven és tisztán szívvel éltem előtted és azt tettem, amit jónak látsz. És Ezékiás keservesen sírt.” (2Kir 20:1)

Akkor így szól az Úr: „Megtoldom napjaidat még tizenöt évvel.” (5 v.) E tizenöt éven belül született fia, Manassé, minden királyok legistentelenebbje.

Manassé tizenkét esztendősen korában lépett trónra. S azonnal elkezdte lerontani mindazt a jót, amit atyái felépítettek. Azt mondja a Biblia, hogy a leggyalázatosabb bálványimádást vezette be, amelyet valaha is gyakoroltak Izraelben. Faragott képeket állított fel Isten templomában, amelyet előtt azután a nép arcra borult.

Nos, ti mit imádtok?

A bálványimádás ott kezdődik, amikor a sorrendben „énünk” kerül Isten elé. Mármost ki-ki vegye szemügyre, hogy ennél vagy annál a lehetőségnél idegen isteneknek hódol-e! Isten pedig minden bűnnél jobban gyűlöli a bálványimádást. Az ótestamentumi törvények értelmében megkövezhették azt az embert, akire az idegen oltárok gyakorlásának vétke rábizonyítható volt.

Különféle módon lehet faragott képeket tisztelni. A sóvárgás is bálványkultusz – mondja a Biblia. Amikor valami után vágyakoztok, az először bűn lesz az életekben, majd pedig bálványimádás. Amikor Pál apostol átment Athén városán, látta az ott folyó pogánykultuszt. A város telve volt istenképekkel. Így mondta tehát a thesszalonikaiaknak: „mert ők maguk beszélnek rólunk, milyen fogadtatásban volt részünk nálatok, és hogy miként tértetek meg a bálványoktól az Istenhez, hogy az élő és igaz Istennek szolgáljatok, és várjátok a mennyből Jézust, az ő Fiát, akit feltámasztott a halottak közül, aki megszabadít minket az eljövendő haragtól.” (1Thessz 1:9)

Övjátok meg magatokat az istentelenség-től – tanítja a Biblia. Az a kis ládika, amit televízióknak nevezünk, a bálványod? Nemde azzal töltöd idődet, és csöndben és titkon „imádod” azt? Többet időzöl előtte, mint az Úr színe előtt imádságban, s az írások tanulmányozásában. Miféle isteneitek vannak?

A második dolog, amelyben Manassé vétkesnek találtatott, az erkölcstelenség volt. Épített oltárt az Aserának és Baálnak. És e bálványok papjai és papnői együtt hivalkodtak a templomban gyalázatos és obszcén orgiákon.

Manapság általában feslett az erkölcs. Ezért mondja a Biblia, hogy „gonosz és parázna nemzetség...” (Mt 12:39), és hogy telhetetlenek bűneikben.

Sok ember tudja, hogy ténylegesen vétkezik, föl is akar hagyni azzal, mégsem tud. Kapcsolatokat tartanak fenn, amelyeknek kívánnak véget vetni, házasságukat megmenteni, de nincs hozzá tehetségük. Rossz gondolatok járnak fejükben, amelyeket szeretnének kivetni onnét, de nem megy.

A Biblia mégis azt mondja: „Az az indulat legyen bennetek, ami a Krisztus Jézusban is megvolt!” (Fil 2:5) Ha szíveteket megnyitjátok öneki, a Szentlélek természetfeletti erővel ruház fel, hogy a dicstelen kapcsolatokat megszakítsátok, s mindent messzire vessek, ami köztetek és Isten között van!

Miféle maszkot viseltek?

Valaha egy írástudó ment Jézushoz, Nikodémus, és teológiai kérdést vetett fel neki. Arra válaszolta Jézus: Nikodémus, újonnan kell születned. Bizonyára szellemi erősség vagy Júdeában, az azonban még nem elég. Hetente többször mész a templomba. Minden javadból adod a tizedet, s jó ember vagy. Ez azonban nem elég. Szükséged van az újjászületésre a Szentlélek által. S őt csak Isten ajándékozhatja neked. Aki szívedet, elmédet, egész életedet átírja, a Teremtővel való új viszonyt létesít számodra (Mt 26:14, 16:47–50)

Júdás is, egy a tizenkét tanítvány közül, kegyes ember volt. Ő kezelte a Jézust körülvevő kis vándorsereg erszényét. A többi tanítvány semmiképpen nem gondolta volna róla, hogy ő áruló. Mégis ő árulta el Jézust. Miáltal a legnagyobb árulók egyike az emberiség történelmében. (Mt 26:14–16, 47–50)

Miféle erődítménnyel vesszük körül magunkat? Csalódottan mondta Jézus Izrael népéről: „Ez a nép szájával és ajkaival közelget hozzám, szíve azonban távol van tőlem”. Hányan vannak közöttetek épp ilyenek? Eljártok a gyülekezetbe, szolgáljátok Istent a szátokkal, énekeltek a kórusban az istentiszteleten, és beszéltek hitelményeitekről. Szívetek azonban nem Jézusé.

Megbocsátanátok-e olyan embernek, aki annyi iszonyatos dolgot cselekedett, mint Manassé?

Ti kit szolgáltok?

Manassé nemcsak oltárra emelte a bálványokat, hanem „Leborult az ég minden serege előtt és tisztelte azokat.” (2Krn 33:3) Sok ember volt akkortájt csillagimádó. Gyakorolták az asztrológiát, az okkultizmust s egyebet. Vallást csináltak mindabból, amit Isten tiltott.

A Biblia azt mondja, hogy az ember természetből fogva hajlik arra, hogy isteneket készítsen magának, hogy azután tédet hajtson előttük. (És 44:15) Tapintható tárgyra van szüksége imádkozásához. Valamit előtérbe kell helyeznie. S amikor az igaz és élő Istent háttérbe szorítjátok, ti magatok is isteneket faragtok. Jézus megmondta: „Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk” (Jn 4:24). Ki a te igazságod? Jézus Krisztus az. Ő azt mondta: „Én vagyok az út, az igazság és az élet: senki sem mehet az Atyához, csakis én általam.” (Jn 14:6) Ő a teljes igazság megtestesítője. És amikor hozzá jöttök, akkor a világmindenségben fellelhető részigazságok összességének magvához járultok.

Hová menekültök?

Manassé gyilkos is volt és szadista. Azt írja a Biblia: „Manassé nagyon sok ártatlan vért is ontott, amivel elárasztotta Jeruzsálemet egyik végétől a másikig...” (2Kir 21:16) Mindez idő alatt Isten hirdette ítéletét. Azt mondja: „Én olyan veszedelmet hozok Jeruzsálemre és Júdára, hogy megcsendül bele mind a két füle annak, aki csak hallja. Kitérölöm Jeruzsálemet.” (2Kir 21:12–13)

A hagyomány szerint Manassé kettéfürészeltette Ézsaiást, azután pedig kettős farönk közé kötöztette. Ilyen elvetemült volt a király. Ma is sok ember van, aki éppígy viselkedik. Manasséhez hasonló a szívünk. Istentől eltávolodva okosak minden lehetséges bűn elkövetésére. Kívülről szemlélve talán nem olyan látványosak azok, mint a királyé. Mégis törtetésünk, mohóságunk, gyűlölségünk és irigységünk nem tesz jobbá minket Manassénál.

Isten figyelmeztette őt. A Biblia azt mondja: „Tudjátok meg, hogy utolér benneteket vétetek büntetése!” (4Móz 32:23) Valamikor és valahol utolér bennünket minden bűn, amit elkövettünk. Egy napon fizetnünk kell érte. Vagy valaki másnak kell helyettünk fizetnie, s Istennek legyen hála, ez már történik, a keresztnél.

S így, amiképpen Isten Ézsaiás próféta által megjövendölte, megtörtént az. Jött Isten ítélete, elfoglalták Jeruzsálemet. És minden dolgot, amit a nép gyűjtött, ezüstöt és aranyat, Babilonba hurcoltak. Még Manassét sem otthon ítélték el. Rabláncon vitték Babilonba, ahol sötét, nyirkos tömlöcbe vetették. Ott magára maradván bánkódásával, emlékezett és elmélkedett. Volt ideje arra, hogy vétkei teteiről gondolkodjon.

Megbocsátanátok neki?

S akkor valami meglepő dolog történt. Manassé mély bűnbánatot gyakorolt és Istenhez imádkozott bocsánatért. Ha ti lettetek volna Isten, mit tettetek volna? Megbocsátotok volna olyan embernek, aki annyi iszonyatos dolgot művelt, mint Manassé? Hiszen Jeruzsálemben patakzott a vér, hogy a lovak szügyig gázoltak benne. És Ézsaiást a prófétát kettéfürészeltette. Engedte, hogy fiacskáját fölál-

dozzák a bálványok egyikének, és tűzön vigyék át. Nos tehát, ha Isten lettetek volna, képesek lettetek volna a megbocsátásra?

Sohasem fogjuk fölmérni az Isten bocsánatának, nagy kegyelmének és szeretetének mélységét, míg meg nem ragadjuk azt. Isten ténylegesen megbocsátott Manassénak. A király már évekkal azelőtt Istenhez térhetett volna. Nem tette. Sok ember jár el hasonlóképpen. Nem gondolnak vétkeikkel, sem megváltásuk szükségességével mindaddig, míg a szenvedés, a betegség, a gyász, avagy a halál órája el nem közelít. Akkor kezdenek Isten felől kérdezősködni.

Manassé tehát imádkozott: „Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek!” És ez az Isten olyan nagy kegyelmű, hogy mi azt föl nem foghatjuk. Mózes könyvében ez áll: „Az Úr kegyelmes és igen irgalmas, megbocsátja gyarlóságunkat és vétünköt.”

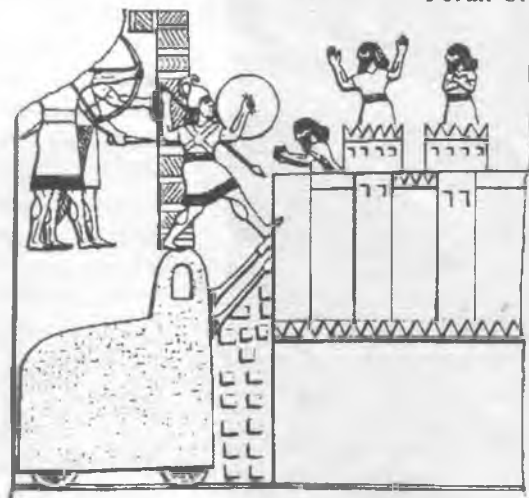
A Krónikák könyvében pedig: „Hiszen kegyelmes és irgalmas a ti Istenetek, az Úr, nem fordul el tőletek, ha megértetek hozzá” (2Krn 30:9). Míg a Zsoltárokból: „Mert te jó vagy, Uram, és megbocsátasz, nagyon szereted mindazokat, akik hozzá kiáltanak.” (86:5) Ha ti hozzá kiáltotok, megbocsát! Ha bűnbánatot tartotok, megbocsát! Ha Jézushoz járultok, és csakis ott a keresztnél, vére érdemében bíztok, megbocsát!

Mi is szoktuk mondogatni: Ó persze, megbocsátok neked. Amikor azonban Isten bocsát meg, színe előtt állítjátok, hogy többé nem vétkeztek. A Biblia azt mondja erről, hogy ő többé meg nem emlékezik vétkeitekről (Zsid 10:17). Kitérli mindazt, amit rólatok „az élet könyvébe” rött.

Isten nemcsak megbocsátott Manassénak, hanem visszahelyezte őt a jeruzsálemi trónra újolag. Felfogható ez számotokra? Manassé minden e világi meglévőségét visszakapta. S nyert még új szívet és új ítélőképességet. Azt mondja a Biblia: „Így tudta meg Manassé, hogy az Úr az Isten.” (2Krn 33:13) Elvetette magától az idegen isteneket, bálványokat. Újraépítette az Úr oltárát. Azon áldozott hálaadással és magasztalással. S meghirdette a népnek, hogy az Úrnak, Izrael Istenének szolgáljanak. Ha Isten mindezt megtehette Manasséval, megteheti veletek is. Kegyelemmel, szeretettel és bocsánattal telten tekint reátok. Bízzatok szívetekben az ő Fiában, Jézus Krisztusban! Megbocsát nektek is.

Entscheidung 2001/3

Ford.: U. E.

Asszír faltörő ostromgép (Handbuch zur Bibel)

Isten népe a gyülekezetben

Dr. Mészáros Kálmán

Baptista álláspont a keresztség, ill. bemeztítés tekintetében

A keresztség formájának tekintetében elég nagy az űr a bemeztítők (baptisták) és a vízzel leöntők között, de szinte áthidalhatatlanul kiszélesedik a szakadék akkor, amikor arról van szó, hogy kiket keresztelhetünk meg a Biblia szerint: felnőtteket vagy csecsemőket? A baptista felfogás az, hogy a Biblia szerint csakis a megtért felnőtteket szabad alámeríteni (megkeresztelni).

Mi azt mondjuk, és velünk együtt mondja sok elfogulatlan nem baptista ma élő nagy teológus is, hogy az Újszövetségben nincs egyetlen hely, amely kétséget kizáróan bizonyítaná, hogy az apostolok csecsemőket kereszteltek volna. Nem található a Szentírásban olyan félreérthetetlen parancs sem, hogy a csecsemőket – nehogy elkárhozzanak – meg kell keresztelni. Nagyon

gyenge és nyakatekert érvelés az, amely azt mondja: „...soha az Úr Jézus nem mondott olyat, hogy a kisgyermeket nem kell megkeresztelni” (pl. *Benkő István*: A gyermekkeresztség, 8. lap, vagy *idős Harmati Béla*: Kereszteljünk-e gyermekeket? kézirat, 6. lap). A mi egyszerű és természetes észjárással egyező kérdésünk az: Mondta-e az Úr Jézus, hogy a kisgyermeket meg kell keresztelni? – Mert ha mondta, akkor mi is meg tesszük habozás nélkül azonnal. Vagy elkezdjük-e kutatni azt, hogy mi mindent nem mondott az Úr Jézus? Az előbbi kijelentés mellett van a gyermekkeresztelőknek egy méltányosnak nem

„És bemeztítkezének mindnyájan ő általa a Jordán vízében, bűneikről vallást tévén” (Mk 1:5)

„Nem tudjátok, hogy mi, akik a Krisztus Jézusba kereszteltettünk, az ő halálába kereszteltettük. A keresztség által eltemettünk vele a halálba, hogy amiképpen Krisztus feltámadt a halálból az Atya dicsősége által, úgy mi is új életben járjunk.” (Róm 6:3–4)

mondható, s a tudományosságtól is elég távol eső követelésük. Hivatkoznak arra, hogy az Újszövetség közlése szerint az apostolok néhány esetben a megtért családfők egész háznépét megkeresztelték, s azt kívánják tőlünk, baptistáktól, hogy bizonyítsuk be, hogy azokban a családokban nem volt kisgyermek. Mi sohasem állítottuk, hogy az említett helyeken voltak kisgyermek. Ezt azonban bizonyítsák ők! Milyen méltányosság az, amely állít valamit, és az ellenféltől azt kívánja, hogy bizonyítsa az állítást? A „háznép” kérdésére különben később még rátérünk.

A baptista tanítás helyességére mutat az a figyelemre méltó tény, hogy gyakorlatunk bibliai voltának igazolására nem kell kitalálnunk semmi olyan elméletet, gyakorlatot vagy érvet, aminek nyoma nincs a Bibliában: pl. a keresztszülői intézményre; arra a tanításra, hogy a gyermeket szükség esetén nem hívő és nem megkeresztelt egyén is megkeresztelheti. (pl. *bába*. Harmati jegyzet), hogy az ósatyák már gyakorolták a gyermekkeresztséget, hogy *Tertullianus* már a harmadik században tiltakozott a gyermekkeresztség ellen stb. Nem kell erőltetett magyarázatot adni a bibliai eseményeknek és leírásoknak, nem kell logikai és filozófiai érvekkel és eszközökkel addig csürni-csavarni a Biblia szavait és a történeteket, amíg úgy ahogy tetszetőssé válik a gyermekkeresztelés szertartása. (pl. *id. Harmati jegyzet*)

Ennek a kérdésnek részletesebb tárgyalását is szükségesnek tartjuk, s azt bibliai tényekkel, helyekkel is igazoljuk, hogy miért vetjük el a gyermekkeresztséget.

1. A bibliai alámerítési történetek azt mutatják, hogy bizonyíthatóan csak felnőttek vettek részt az alámerítésben. Hogy gyermekeket is alámerítettek volna, az csupán csak feltevés, de nem bizonyítható. „És megkeresztelkedének vala ő általa a Jordán vízében vallást tévén az ő bűneikről.” (Mt 3:6) A gyermekek nem tehetnek vallást a bűneikről. Ha megtették, akkor már felnőtt, értelmes bűnösök voltak. „Aki hiszen és

megkeresztelkedik" (Mk 16:16). „És megkeresztelkedének mindnyájan ő általa a Jordán vizében, hűneikről vallást tévén" (Mk 1:5). „Monda azért a sokaságnak, amely kiméne hozzá, hogy általa megkeresztelkedjenek" (Lk 3:7).

„Térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében..." (ApCsel 2:38) A megtérésnek tehát meg kell előznie az alámerítést. Nem hiszem, hogy kisgyermeknek mondta ezt az apostol. „Akik azért örömet vevék az ő beszédét, megkeresztelkedének..." (ApCsel 2:41). A kisgyermeknek vehették örömet Péter beszédét? „Megkeresztelkedének mind férfiak, mind asszonyok..." (ApCsel 18:12) De hol maradtak a gyermekek? „Vajon eltilthatja-e valaki a vizet, hogy ezek meg ne keresztelkedjenek, kik vették a Szentlelket, miképpen mi is?" (ApCsel 10:47). „Mikor pedig megkeresztelkedék mind háznépével egybe, kére minket, mondván..." (ApCsel 16:15) „...és megkeresztelkedék ő és az övéi mindnyájan... és egész háznépével egybe örvendeze, hogy hitt az Istennek." (ApCsel 16:33–34) „Krispus pedig, a zsinagógának feje, hitt az Úrban egész háznépével egybe: a korinthusbeliek közül is sokan hallván hisznek vala és megkeresztelkednek vala" (ApCsel 18:8). „Mikor pedig ezt hallák, megkeresztelkedének az Úr Jézus nevére" (ApCsel 19:5). „Most annakokáért mit késedelmezel? Kelj fel és keresztelkedjél meg..." (ApCsel 22:16)

Az idézett versek, amelyek bár csak szemelvények, mégis a többi keresztségről szóló bibliai versnek a lényegét képviselik, azt mutatják, hogy a bibliai alámerítések olyan cselekményekkel járnak együtt, amelyek csak értelmes felnőtt egyénektől várhatók. Egyetlen esetet sem találtunk, amely azt sejtetné, hogy kisgyermeket vittek az alámerítésre, hogy siettek a kisgyermek alámerítésével, nehogy e nélkül haljon meg és elkárhozzék, továbbá még csak a nyomát sem találjuk annak a Szentírásban, hogy amit a kisgyermek nem képes megtenni, azt helyette vagy érette más (keresztstülő) megteheti.

Figyeljük meg, hogy az újszövetségi alámerítési történetekben az alámerítendő egyénektől mindig követeltek

valamit az apostolok: hitet, megtérést, Isten beszédének örömmel való elfogadását. Akik vették a Szentlelket.

Az alámerítések leírásánál találunk olyan kifejezéseket, amelyek csak felnőttekre vonatkoznak: pl. „A sokaság kiméne hozzá" – „mind férfiak, mind asszonyok" – „Mit késedelmezel? Kelj fel!..." Ezek a mondások csak nem is sejtetik, hogy az apostolok kisgyermekre is gondolhattak volna.

A baptista felfogás igazolását látjuk a római katolikus magyarázatban Sütz A. Dogmatikájában, a II. kötet 426. lapján a gyermekkereszttség bizonyítását e szavakkal kezdi: „A Szentírás kifejezetten nem tanítja tételünket, de burkoltan tartalmazza". Néhány sorral feljebb pedig megállapítja, hogy „Luther a hagyomány nyomása alatt megtartotta a gyermekkeresztelést." Ezért mi csodálkozunk is Luther és Kálvin felfogásán, kiknek e tények alapján a döntésben nagyobb súllyal bírt a hagyomány, mint a Szentírás. Pedig ha a többi jól megfontolt reformtétel között ebben is merték volna vállalni az igei alapot, most utódaikat sok fölösleges okoskodástól mentették volna meg.

A katolikus teológusok annyiban helyesebben magyarázzák a Szentírást a protestáns gyermekkeresztelőknél, amennyiben kifejezett parancsot vagy tanítást nem is keresnek a gyermekkeresztelésre, hanem már eleve burkoltnak elismert tanításból következtetik főleg a hagyományok segítségével ennek a szertartásnak a szükségességét. A Harmati-féle jegyzet pedig mindenáron igei alapon akarja bizonyítani a katolikusoktól meggondolatlanul átvett tételt.

A fenti bizonyítékok tudatában a baptistáktól csak következetesség, és nem az írás félremagyarázása, amikor a gyermekkeresztésre a Bibliában egyetlen hely sincs, akkor nem fogadjuk el azt, ami nem bizonyítható, hanem azt, ami világos, természetes és minden esetben igazolható. Meggyőződésünk, hogy az alámerítési gyakorlatunkban semmi esetre sem tértünk el az újszövetségi gyakorlattól. És ha közelebb állunk az újszövetségi gyakorlathoz, mint mások, akkor nem mi vagyunk az újítók és tévelygők, mint egyes

Bemerítő János valahol a Jordán folyó Holt-tengerhez közel eső részén meríthette be Jézust

kálvinista, ill. lutheránus lelkész írja rólunk, még akkor is, ha itt-ott beismerik tévedéseiket.

2. A gyermekekresztelők legsúlyosabb érvként néhány keresztelési történetet említenek, ahol „egész háznép” kereszteléséről van szó. a) Kornélius megkeresztelkedése ApCsel 11:14. b) A filippi börtönőr megtérése ApCsel 16:31–34. c) Lídia ApCsel 16:16 és Stefanos megkeresztelése 1Kor 1:16. Pedig ezekből még sok jóakarattal sem lehet azt kivenni, hogy ott kisgyermeket kereszteltek volna. Vizsgáljuk meg az eseteket egyenként!

Kornélius megtérésénél nem találjuk azt feljegezve, hogy megkeresztelkedék egész háznépével együtt. Csupán azt olvasuk, hogy Péter szólt nekik azokat az ígéket, amelyekkel megtartatik ő és egész háznépe. A kérdés már most csak az, hogy a Péter által hirdetett ígék által a kisgyermek is megtartottak? Mert ez a történet nem mondja sehol sem, hogy mindnyájan megkeresztelkedtek. Itt az ígéről van szó, és annak megtartó erejéről, amiben mi is hiszünk, de nem a kereszttség üdvözítő hatásáról, s még csak célzás sincs a gyermekekresztsegre. A filippi börtönőr megtérésének leírásában szóról szóra ez áll: „és megkeresztelkedék ő és övéi mindnyájan...” Ha a görög „oikosz”-háznép szó minden esetben minden kisgyermeket, csecsemőt is jelentett – akkor a történet alapján a következő érdekes következtetésre kell jutnunk: ApCsel 16:31 verse azt mondja: ha hiszel az Úr Jézusban, üdvözülj mind te, mind a te házad népe. Ha tehát a ház ura hisz, akkor arra a hitre üdvözül az egész háznép. A 32. vers szerint az apostolok hirdették neki és mindazoknak az ígét, akik az ő házában vannak. Ezek szerint Pál a nyolcnapos csecsemőnek is prédikált? A 34. vers szerint a börtönőr egész háznépével együtt örvendezett, hogy hitt az Istennek. A nyolcnapos gyermek is örül, hogy hitt az Istennek?

A 33. vers szerint megkeresztelkedék ő és övéi mindnyájan. Megkeresztelkedett (megkereszteltette-e magát a 8 napos, 6 hónapos, vagy az egyéves kisgyermek?) Kell-e ehhez nagy bölcsesség, logika, hogy megállapítsuk, hogy ha a „háznép” az oikosz-beliak hittek, örültek, hallgatták az Isten szavát, akkor akik ezt tették, nem lehettek már párnapos, vagy pár hónapos csecsemők?

Ha felteszik a gyermekekresztelők, hogy ott kisgyermek is voltak, és azokat is megkeresztelték az apostolok, akkor vagy menjenek tovább saját vonalvezetésük szerint, és mondják azt is, hogy a kisgyermek hittek, örültek Isten szavának, vagy pedig erre az esetre mint a gyermekekreszttség csálhatatlan bizonyítékára ne hivatkozzanak!

Lídia és Stefanos megtérésénél semmi külső körülményre nem támaszkodhatunk annak bizonyítására, hogy ott voltak-e gyermekek vagy sem. De ha a Biblia

általános tanításával szemben azt tanítják, hogy voltak, és kereszteltek is gyermekeket, akkor csak bizonyítsák azok, akik ezt állítják! Ez azonban csak feltevés (hipotézis). Nem akarjuk tagadni, hogy az otthonokban voltak gyermekek is. De a filippi börtönőr megtérése körülményeiből világosan látjuk, hogy amikor keresztelésről van szó, akkor a „háznép” nem

Sütz Antal Dogmatikájában, a II. kötet 426. lapján a gyermekekreszttség bizonyítását e szavakkal kezdi: „A Szentírás kifejezetten nem tanítja tételünket, de burkoltan tartalmazza”. Néhány sorral feljebb pedig megállapítja, hogy „Luther a hagyomány nyomása alatt megtartotta a gyermekekresztelést.” Ezért mi csodálkozunk is Luther és Kálvin felfogásán, kiknek e tények alapján a döntésben nagyobb súllyal bírt a hagyomány, mint a Szentírás. Pedig ha a többi jól megfontolt reformtétel között ebben is merték volna vállalni az igei alapot, most utódaikat sok fölösleges okoskodástól mentették volna meg.

jelenti a csecsemőket is, hanem a házhoz, családhoz tartozó felnőtt egyéneket, szolgálakat, s ezek közül is csak azokat, akik hittek és az Isten beszédét örömmel fogadták. Aki ellenző nélkül, elfogulatlanul olvassa a filippi börtönőr megtérése történetét, az a baptistáknak ad igazat, mint ahogy ezt jó néhány világosan gondolkodó mai nem baptista nagy teológus is teszi.

3. A gyermekekresztelők nagyon szeretik a keresztseget a körülmételéssel is egybekapcsolni, mint ezt id. Harmati B. is teszi jegyzete 4. lapján. Azt állítják, hogy a kereszttség az ún. kegyelmi szövetség jele és pecsétje. És mivel a zsidók a nyolcnapos gyermeket körülmételték, nekünk is meg kell keresztelni, mielőtt elérné a nyolcnapos kort. Az újszövetségi hely, amire hivatkoznak, a következőképpen szól: „Akiben körül is megéltettek kéz nélkül való körülmételéssel, levetkezvén az érzéki bűnök testét a Krisztus körülmételésében” (Kol 2:11). Nem lehet tagadni, hogy az apostol ebben a versben a keresztseget kapcsolatba hozza a körülmételéssel, s hogy a kapcsolat felszínes, az bizonyos. Tudni kell azt, hogy Pál apostol igen súlyos harcot vívott a zsidóskodó kereszttyénekkal, akik azt tanították, hogy egy pogány csak úgy lehet kereszttyénné, ha előbb zsidó lesz, körülmételkedik, megtartja a szombat törvényét és óvakodik a disznóhús evésétől is (ApCsel 15:1, 5). Az apostol észrevette a veszélyt, amely a kereszttyénséget egy zsidó szektává alacsonyította volna le, s minden erejével azon volt, hogy megállítsa ezt a törekvést. Meg kellett nyugtatni a Krisztusban hívő jámbor zsidókat és a megtért pogányokat is. Érezhető a megnevezett versből, hogy Pál apostol nem arra igyekszik, hogy a kereszttyénséget összekösse a körülmételéssel, hanem arra, hogy magyarázza a nyugtalankodó kolossébeli atyafiaknak, ne aggódjatok üdvösségetek felől, mert a körülmételés a kereszttyénnek már nem hiányzik! Vagy ha úgy akarjátok, van nektek más, jobb körülmételések. Krisztuséi lettetek, alámerítkeztek, s ez szükségtelenné teszi az ószövetségi szertartást.

De mit szólnak a gyermekkeresztezők ennek a versnek a végén írt kifejezéshez: „*levetkeztén az érzéki bűnök testét a Krisztus körülmetélésében*”? Krisztus körülmetélése – a bűntől való megszabadítás, az érzéki „bűnök” testének levetése is a kisgyermekre vonatkozik? Vagy az eredendő bűnre? A tapasztalat azt bizonyítja, hogy aki megtért, az levetette az érzéki bűnök testét, de aki csak a keresztségben részesült, és még nem tért meg, annak életében nem látszik meg a keresztség hatása. Ez a vers tehát még az eredendő bűnre sem vonatkozik. Felnőttekről van ebben a versben szó, és a vers értelme ellene szól a gyermekkeresztségnek éppúgy, mint annak, hogy a keresztség szoros kapcsolatban van a körülmetéléssel.

A gyermekkeresztezőknek szükségük volt ennek a versnek az erőszakos magyarázatára, mert ha a Szentírásban nincs egyenes parancs vagy kétségtelen bizonyíték a gyermekek megkeresztezésére, akkor az érveket onnan és úgy kell megszerezni, ahonnan és ahogy lehet. A baptisták nem fogadják el a gyermekkeresztséget azon a címen, hogy az a körülmetélkedés újszövetségi folytatása, mivel a körülmetélkedés túl szűk keret, mivel ez csak a férfiakra vonatkozik, pedig tudunkkal lányokat is kereszteznek, másrészt pedig túl bő, mert annak végrehajtása a szolgálkon és jövevényeken is kötelező volt. De ha már mindenáron párhuzamot kerestünk, és azt mondjuk, hogy mindkét szertartás a szövetség jele, akkor a párhuzam a következő:

A körülmetélés testi születés után testi szertartás, az alámerítés lelki születés után lelki jelentőségű szertartás. Ahogyan meg kellett születnie a zsidó gyermeknek testileg, épp úgy meg kell születnie lelkileg az embernek, hogy az alámerítés, az újabb szövetség pecsétje ráüthető legyen. A lelki újjászületésen vagy megtéréseken pedig nem a csecsemők mennek keresztül, hanem a felnőttek.

A gyermekkeresztséget a körülmetéléssel különösen Kálvin kapcsolta össze. De egy kálvinista dogmatikában sem találunk választ arra, hogy miért metéltette körül Pál Timóteust, akit az Írás tanítványnak nevez, s akiről a listrai és derbei atyafiak jó bizonyágot tettek. Tikmóteust bizonyára már azelőtt megkeresztelték, mielőtt Pál magával akarta vinni. Ha a keresztség a körülmetélés helyébe lépett (Heyns W. Ref. dogmatika, 240. 1. 329. §.), miért kellett körülmetélni Timóteust, a keresztyént? Világos, hogy Pál a zsidókért metéltette körül Timóteust, s csak azért, mert nem látott semmi belső kapcsolatot a keresztség és a körülmetélés között.

4. A másik érv. Az Úr Jézus mondta Márk 10:14-ben: „*Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket, és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Istennek országa!*” Sőt nem csak az ígére való hivatkozást látjuk, ill. halljuk, hanem a szemrehányást is, hogy mi, baptisták kegyetlenek vagyunk a gyermekekkel szemben, amikor nem kereszteljük meg őket, mert ezzel visszatartjuk őket az Úr Jézustól. (Idős Harmati B. jegyzet 5. l.) A szemrehányásra szeretettel azt válaszoljuk, hogy mi igenis visszük gyermekeinket az Úr Jézushoz. Vagy amikor a baptista hívő naponként imában hittel az Úr Jézus kezébe ajánlja megkereszteletlen gyermekeit, és naponta olvassa velük a szent ígét, akkor kegyetlenebb ő, mint az, aki megkereszteli ugyan gyermekeit, de már eleve az egyház által bevezetett szokásból másra, a keresztszülőre bízta hitbeli gondozását. Ami – sajnos a tapasztalat mutatja – nem áll másból,

mint legjobb esetben ajándékozásból, s évenként megismétlődő találkozások, enyhén mondva vacsorákból. S ő maga pedig káromolja az Istent sokszor keresztkomájával együtt, s gyermekeit élete rossz példájával a hitetlenségre neveli. Ezt a gyakorlat mutatja. S hála érte jó Atyánknak, megkereszteletlen nélkül is ott vannak nagyobbrészt a baptista gyermekek, szüleikkel együtt, az ige mellett. S ha követik is szüleik példáját, nem azért teszik, mert rájuk erőszakoltak valamit, hanem mert meggyőződtek annak áldásos voltáról. Legyen szabad még a következőket megkérdezni vádlóinktól:

a) Kereszteletlenre vitték-e az anyák gyermekeiket Jézushoz?

b) Tegyük fel, hogy ezek a zsidó anyák nem tudták, hogy meg is kell keresztelni: figyelmeztette-e őket Jézus a keresztség fontosságára, s intézkedett-e, hogy azonnal menjenek és kereszteltesse meg őket?

c) Ha kereszteletlenre kell gondolnunk, mikor arról van szó, hogy „engedjétek hozzám jönni a gyermekeket” akkor az apostoloknak is tudni kellett ezt, s mégis miért akadályozzák meg az anyákat, hogy Jézushoz vigyék gyermekeiket? Nem voltak az apostolok még a baptistáknál is kegyetlenebbek?

d) Megkeresztelte-e, vagy megkereszteltette-e az Úr Jézus a szóbanforgó bibliai történet szerint? Vagy mondhatjuk-e azt, hogy azért nem keresztelte meg a kicsinyeket, mert azok még nem keresztyén szülők gyermekei voltak, holott Jézus mondja: „ilyeneké az Istennek országa”?

e) Nem történt-e mulasztás az Úr Jézus vagy az apostolok részéről, hogy sem itt (pedig jó alkalom lett volna) sem másutt nem jelentették ki határozottan, hogy a gyermekeket meg kell keresztelni, mert ha kereszteleetlenül halnak meg, elkárhoznak? Az üdvösség dolgában mi csak ilyeneket találunk a Szentírásban: pl. „*Higgy az Úr Jézusban, és üdvözlüssz – Aki hiszen és megkeresztelkedik, idvezül, aki pedig nem hiszen, elkárhozik*” – s nem a kereszteletlen van a hangsúly, hanem a hiten, mert a keresztség, alámerítés nem üdvösség, hanem engedelmesség kérdése, ezt is világosan mutatja Mt 3:15. „Engedj...”

f) Van-e ebben a történetben csak burkoltan is szó a gyermekkeresztség szükségességéről?

A kisgyermek megáldásának azt a kedves történetét úgy kell venni szó szerint, ahogy írva találjuk. Jézus ölébe vette a gyermekeket, és „*kezét rájuk vetvén megáldá őket*”. Így vesszük, és így hisszük mi, baptisták. Ha Jézus megáldja gyermekeinket, mi ezt többre becsüljük, mintha egy – a Szentírásban meg nem található – szertartásnak vetjük őket alá. Krisztus áldása több mint a keresztség, de miért nem elégszenek meg a gyermekkeresztezők az áldással, és miért keresztelik meg a gyermekeiket? Vagy talán azt akarják elhíttetni mindenáron, hogy csak a keresztségben engedhetjük Krisztushoz gyermekeinket?

Ezzel az okfejtéssel azt is lehetne mondani, hogy Krisztus példát adott a borivásra, mert Kánában borra változtatta a vizet. Sőt tovább lehetne menni a paedobaptista gyermekkeresztező logika útjain, s azt mondani, Jézus példája parancs, mert máskülönben nem teremtett volna csodálatos módon bort. Ez a logika nekünk nem kell.

Egy evangélikus hitoktató attól fél, hogy a gyermekkeresztség megszüntetése veszélyeztetné annak az egyháznak a folytonosságát (Paulik J. Az álpróféták, 51. l.)

Ugyanaz az író, ugyanazon az oldalon nemcsak az egyházat, hanem a gyermekeket is félti, mert a baptisták álokoskodásukban őket a keresztségtől megfosztják. (Harmati B. így írja jegyzete 5. oldalán, „Micsoda szűkkeblűség a gyermekkeresztség ellenzői részéről, mikor a gyermekeket mint alkalmatlanokat ki akarják zárni a szövetségből.”) Paulik J. írja: elzárják a gyermekek útját a mennyeknek országától. Hozzáteszi még az író: Ó milyen számadásra fognak tehát ébredni azok, a betűragó baptisták? Ezekről a kicsinyekről egy másik gyermekkeresztelő azt mondja, Jézus szerint a kicsinyek alkalmasabbak a mennyek országára, mint a felnőttek. (Benkő István, *A gyermekkeresztség*, 25. lap) Az egyik gyermekkeresztelő teológus félti a kicsinyeket az elkárhozástól, ha kereszteleetlenül halnak meg, a másik bizonyítja, hogy a kisgyermek alkalmasabbak a mennyek országára kereszteleetlenül is, mint a felnőttek, ezért megkeresztelhetők. A fentiek szerint a gyermekkeresztelők maguk sem tudják, hogy is bizonyítsanak, mert rájöttek, komoly igei alapjuk nincs, okoskodnak, s a sok okoskodásban szem elől tévesztik a lényegét. Mennyivel egyszerűbb lenne az ige idevonatkozó határozott kijelentéseit tudomásul venni. Hadd kérdezzük meg a fenti igazságkeresőket: Tényleg elkárhoznak-e azok a megkereszteleetlen gyermekek, akikre az Úr azt mondja: „Ilyeneké a mennyeknek országa”?

5. Láthatjuk tehát, hogy a gyermekkeresztelés hívei megkísérelnek minden érvet felkutatni, hogy igazolják azt, amiről a Bibliában nincsen szó, és amire nincsen parancs. De mivel legjobb védekezés a támadás, nem hagyják kihasználatlanul ez utóbbi lehetőséget sem. Támadásba mennek át, s kétségbe akarják vonni azt, amiről a Szentírás igenis határozottan és nyíltan beszél, azaz hogy az Újszövetség a megtérést az alámerítés feltételévé teszi. A megtéréssel egy fogalomnak vesszük az alámerítés szempontjából a Krisztusban való hitet, mert aki hisz, az megtér. A Szentírás így tanítja: „*Térjetekek meg, és keresztelekedjetekek meg mindnyájan a Jézus Krisztus nevében!*” (ApCsel 2:38)

„*Mikor pedig menének az úton, jutának egy vízhez; és mondá a komornyik: imhol a víz, mi gátol, hogy megkeresztelekedjem? Filep pedig monda: Ha teljes szívből hiszel, meglehet. Az pedig monda: Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten fia*” (ApCsel 8:36–37).

„*És megkeresztelekednek vala ő általa a Jordán vízében, vallást tévén az ő bűneikről. Mikor pedig látta, hogy a farizeusok közül sokan mennek ő hozzá, hogy megkeresztelekedjenek, mondá nékik: Mérges kígyóknak fajzatai! ... Teremjetekek hát megtéréshez illő gyümölcsöket!*” (Mt 3:6–8) János tehát csak azokat keresztelte meg, akiknél a megtérés gyümölcse is látható volt. Ezeken a verseken mi nem óhajtunk változtatni, úgy vesszük őket, amint vannak, s mindenki láthatja, aki akarja, hogy a megtérésnek és alámerítésnek van köze egymáshoz, nyilvánvalóan olyképpen, hogy a megtérés megelőzi a keresztséget. Sietünk azonban megjegyezni minden ellenkező állítással szemben, hogy a baptisták nem tartják az alámerítést üdvözítő szertartásnak. Viszont aki fél, hogy a gyermek keresztség nélkül elkárhozik, úgyannya, hogy szükség esetén a halálos beteg gyermeket „laikus nők, sőt kereszteleetlenek” (Masznyik E.: *Evang. dogmatika*, 204. lap) tehát hitetlenek, pogányok, zsidók által is megkeresztelehetőnek mondja, azt állítja ezzel, hogy a kereszteleés üdvözítő szertartás.

Visszatérve az említett támadásra, meg kell említenünk, hogy vannak gyermekkeresztelők, akik azt állítják, hogy a megtérés nem lehet alapja a keresztségnek, és ezzel az állításukkal akarják elfogadtatni azt, hogy a gyermekkereszteleés helyes. Mivel azt már bajos volna bizonyítani, hogy a kisgyermek megtérhet, inkább a megtérés szükségességét tagadják. És ezt mondják: „...a gordiusi csomót a gyermekkereszteleés elvetésével sem oldották meg a baptisták, mert addig nem keresztelnek, míg nincs bizonyítékuk afelől, hogy újjászületett-e valaki. De épp oly kevésbé bizonyosodhatunk meg a felnőttek újjászületéséről, mint akár a gyermekéről. Senkit sem keresztelhet meg a baptista prédikátor, hogy újjászületett, mert csak arra támoszkodhat, hogy az illető újjászületettnek mondja magát. És hányan tévednek ebben? (Heyns W.: *Reform. dogmatika*, 254. lap) Ha nem látnánk nyomtatásban, el sem hinnénk, hogy ugyanaz a teológus, aki a fentiekben a hitvallás tételt értéktelennek minősíti, három lappal odább ezt írja: „A kereszteleéshez nem csak pénz kell, hanem valami más, valami nagyobb: hitvallástétel...” Hát mégis csak kell hitvallomás, de úgy látszik, hogy ez csak akkor jó, ha ezt nem a megkereszteleendő teszi magáról, hanem valaki más, nem is a szülő, hanem a kereszteszülő. Az ilyen hitvallomás után történt kereszteleésnek már van gyakorlati értéke?

Volt egy Filep nevű evangélista, aki az ApCsel 8. szerint megkeresztelt egy szerezcsen főurat. Milyen alapon, mire keresztelte meg Filep ezt a főurat? Elégnek találta-e Filep azt, hogy a komornyik újjászületettnek mondta magát? Mire keresztelte meg Pál és Silás a filippi börtönört? Még ha nem is egyezik nézetünk Heyns hittudós rendszerével, mi nem tehetünk mást, mint amit Keresztelő János, Pál, Silás, Filep és Péter, valamint a többi apostol tett: elfogadjuk a hitvallomást. Ha hisz az illető, megtartatik, és a keresztség rajta Krisztus pecsétje, ha pedig nem hisz, a keresztség szertartása semmit sem ér azon.

Hajlandók a gyermekkeresztelő egyházak még arra is, hogy elfogadják, hogy a keresztségnek üdvös hatása van a lélekre, és pedig olyan, hogy elősegíti őket a hitben, a szent életben. Akik ezt elfogadják, azoknak természetesen el kell hinniek, hogy a keresztség mint „Isten munkája” a kereszteleendő öntudatos, beleegyező részvétele nélkül is hatásos. Ezt kellett hinnie annak, aki ezt írta: „A keresztség az egész keresztyén élet alapja, innét, hogy a megkeresztelt és a megkeresztelt emberek között óriási a különbség: amazok már győztek halálon, poklon, felöltözték a Krisztust, valóban újjászülettek, felruháztattak a Szentlélek minden ajándékával, emezek pedig a kárhozat tárgyai. Éppen ezért az egyház köteles minden gyermeket megkeresztelni.” (Masznyik E.: *Ev. dogmatika*, 191. lap) Aki pedig a fenti idézetet elfogulatlanul, világos fejjel olvassa, és nyitott szemmel jár, az nagyon jól tudja, hogy a keresztségnek nincs olyan hatása, mint ezt a szóban lévő mondat állítja. Nem fedi a valóságot az sem, hogy a megkeresztelt egyén csak azért, mert tudta nélkül kereszteszvíz alá tartották, jobb, szentebb, mint az, aki még ilyen értelemben pogány. Ha tényleg úgy volna, hogy minden megkeresztelt egyén, hit és megtérés nélkül is győzött halálon, poklon, és felöltözték Krisztust, akkor ma másként nézne ki a keresztyén világ, vagy legalább a gyermekkereszteséget valló egyházak

lelki élete. Hadd idézzünk még egy újabb meglepetést a fent említett könyv egyazon lapjáról: „De az emberre nézve a keresztség üdvösségévé mégis csak az esetben válik, ha hittel fogadja...” Most már csak azt nem tudjuk, hogy a gyermeknél is megvan a hitnek egy bizonyos foka, és még bizonyítja is egy rosszul sikerült idézettel Máté 18:6, mely szerint csecsemőknek tartja azokat a gyermekeket, akik közül valamelyik Jézus hívására odamegy, amikor Jézus szemléltető példát ad a gyermekies, de nem a csecsemő hitéről. Hogy mégis van-e hite a csecsemőnek, ennek az eldöntését megint csak a gyermekkeresztezőkre bizzuk, t. i. ők maguk vitáznak e kérdés felett. A baptistáknak nem feltétlenül fontos, ill. szükséges a kérdés eldöntése, mert kisgyermeket nem keresztelek.

6. Eldöntötték az egyházak a kisgyermek hitének a kérdését a keresztszülői intézmény meghonosításával. A keresztszülői intézményt a kálvinista teológia elvetendőnek tartja, mert nem talál rá alapot a Bibliában. Az egyház mégis jóváhagyta az alkalmazását: a római katolikus és a lutheránus egyház nem is keres bibliai alapot, hanem későbbi szokásokra hivatkozva tartja szükségesnek. A baptisták azt mondják mindezekre: a keresztszülői intézményt egy nem bibliai szertartás, a gyermekkeresztség hozta létre. Mivel mindkettő nélküli a bibliai alapot, így hát elvetjük.

Elvetendő azért is, mert még annak a célnak sem felel meg, amire létrehozták bibliai alap nélkül is. A keresztszülő ígéretet tesz, hogy a gyermeket istenfélelemre neveli. S mi történik a valóságban? Először is: a lelkészek sem törődnek vele általában, hogy a választott keresztszülő hitben jár-e, mert legtöbbször a rokonság, ill. ismeretkör adja a keresztszülőket. Köztudomású, hogy a keresztszülőség csak azzal a gyakorlati kötelezettséggel jár, hogy (egy meg nem írt törvény szerint) időközönként születésnap ajándékkal, valamint a komaaszonyt, a komát keresztező alkalmával csirkével lássa el.

Végül hadd illusztráljuk egy kis történettel, mennyire hiányos a gyermekkeresztelek bibliai alátámasztása. *Yeter G. B.* richmondi (Virginia) baptista lelképásztor felesége presbiteriánus volt (kálvinista). Amikor kislányuk született, azt mondta férjének az ifjú anya: „Tudod, hogy én meggyőződéses presbiteriánus vagyok, és mint aki egyházamhoz hű akarok lenni, kérlek, engedd meg, hogy kislányunkat megkeresztessem. A férj engedett felesége kívánságának azzal a feltétellel, hogy a keresztelekre ő maga viszi a gyermeket, aminek nagyon örült az ifjú anya is, mert erre éppen nem is számított. A népszerű baptista prédikátor bejelentette gyülekezetének is, hogy a jövő vasárnap pedig délelőtt nem szolgál, mert feleségével együtt a presbiteriánus templomban lesz, kislányának megkeresztelezésén. A szóban lévő vasárnap tömve volt a templom. Az istentisztelet végén ott állt a baptista lelkész is kislányával a karján a keresztelezők sorában. Mielőtt megkezdődött a szertartás, a baptista lelkész így szólt a presbiteriánus lelkészhez: Kedves szolgatársam! Mi évek óta ismerjük egymást és jó barátságban is vagyunk. Feleségem a te gyülekezetednek a tagja, és én erről őt soha nem akartam megvonni, aminek a jele a mai eset is. De én mint baptista lelképásztor hozzászóltam, hogy a bibliai sákramentumok kiszolgáltatásakor hivatkozom a bibliai parancsra, hogy hallják a hívek: „Így szól az Úr”. És most mielőtt meglocsolnád gyermekemet, olvasd fel kérlek az Írásból azt az ígét,

amely azt mondja: keresztelejétek meg a kisgyermeket is! Néhány másodpercnyi halálos csend után a presbiteriánus lelkész felemelte a kezét, elmondta az apostoli áldást, és elbocsátotta a gyülekezetet. Így hát nem lett gyermekkeresztelek. De lett nemsokára bibliai bemelegítés, a baptista templomban, ahol a kisgyermek édesanyját, a lelképásztor feleségét merítették alá! Mert azt mondta az igazságot felismerő feleség: A presbiteriánus lelkész elismert tudós egyházi férfi, s ha ő nem talált ígét a Szentírásban a gyermekkeresztelekre, akkor ez a szertartás nincs is benne a Bibliában.

A bibliai keresztség

A baptisták legjellegzetesebb elvüket a nevükben hordozzák. Nevüket nem maguk választották, hanem úgy kapták azoktól, akik a baptisták bemelegítésével nem értettek egyet. Először anabaptistáknak, azaz újra vagy ismét keresztelezőknek nevezték őket.

Az anabaptista elnevezés főleg azt a tényt hangsúlyozta, hogy azok, akiket ezzel a névvel illettek, nem tekintették a csecsemőkeresztelek bibliai parancsnak, következésképpen érvényesnek sem, s ezért később tagjaikon a Biblia szerinti helyes módon hajtották végre a szertartást.

A baptisták jellegzetessége, ami a kereszteleget illeti, hogy a kereszteleget az egész testnek a vízbe való mártásával, merítésével, és csak azokon végzik el, akik vallomásuk szerint megtértek, továbbá kijelentik, hogy hisznek az Úr Jézusban mint Üdvözítőben, végül önmaguk kéri, hogy az alámerítésben részesüljenek. A baptista tétel tehát úgy hangzik, hogy a bibliai kereszteleget csak alámerítéssel, és csak felnőtt hívőkön szabad végrehajtani.

Mi a keresztség bibliai formája?

1. A görög Újszövetség a keresztelek megjelölésére minden esetben kivétel nélkül a baptidzó = bemelegít, bemártok szót használja. Ebből a szóból származnak a következő főnevek: baptizmosz, baptizma = bemelegítés, bemártás, és baptiztész = bemelegítő. A szótárak mind azt mondják, hogy a baptidzó és a belőle képzett szavak elsősorban bemártást, merítést jelentenek. Másodsorban jelenti a szó a mosást és a tisztulást. Ha bemártom kezem a vízbe: megtisztul. Amikor az Újszövetségben keresztelekről van szó, akkor még véletlenül sem találunk más szót, mint: baptidzót vagy ennek származékait. Pedig a görög nyelv gazdag, és van a mosásra = niptó, lüó, hrantidzó, a kiöntésre = ekheó külön szava, de ezeket a szavakat egyszer sem használjuk a keresztelek szertartásának jelölésére.

2. Amikor az alámerítés újszövetségi gyakorlatát vizsgáljuk, akkor minden körülmény alátámasztja azt a tényt, hogy az apostolok bemelegítéssel keresztelek. Vegyünk szemügyre néhány bibliai példát!

a) János vízben keresztelek, és nem vízzel. „*És megkeresztelekédnek vala ő általa a Jordán vízében.*” (Mt 3:6)

„...és megkeresztelekédnek mindnyájan ő általa a Jordán vízében” (Mk 1:5).

János sok vízben keresztelek, mert az alámerítéshez legalább annyi víz kellett, amennyibe egy felnőtt embert úgy

bele lehet meríteni, hogy az egész testét elborítsa a víz. „*János pedig szintén keresztel vala Énonban Sálemez közel, mert ott sok volt a víz.*” (Jn 3:23)

c) A keresztelendők lementek a vízbe. „...és leszállának mindketten a vízbe, Filep és a komornyik; és megkeresztelék őt.” (ApCsel 8:38) A római katolikus dogmatika elismeri, hogy kifejezetten megmerítéssel történt a komornyik keresztelése... Így keresztelt János is a Jordánban, sok vízben Jézust is. (Schütz: Dogmatika, II. 409. lap.)

Ha az újszövetségi keresztelési forma leöntés vagy meghintés lett volna, akkor a fenti példák szerint szükségtelen volt Jánosnak olyan helyre menni, ahol sok a víz, hiszen a vízzel való meghintéshez a Jordán bármely részén található volna elegendő víz. De tudvalévő, hogy a Jordán nem mindenütt elég mély ahhoz, hogy felnőtt egyén könnyen alámeríthető legyen benne. Érthetetlen és hamis beállításuk azok a közkézen forgó képletyomatok, amelyek az Úr Jézus megkeresztelését ábrázolják, Jézus azokon a képeken vízben áll, és János egy kehelyből, vagy tenyeréből önti a vizet az Úr fejére. Miért kellett volna ezért a műveletért a vízbe állni; ugyanez a kérdés merül fel a szerezsen komornyik esetében is. Miért kellett mindkettőnek, Filepnek és a komornyiknak is leszállni a vízbe? Az olyan nagy útra indulónak, mint a komornyik, akinek többszáz kilométert kellett kocsikáznia Jeruzsálemig oda és vissza, mégiscsak lehetett ivóvíze is valamilyen víztartó edényben, pohara, amellyel és aminek tartalmából meg lehetett volna hinteni a komornyikot az út bármelyik szakaszán. De ez nem volt elég, mindkettő leszállt a vízbe. Miért? Miért nem szállította le a komornyik a kocsisát, hogy hozzon vizet, vagy miért nem szállt le Fülöp egyedül? Ezek a kérdések fel sem merülhetnek akkor, ha a baptidzót mindenki úgy értené, ahogy az apostolok értették. Le kellett szállni mindkettőnek a vízbe, mert a komornyik megértette Filep igemagyarázatából, hogy be kell merítkeznie, ha az Úr Jézus parancsának eleget akar tenni; Filep pedig így meríthette alá a komornyikot, ha mindketten bementek a vízbe.

3. Még világosabban áll előttünk a baptidzó jelentősége akkor, ha megtudjuk, hogy az apostolok az alámerítésben milyen jelképet láttak. Olvassuk a következő igét: „*Eltemettünk azért ő veled együtt a kereszttség által a halálba, hogy miképpen feltámasztott Krisztus a halálból az Atyának dicsősége által, azonképpen mi is új életben járjunk. Mert ha az ő halálának hasonlatossága szerint vele eggyé lettünk, bizonyára feltámadása szerint is azok leszünk.*” (Róm 6:4-5) „*Eltemettvén ő veled együtt a kereszttségben, akiben egyetemben fel is támasztattatok az Isten erejébe vetett hit által, aki feltámasztá őt a halálból.*” (Kol 2:12) A fenti bibliai helyeket vagy egyáltalán nem lehet magyarázni, vagy el kell fogadni, hogy az újszövetségi keresztelés a bemerítés volt, és egyszeriben érthető minden. Így tanítja a róm. kat. egyház is: „A vízbe való megmerítés és a belőle való kiemelkedés hatásosan jelképezi a léleknek Krisztusban való halálát és feltámadását, ill. a régi embernek a levetését, és az újnak a felöltését. (Schütz: Dogmatika II. 409. lap). Nyilvánvaló, hogy a léleknek ezt a változását nem a víz, sem a szertartás, hanem Krisztus hozza létre – az alámerítéstől függetlenül. Az alámerítéssel a hívő mintegy illusztrálja, hogy mit tett vele és érte Krisztus.

Válaszolunk néhány alámerítés ellen felhozott évrre is. Azt mondják, hogy pünkösöd alkalmával nem lehetett egyszerre 3000 embert alámeríteni, mert nem volt elég víz és idő. Gyenge érv, mert egy olyan tó, mint a Bethesda vagy a Siloám tava ezt elbírt. Ami az időt illeti, csak a tizenegy tanítvány is meggyőzte, de feltehetjük, hogy Krisztus többi tanítványa is segíthetett, s teljesen fölöslegessé válik az aggodalom. (id. Harmati B. jegyz. 23.)

Halljuk azt a megjegyzést is, hogy a filippi börtönőr keresztelése sem bemerítéssel történt, mivel a börtönben nem volt ilyen medence. Ki állítja, hogy az alámerítés a börtönben történt? De mert a baptidzó mindig bemerítést jelent, amikor az Úr Jézus keresztelési parancsának teljesítéséről van szó, nincs kétség afelől, hogy Pál és Silás megtalálták azt a helyet, ahol az alámerítést elvégezheték.

Egy másik okoskodás lehetetlennek tartja, hogy a Mk 16:15 bemerítési formában is megoldható lenne széles e világon, különösen Grönland szigetén és a Lapp-földön. (Harmati jegyzet 21. old.) Ajánljuk a kételkedőknek, érdeklődjenek a svéd, norvég, szibériai és az észak-kanadai baptista misszió iránt, s eloszlának a kételyeik. Ez az érvelés közben elfelejti azt is, hogy az eredeti bibliai alámerítő szertartástól nem is az északi országokban, hanem Palesztinában és Kis-Ázsiában tértek el először, akiknek egészen más okuk volt arra a cselekedetre.

Az is vád ellenünk, hogy mi megdönthetetlen ténynek vesszük azt, hogy az Úr Jézus idejében Keresztelő János és később az apostolok is alámerítéssel kereszteltek. De mellettünk szól az a tény is, hogy a baptista felfogást vallják a keresztelésben a görög-keleti egyházhoz tartozók is. Ők is bemerítene. Ugyanakkor nem baptista hittudósok elismerik, hogy ebben a kérdésben nekünk van igazunk. A róm. kat. egyház nyíltan tanítja, hogy az apostoli időkben alámerítéssel végezték a keresztelést. A kat. Újszövetség magyar fordítása (1955. Róma) Máté 3:6-hoz külön megjegyzi: „János keresztsege lelki tisztulást jelképező vízbemerítés volt.” A katolikus pap ma is ezt mondja a keresztelésnél latinul: „Baptidzó te in nomine patris et Filii et Spiritu sancti.” (Ami ezt jelenti: Én bemerítlek téged az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében.) A bemerítésről tanúskodnak a katakombák, az ősrégi katolikus templomokban ma is meglévő baptidzériumok. Nyíri Zoltán katolikus író és apologeta Baptisták c. füzetében a 30. oldalon azt írja: „Milánóban még ma is alámerítéssel keresztelnek a katolikusok.” Elismeri, hogy a bemerítés a bibliai, a leöntést a hagyományokból vették, ami az ő részükre egyenlő a Bibliával. Az ő eljárásuk nem bibliai ugyan, de logikus.

Nem értjük azonban a protestánsokat, akik elvetik a hagyományokat, és mégis a hagyományokból származó mód szerint keresztelnek. Úgy érezzük, hogy a baptista álláspont tiszta és biblikus, a bibliai ker. forma az alámerítés.

Mi nem vagyunk újítók, hanem igyekszünk ebben is Urunk parancsának engedni.

Dr. Udvarnoki Béla „Kik a baptisták?” c. műve nyomán tájékoztatóként készült összeállítás

Baptista irodalmárok portréi

Dénes Ferenc

(1912–1995)

„Ez a vers bizonyíték, hogy költőnek születél”

(Molnár Károly)

Molnár Károly (1891–1962), az ismert lelkipásztor, költő és lapszerkesztő a címben mondottakkal nem tévedett, miután elolvasta a leendő szolgatárs, Dénes Ferenc teológiai hallgató *Egy szív...* című versének kéziratát.

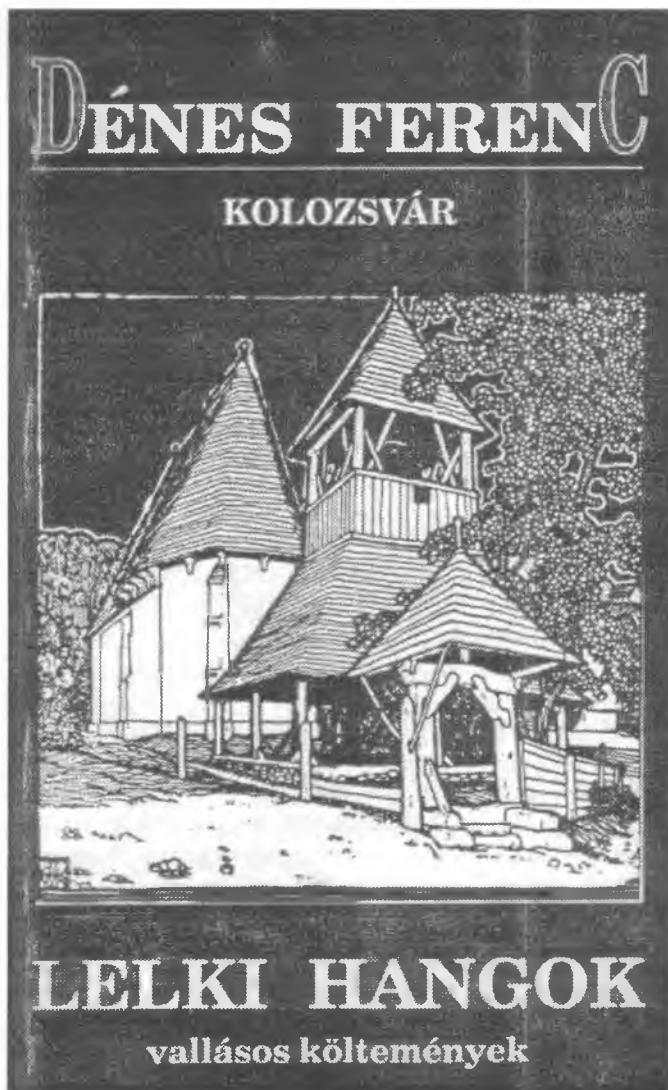
*Egy szív érettem dobogott,
Egy szívnek nagy fájdalma volt,
Egy szív engem hően szeretett,
Egy szív érettem megrepedt.*

*E szívben az irgalom élt,
E szív szerette a szegényt,
E szívben nem volt semmi folt,
E szív Jézusom szíve volt.*

Azt viszont nem gondolhatta, hogy a költői lelkületű ifjúból a legújabb kori magyar baptista misszió egyik meghatározó személyisége lesz.

Dénes Ferenc 1912. március 2-án született Szászsáros (Nagy-Küküllő vármegye) faluban, ahol édesapja a MÁV szolgálatában állt. Miután atyja az első világháborúban meghalt, a család hazaköltözött az Udvarhely megyei Székelymuzsnára. Ferenc asztalosmesterséget tanult, az Isten házában szavalt, önszorgalomból harmóniumozni kezdett, majd zenetanfolyamon a fúvós hangszerekkel is megismerkedett. Kisgyermek korától szerette, olvasta az irodalmi műveket, rendkívüli hatással volt rá *Dante*: Isteni színjátékából A pokol leírása, ami egész életszemléletét megváltoztatta, s ifjúkorát is befolyásolta. Elhívást érezve a lelkipásztori szolgálatra 1933-ban felvételizett, 1937-ben pedig kitűnő eredménnyel elvégezte a bukaresti Baptista Teológiai Szemináriumot. Négy évi homoródszentmártoni szolgálata után a székelyföldiek bánatára a kolozsvári gyülekezet kérésére a budapesti Országos Missziói Bizottság titkára, *Bányai Ferenc* közbenjárása révén Mátyás király szülővárosába költözött. Erdély fővárosában negyven évig szolgálta az Urat, hirdetve az Isten igéjét nem csak a városban, de Erdély-szerte, s később az egész magyar nyelvterületen. Közben felelős egyházi tisztségeket töltött be. A bukaresti teológián homiletikát, ecclesiológiát, az intézet magyar hallgatóinak pedig magyar nyelvet és irodalmat tanított.

A világháború után olyan „karanténba” zárták, melynek következtében harminckét évig nem hagyhatta el az országot, nem látogathatta meg az anyaországi rokonait, hitestvéreit, barátait. Benne, de Erdély magyar baptistaiban is fájdalmat és megdöbbenést váltott ki az a központi hatósági rendelet, melynek értelmében 1962-ben lebontásra ítélték a majdnem teljesen felépült Magyar utcai templomot, mert azt túlságosan impozánsnak, szépnek, „kirívónak” találták. Annak ellenére, hogy minden engedéllyel rendelkeztek, és a templomot saját telkükön a hívek anyagi áldozatával építették, az engedélyt megvonták, a telket kisajátították, az építőanyagot, valamint a szépen faragott köveket az uszoda falának felhúzásakor „hasznosították”. A sok küzdelem után csak 1977-ben hagyták jóvá az új telek vásárlását, amelyen két év után átadhatták rendeltetésének az imaházat.

Dénes Ferenc férj, négy fiú édesapja, vers-, elbeszélés- és igemagyarázat-író, énekeskönyvek szerkesztője, s nem utolsósorban hittestvéreivel, nemzettársaival együtt a Ceausescu-féle korszak szenvedő alánya. 1995. november 2-án halt meg, és a Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Első versét tizenhárom évesen vetette papírra, nyomtatásban pedig még ifjúkorában az Üdv Üzenete című *Molnár Károly* szerkesztésében megjelenő folyóiratban adták közre. 1938-ban e lap társszerkesztőjévé választották. Közel negyven évi irodalmi munkássága alatt lírai és prózai írásainak százait-ezreit közölte a már említett lapon kívül a Szeretet, a Békehírmők, A Kürt, az Evangéliumi Hírnök. A nehéz időkben pedig írógéppel és kézírással történő sokszorosításban terjesztették verseit. Irodalmi munkássága, igehirdetési és példamutató élete nagyban hozzájárultak sokak jellemének formálásához, segítettek a keresőket Isten megismerésében, illetve a hozzá történő visszatérésben.

Írói, költői munkássága több kötetre való anyagra terjed. Megjelent művei: Illés szekerén (Elmélkedések, Kolozsvár, 1979), Lelki hangok (Versek, Budapest, 1991), Ajkammal hirdetem (Válogatott versek, Nagyvárad, 1997).

Dénes Ferenc prédikációi színesek, szilárd hitet és meggyőződést sugárzóak. Költeményeiben nem akar lépést tartani korunk irányzataival, a modernséggel. Versei saját életútját, Isten irántunk megnyilvánuló kegyelmét, valamint a költő ember- és természetszeretetét ábrázolják. Személyében nemcsak az erdélyi, de a világ magyar baptista igehirdetőinek, egyházi férfiainak legjobbjai közé tartozó missziómunkást tisztelhetjük.

Zágoni Jenő

Lelki hangok

*Nem simogat az édes álom.
Az esthomályban Krisztust várom.
Ablakom, szívem tárva, nyitva,
Hűs alkonyszellő
Békét lehelő
Üde illatát felém hozza.*

*Ezer lomb rezdül, suttog halkan.
Imára nyílik néma ajkam.
Vágyakkal telve ég a keblem,
Virágillata,
Lombsuttogása
Ez éjszaka nem elég nekem.*

*Lelkem hangszerén pendül a húr,
Mennyei érzés lesz rajtam úr.
Az egész lényem felmelegszik,
S az est csöndjében
Ím észreveszem,
Hogy lantomon most Krisztus játszik.*

*Csodás dallam pendül meg halkan,
Újra nyílik szívem és ajkam,
S amit játszik Mesterem keze,
LELKI HANGOKBAN,
Szent zsolnárokban
Száll magasba ajkam éneke!*

*Uram! Legyen hangszered lelkem!
Te pendítsd meg a húrt keblemen,
Hogy minden szív viduljon tőle,
És minden dalom
Hangozzék hatón
SZENT NEVEDNEK DICSŐSÉGÉRE!*

Dénes Ferenc

Az 1991-ben Kolozsváron megjelent kötet címadó verse

Majnár Zsolt

A keresztyénség és a keleti vallások tanításainak összefüggései és ellentmondásai

3. rész

A világ keletkezése

Mivel az előbbi fejezetben már szóltunk a címben megfogalmazottakról, így most rövidebben essék szó azokról!

Az árvák előtti korszak idején megtalálhatók a mai hinduizmusnak bizonyos elemei, amilyen pl. a phallosz-kultusz, egyes szent növények és állatok tisztelete, vagy a termékenység-istennők tisztelete. A hinduk számára kevésbé van előírva, hogy higgyenek bizonyos képességekkel rendelkező szellem-monádok létezésében; abban, hogy az anyagi világ az összellemből vagy ez utóbbtól különböző őanyagból, esetleg atomokból állt össze. A benne szereplő régiók a következők a hinduizmus szerint:

1. Sokszoros világ, amely számtalan csillagrendszert tartalmaz széltében-hosszában, felfelé és lefelé, és számtalan ciklust az időben.

2. Erkölcös világ, amelyben a karma törvénye ki-kerülhetetlen.

3. Köztes lét helye, amely soha nem helyettesítheti a Paradicsomot, azaz nem lehet a lélek végcélja.

4. Ez a világ *májá*, képes megtévesztően és csalván örök érvényűnek mutatni sokféleségét, anyagi mivoltát és ellentéteit, amelyek valójában átmenetiek.

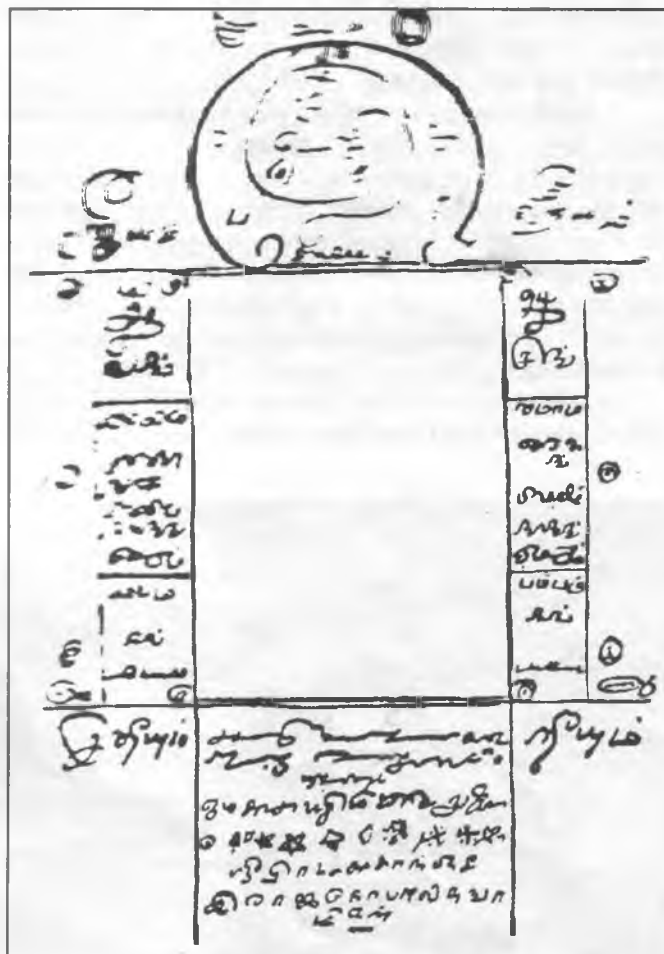
5. Edzőterep a lelki erők kifejlesztésére, „a lélek edzésének völgye”.

6. Olyan világ, amely *lilá*, az istenség játéka a kozmikus táncban; s e tánc nem fárad ki, nem ér véget, ellenállhatatlan. – (Róm 1:20k)

A dzsaiszmus felfogása szerint a világot teremtő, fenntartó és kormányzó isten nem létezik. A világ teremtetlen, öröktől fogva létező és örökkévaló; szellemi és anyagi elemek sokasága. A dzsiva-adsziva alkotja a teremtetlen „Örök Valóságot”, amelyet keletkezés, eltűnés és állandóság egyszerre jellemez. A dzsainisták szerint a fejlődés és a hanyatlás világkorszakain belül hat-hat minőségi állapotot jelző időszak különíthető el. A felfelé haladó és lefelé szálló világkorszak együttesét az „időkerék” egyszeri fordulása jelképezi, a periódusok időszakait pedig az időkerék küllői. – (Kol 1:15k)

A sintoizmus szerint két erő mozgat mindent az ég és a világok között: a jó (a férfierő) és az in (a női erő). Az ég és a világok közötti erők a teremtés erői. Közöttük Idzanagi (férfi isten) és Idzanami (női isten) a legfőbbek. Ők teremtették a világot, a természet minden lényét és még sok istenséget is. A leghatalmasabb és a legtekintélyesebb a „Napistennő”, hiszen

a fény birodalma átfogja az eget és a földet. A sinto szerint az ember a természet része. Benne van a természetfeletti is: az emberi és az „isten” nem különült el egymástól. A természetbe belemerülve az ember megtisztul lelkileg. A megtisztulás nem érhető el pusztán elmélkedéssel, hanem csak cselekvés útján. A lélekről nincs pontos fogalma a sintonak. Az emberben „titokzatos lehelet” (tama) van. – (Zsid 12:26kk)

Paul Brunton: *India titkai, Rózsavölgyi & tsa. pp. 108*

Egy mai jógi (Brahma) rajza, tamil betűkkel.

Segédeszköz a tudás megszerzéséhez.

Guru: „Aki eloszlatja a sötétséget”

A kínai univerzizmus kozmológiája a következő: A

lény; az utóbbi asszonyi, jin-lény; az egyik a „tízezer dolog” atyja, a másik az anyja. Együtműködésük eredményeként jönnek létre az évszakok és a szerves világ, amely később az ő magjuk hatására továbbszaporodik. Egy valószínűleg Babilonból átvett nézet szerint a tér öt régióra oszlik, egy középsőre és négy másikra, amelyek a közbülsőt a négy égtáj irányából körülveszik. E régiók mindegyike egy-egy bolygónak van alávetve. (Róm 1:19k, 22–25)

Konfuciusz ezeket tanította a világ alakulásáról: Szerinte a világ liból, egy szellemi princípiumból, az észből és k'i-ből, az anyagi princípiumból, a légnemű szubsztanciából áll. A kettő közül az előbbi az elsőség, azt tekintik az öt erény forrásának is. Li láthatatlan, határtalan és az egység forrása, k'i látható, korlátozott és a sokaság oka. Abszolút semmi nem létezik. Még a nagy ürességben is mindig létezett az anyag, de a teljes nyugalom állapotában; csak li segítségével jött mozgásba. Li és k'i öröktől fogva egyesültek, és először a nagy Egységet, T'ai jit alkották. Egy világkorszak elteltével a világ visszatér a káoszba, és újrakezdődik a világfolyamat. – (Zsid 4:13)

A tao a világ ősoka, mivel belőle keletkezett minden. Lao-ce kozmológiai spekulációi a világ keletkezésének megkezdése elé a nemlét állapotát helyezik. Ebből a megismerhetetlen transzcendensből keletkezett a lét, vagyis a mindenség egységes voltának állapota, amelyben minden különbözőség még szétválasztatlan. – (Jak 1:18)

A buddhizmus nem ismeri el a világ kezdetét, sok minden dolog teljes befejeződését, hanem csak a világok keletkezésének és pusztulásának kezdet és vég nélküli sorát; nem egy világrendszer létezését feltételezi, hanem végtelenül sok világrendszert. A világrendszerek mindegyike vízből, szélből (mozgásban lévő levegőből) és éterből (légtüres térből) álló rétegeken nyugszik, és három részre osztható: érzéki örömk régiójára (kámavacsara), az alakok régiójára (rúpavacsara) és az alaknélküliség régiójára (arúpavacsara). – (2Pt 3:3kk)

A világot az isten (Allah) a semmiből teremtő szavával: „legyen” (arabul: kun) hívta létre. A korán szerint (65,12) hét

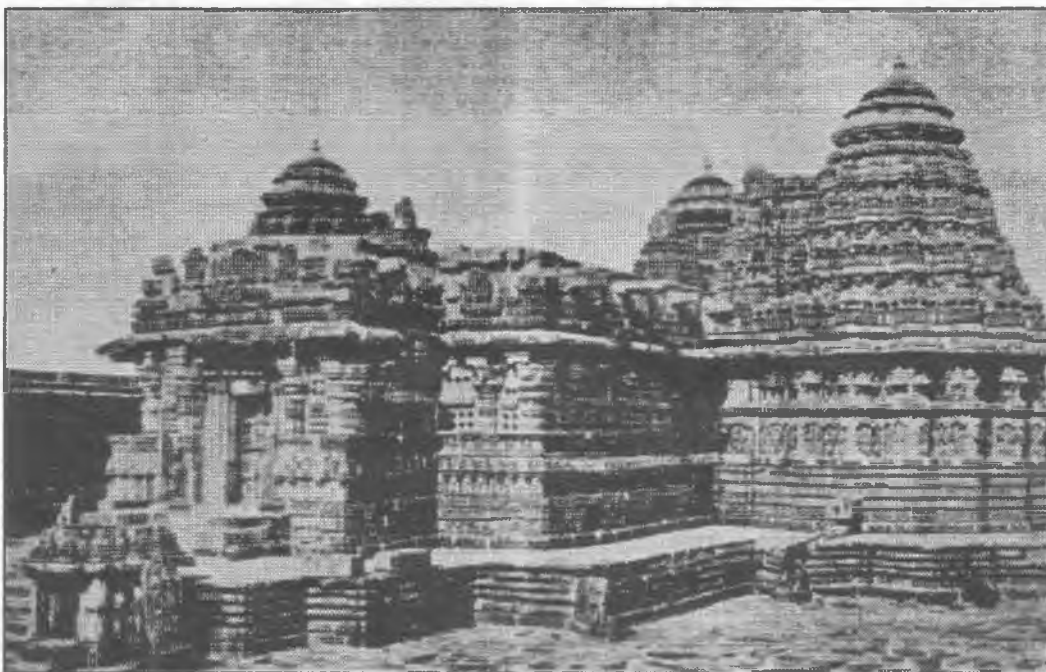
eget és hét földet teremtett. Az eget emeletszerűen egymás felett helyezkednek el, végül pedig a hét részből álló Paradicsom. Földünk alatt még hét pokol helyezkedik el. Azzal, hogy az iszlám az isten (Allah) mindenhatóságát hangsúlyozza és azt tanítja, hogy az isten minden szempillantásban mindent újjáteremt, az ember természetesen bábuvá lesz a világok urának kezében, és nem rendelkezik saját szabadsággal. – (Zsid 1:1–4)

Az iráni vallásban Ahra-Majniu részt vett a teremtés művében is: az ő nevéhez fűződik minden káros, veszedelmes és rossz dolog, mint a kígyók, férgek, vadállatok, természetlen sivatagok. Az iráni vallás teremtésről alkotott elképzelése rányomja a bélyegét a nagy küzdelemre, amely a két őselv, Ahura-Mazda és Ahra Majniu között folyik. – (Jel 4:11)

A mazdaizmus hívei, az iráni próféta, Zarathusztra követői a világtörténelmet a jóságos Ahura-Mazdá (ormuzd) isten és a gonosz Angra Mainju (Ahrimán) isten közötti 1200 évig tartó harcnak fogják fel, amely a jóságos elvek a gonosz felett aratott végső győzelmével fog végződni. A világdramának a teremtéssel kezdődő és minden gonoszság megsemmisítésével véget érő perzsa elképzelése egy sor olyan vonást mutat, amelyeket a zsidóság átvett: később ezek onnan a keresztyénségbe és az iszlámba is átmentek. – (Ef 2:10)

A keresztyénség tanítása szerint a világot Isten nem önmagából bocsátotta ki, és nem is valami rajta kívül létező, nem teremtett anyagból hozta létre. Hogy a kozmosz minden külső ok nélkül kizárólag Isten akaratából jött létre, megkülönbözteti a keresztyénséget a keleti vallások világkeletkezéséről alkotott felfogásától. A Biblia a valástörténelmi fejlődések, változások, ösfelismerések alapján egy letisztult, valós képet nyújt Isten teremtéséről. Annak a meggyőződésnek kifejezésére, hogy az ég és a föld, az ember és minden létező Istennek köszönheti létét, az ÓSZ több olyan szóval él, amely egyébként az ember alkotó tevékenységére utal. Isten alapot vet (jaszad) a mindenségnek, megszilárdítja (konen), fölépíti (banah), megformálja (jaszar), létbe szólítja (holid), megalkotja (aszah) a világot. Ez a szóvalászték

egyrészt azzal az elképzeléssel függ össze, hogy a mindenség, a kozmosz valamiféle építőmunka eredménye, másfelől viszont az Istennel kapcsolatos antropomorf felfogásra vezethető vissza, amely szerint Isten cselekszik, megformál, létrehoz, az eget mint valami sátrat kifeszíti stb. De a két leggyakoribb kifejezés mégis a *kanah* (Gen 14:19, Deut 32:6 stb.) és a *bara* (Gen 1:1–2:4a, 5:1 stb.). A *bara* ige a bibliai teremtés műszava, csak Isten tevékenységét jelöli. Isten a világot szabad elhatározásából, végtelen tökéletességéből fakadó szeretetből teremtette,

Ósi hindu templom Délindiából (XII. század)

amelyet a teremtett lényeken kíván kifejezni. A teremtett dolgok létezésének oka nem bennük magukban rejlik, hanem teljes egészében az Istentől függ. A világot az Isten „kormányozza” oly módon, hogy jóságával, bölcsességével és hatalmával a kitűzött cél felé irányítja.

Fektesse elénk Istenünk valóban a következő fejezetekben is az ő útmutatását, hogy helyesen tudjuk szemlélni a helyes útírányt! „*Miután régen sokszor és fokféleképpen szólt Isten az atyákhoz a próféták által, ezekben a végső időkben a Fiú által szólt hozzánk, akit örökösévé tett mindennek, aki által a világot teremtette.*” (Zsid 1:1k)

II. A bűn és a számadás

A bűn olyan téma minden vallásban, amit el kell tussolni, hallgatni. Más szavakkal a kérdést, a lelkiismeretet kell elnémitani, hogy ne tudják, mi a bűn. Amikor nincsenek erkölcsi szabályok, minden önálló gondolkodást elutasítva lehet elkerülni a személyes felelősséget. Ennek megfelelően keveset tudunk meghatározni a bűn kérdéséről.

A hinduizmus erősen misztikus vallás, ellenőrizhetetlen feltevéseken, legendákon alapszik. A samsara tana – lélekvándorlás – azt mondja, hogy minden élet egy végtelen újjászületési folyamaton megy keresztül. Minden élőlény rajta van az élet kerekén, és minden egyes újjászületés az előző életekben felépített „karmától” függ. A rossz rosszat, a jó pedig jót eredményez, aki amit tesz, magára vonja annak következményét. Minden bűnt le kell vezetelni. A hindu felfogás nem ismer örökké tartó bűnhődést, és örök jutalmat sem tételez fel. A bűnhődés vagy jutalom az újabb születések körülményeiben éri el az egyént. Ha a cselekvő elszenvedte a büntetését vagy elnyerte jutalmát, vissza kell térnie az élet forgatagába. – (Gen 4:7)

A sintoizmus a bűns emberben olyan személyt lát, aki bizonyos ideje nem tartózkodik a jóság és a boldogság birodalmában, de mindig megőrzi az oda való visszatérés lehetőségét és jogát. Nem fogadja el, hogy az emberek között volnának erkölcsileg romlott, rosszra hajló lények. A bűnt porral hasonlítják össze, amely lerakódik a tükörrre, elhomályosítva annak fényét, felületét, tisztaságát, mivel a tükör (szent tárgy) nem tükröz hüen. Meg kell azért ilyenkor tisztítani a tükört, hogy visszatérjen – a lélek is – tisztaságának állapotába. – (Róm 3:22k)

Buddha a kételkedést sem tartja bűnnek. Sőt a bűn fogalma sem létezik olyan értelemben a buddhizmusban, mint más vallásokban. Minden rossz gyökere a nem tudás és a hamis szempontok. Értelmetlenségnek tartja azt kívánni, hogy ne kételkedj, hanem higgy. Gautama átvette a közeli hindu lélekvándorlás (samsara) és sors (karma) tanát, azonban módosította a lélekvándorlás lényegét, értelmét, kijelentve, hogy az embernek nincs lelke (anatta). Nincs tartós én, valóságos lényeg, csak néhány érzélem, benyomás és pillanatok. Minden külső valóság csak illúzió (maya). – (Róm 6:12–14)

A szikh vallás szerint minden embernek született lényben ott szunnyad az isteni szikra, csak az önzés fellege borítja és rejti el. Ha ezt a felhőt elmélkedéssel és önzetlen felebaráti szeretettel szétoszlatjuk, az isteni szikra teljes pompájában felragyog s az isteni dicsőség fénytengerével egyesül. – (Zsolt 5:5)

A muszlimok szerint a bűnbeeséssel az emberiségre nem nehezedett az eredeti bűn, mivel Ádám később megbánta

vétkét, és bocsánatot nyert. Sehol sem annyira szembeütő a lélek szabadsága, mint a fogalmak zárásakor, az utolsó ítéletnél. A Korán az életet úgy mutatja be, hogy az rövid, de mérhetetlenül értékes választási lehetőséget ad az öröklét elnyeréséhez. A számadás előtt a „vesztesek” számára annak a lehetősége, hogy – ha csak egy napra is – visszatérhessenek az életbe és jól használhassák fel lehetőségeiket, többet érne bárminél, amire életükben is csak sóvárogtak. A magyarázatok különbözőségétől függően minden muszlim hiszi, hogy földi tevékenységéért a lélek számadással tartozik, és ettől kezdve további jövője attól függ, hogy tartotta tiszteletben isten (Allah) parancsait.

A New Age szerint a bűn és a gonosz a „meg nem világosodottság” (1Jn 1:7), vagyis az, hogy nem ismerjük fel a világ és az ember isteni voltát. Több kisebb vallás nem került említésre ezen fejezeten belül, mivel hasonlókat vallanak a megnevezett vallásokkal. – (1Jn 3:4–9)

A keresztyénség szerint a bűn tudva és akarva elkövetett rossz tett vagy mulasztás, Isten megbántása. Abban, ahogy az ŐSZ népe a bűnt értelmezte, világosan megnyilvánult, hogy Izrael hite mennyire más volt, mint a körülötte élő népek vallásossága. Ezt a szóhasználat is tükrözte. Az a sok szó, amely a hata töből származik és a bűn elkövetőjét, a bűnöst éppúgy jelöli, mint magát a bűnt, a bűnös tettet, az eredeti jelentésnek (elvét, utat téveszt) megfelelően a parancs vagy tilalom formájában elismert formától való eltérést fejez ki. Hasonlóak az avah tő származékai is, amelyeket gyakran használtak a helyes útról letérni jelentésben. Jézus a korabeli zsidókhoz hasonlóan meg volt győződve arról, hogy az ember természetétől fogva bűnös. Isten kegyelméről beszélt, a bűnök megbocsátásáról és arról, hogy a megtérő bűnösnek nem rója fel a vétkét.

Nézzük meg most azt, hogy az emberek mit tesznek az imádság révén csakhogy elérhessék lelkük nyugalalmát, és elérhessék a szabadulást a bűn kötelékéből!

1. Imádság

Az isten(ség)hez való imádkozásban mindig benne van az emberben a törlesztés szükségessége. Hogy ki milyen módon teszi ezt, arról próbáljunk véleményt alkotni a következőkben!

Az árja vallásban a Rigvéda himnuszgyűjteményt használták, amelyben természeti jelenségeket tiszteltek: a Napot, óceánt, folyókat, hegyeket és a hajnalt. Ez arra utal, hogy a korai védikus vallás természetimádó volt. Az istenségekhez énekszóval fordultak, és a szent tűznél bemutatott áldozatokkal igyekeztek kiengesztelni őket azért, hogy anyagi javakkal lássák el a hívőket. – (Mt 8:23–27, Jak 5:17k)

Sok keleti meditációs vallás ütötte fel a fejét – a rózsakeresztesek, Bahá’i, Krisna, hinduizmus, buddhizmus, konfucianizmus és transzcendentális meditáció. A keleti kultúra és személytelenség annyira idegen a nyugati ember számára, hogy ezeknek a csoportoknak kisebb-nagyobb kozmetikázásra volt szükségük ahhoz, hogy a nyugati emberek számára emészthetővé tegyék tanaikat. A hindu vallást a vallásos megnyilvánulásoktól teljesen függetlennek mutatja, valamiféle tréninget, természetes gyógyulást kínál jogával, meditációval, vagy valamilyen „tudományos” színezetben jelenik meg. A joga, a hinduizmus alaptétele, amikor egy hindu istenséget

segítségül hívnak. Ez a hipnózishoz és az agymosáshoz hasonlítható. A kígyó (kobra) formájának felvétele a beteges magukba fordulást jelenti. – (Num 21:4–9)

*Isanja Szvámigal, XIII. századbeli jógi, a tigrisek barátja
(Régi fametszet)*

A hinduizmus hívei a betegség gyógyításának, vagyis az egészség rendbehozásának négyféle módszerét használják:

1. Az idegeket megnyugtató pihenés
2. Nyújtózkodás
3. A test megtisztítása
4. A lélekzés szabályozása

A Krisna-tudat, vagyis Krisna odaadó, szeretetteljes szolgálata megszabadítja a hívőt az élet hiábavaló, érzéki, materialista felfogásától. Az isten iránti szeretet (bhakti-jóga) és bizalom a közösség istentiszteletét az imádságok, énekek és táncok által is kifejezésre juttatja. A Hare Krisna mantra állandóan visszatérő éneklésével szakadatlanul Krisnára emlékezve kívánják elérni a Legfelsőbb Személyt. – (Fil 1:8–11)

Konfuciusz szerint aki megsérti az isteneket, annak nincs kihez imádkozni. A taoisták a kozmoszból hívták magukba a

csit, belső áramlása elől elhárítva az akadályokat. Ez az akupunktúra gyógyítás célja is. Elmélkedő hajlamúak kifejlesztették a taoista meditációt. – (Józs 1:7kk)

A buddhisták számára a meditáció olyan fontos, mint a keresztyének vagy mohamedánok számára az imádkozás. Az elmélkedés segít megszabadulni a szívnek a szenvedéstől, az elmének a tudatlanságból. Ennek első személye volt Guatama, aki egy alkalommal egy jambózafa (rózsaalmafa) hús árnyékában ült, amikor elérte az elmélyedés első fokát. Azután folytatta a meditációnak ezt a módját, s továbbfejlesztve végighaladt az elmélyedés négy fokán: 1. Az élet telve van szenvedéssel és fájdalommal (dukkha). 2. A szenvedés okozója a tanha, a vágy, a szomjúhozás az örömrre, egzisztenciára, bővülködésre. 3. A szenvedést ezek a vágyak kirekesztésével lehet legyőzni. 4. Ezt pedig a Nyolcszoros ösvény követésével lehet elérni: a) helyes ismeret (a Négy Nemes Igazság), b) helyes vágyak, szándékok, c) helyes beszéd, d) helyes életmód, e) helyes megélhetés, f) helyes erőfeszítés, g) figyelmesség, gondosság (önvizsgálat) és h) helyes meditáció (a Raya Yoga Technikája). – (Lk 22:39–45)

A tibeti lámaizmusban az imádkozás gépies-mágikus jellegű. Az ima elrecitálását megkönnyítik az imamalmok és imakerekék. Ezek fordulatai egy-egy ima elmondását jelentik. Vannak még óriási imatornyok és néha több kilométer hosszú, mágikus imaformulákkal teleírt imafalak is. Ha egy hívő elmondta kérését a szerzeteseknek, az istenség oltárára fel kellett olvasniuk valamelyik szútrát, s ima formájában továbbítaniuk kellett a kérést. Egyes irányzat a földönkívüli lényekhez intézett fohászkodás mágikus formulájává alakult. Úgy gondolták, hogy e mágikus formulák (dháramik) kimondásával érdemeket lehet szerezni. A meditáció célja, hogy felébressze bennünk az éghöz hasonlatos természetet, s hogy mutassa, kik is vagyunk valójában. Az egész meditációs gyakorlatot három lényegi pont köré lehet sűríteni: 1. Hozd haza a tudatodat – Érd el a nyugalmi állapotot, és a figyelmet befelé kell fordítani. 2. Elnyernedni – Szabadon gondolkodni és megszabadítani a tudatot feszültségtől.

„Nyugtasd meg a természetes, hatalmas békében

E kimerült tudatot,

Melyet vigasztalanul hajszoljna a karma és az ideges gondolatok,

Mint csapkodó hullámok nem nyugvó dühe

A szanszára végtelen óceánján!

Nyugodj meg a természetes, hatalmas békében!” (Njosül Khenpo)⁵ – (Ef 6:10–13, 18)

A muszlimok mindig Mekka felé fordulva imádkoznak. Az irányt a mecset épületében egy fülke, a „michrab” jelzi. Naponta ötször imádkoznak („szalat”), az időpontok érkezését a müezzin kiáltja ki (a minaret erkélyéről a híveket imára szólító személy). Az istentisztelet előtt kötelező a rituális megtisztulás, a mosdás. Az imádság főhelye a „mosé”, ahol az istentiszteletet az imám végzi. A teremtő közelségét csak úgy foghatjuk fel, ha állandó kapcsolatban vagyunk vele, s a bűn elkövetésétől csak úgy riadunk vissza, ha mindig Allah közelségét érezzük – mondja az iszlám hitvallás, a siháda. Hiába imádkozik valaki egymagában, tudnia kell, hogy ugyanabban az időben egymilliárd hívő testvérével együtt imádkozik és ez közöttük is belső kontaktust teremt. Szóljunk a ramadán meg-

tartásáról is: A napkelet első pillanatától napnyugtáig nem szabad enni, inni, dohányozni és nemi életet élni. A böjt jelentősége: gondolkozásra készítet (miért cselekszem én természetellenes módon?), önfegyelemre tanít, emlékeztet az emberi gyarlóságra és függőségre. Végül együttérzésre tanít, hiszen csak az éhes tudja, mi az éhezés. A műezzin a következőket imádkozza valahol egy minaretből:

„Isten a legnagyobb, isten a legnagyobb,
Bizonyságot teszek arról, hogy itt nincs isten,
hanem csak az Isten, Bizonyságot teszek arról,
hogy Mohamed az Isten prófétája,
Jertek imádkozni, jertek a megváltáshoz,
Isten a legnagyobb, Isten a legnagyobb,
nincs isten, hanem csak az Isten.”⁶ (Lk 22:39–46, Acta

1:14)

A New Age szerint az imádság az önmagában való elmerülést jelenti – hindu meditáció értelmében. Az embernek érzékfölköti: eksztatikus állapotot kell elérnie, amely által kozmikus energiával („isten”) kerül kapcsolatba, és ezt mágikus módon felhasználhatóvá teszi. – (Ex 3:1–6), Mt 3:16k)

Az ima szóhasználata az ÚSZ-ben a aproszekhez tartozó ige (szak kifejezés), amely a profán görögben az istenséghez folyamodás leggyakrabban használt szava, jelentése: ígérni, fogadalmat tenni. Ennek megfelelően a Biblián kívüli nyelvhasználatban az igéből származó eukhé főnév fogadalmat is jelenthet (Acta 18:18, 21:23). Ezenkívül az ÓSZ-hez hasonlóan az ÚSZ is él imádkozni értelemben a kérni, áldani, hálát adni, leborulni, segítségül hívni, könyörögni igékkel. Az imádság Istennel való beszélgetés és a vele való párbeszédesség találkozás jele. Jézus maga tanította a tanítványait imádkozni a Miatyánkban (Lk 11:2kk, Mt 6:9–13). Az imádkozás lehetőségét Isten kínálja fel az embernek. Imádságban fejezzük ki hódolatunkat és hálánkat mennyei Atyánk iránt; imádságban járulunk Istenhez a Jézus Krisztusban felkínált bűnbocsánatért, és imádságban tárjuk fel kéréseinket és kívánságainkat annak, aki mindent megcselekedhet. *„Közel van az Úr mindenkihez, aki hívja, mindenkihez, aki igazán hívja. Teljesíti az istenfélők kívánságát, meghallgatja kívánságukat és megsegíti őket.”* (Zsolt 145:18k)

2. A szabadító és az „üdvösség”

Ez a fejezet az előző (Imádság) és a következő (A halál után...) részek közötti átmenetet képezi. Hívjunk segítségül a leírtakhoz egy bibliai történetet, amikor Jónás elmenekült az Úr elől, elmenekült a küldetése elől! Egy hajóra szállt, amely a kijelölt útírány ellenkező irányába indult. Nagy, viharos szél támadt, aminek hatására minden hajós elkezdett a maga istenéhez imádkozni, kivéve Jónást. A történet végén belátták, hogy a legnagyobb Isten (Jahve) az, aki fölötté áll minden istenségnek. (Jón 1:1–16) Legyen ez a felismerés a miénk is, amikor a szabadítóról és az „üdvösségről” szövegeztünk!

Az upanisadokban, amelyek közül a legrégebbi valószínűleg Kr. e. 800 körül keletkezett, olyan hit jelenik meg, amelynek a Védákban még nincs nyoma, a későbbi fejlődés szempontjából azonban döntő jelentőségű volt: a hit abban, hogy a halott ember jó vagy rossz cselekedeteitől

(karma) függően a földön vagy másutt, állatként, emberként, istenként vagy más módon újjászületik. Nem tudjuk, hogy vajon ezt a mély értelmű tanítást a bölcs Jádzsnyavalkja, aki először közölte a Brihadáranjaka-upanisadban, a Védák-korabeli árák ránk nem hagyományozott gondolatainak folytatásaképpen fejlesztette-e ki, vagy vajon már az árák előtti népesség gondolkodásának a sajátja volt-e, és azokhoz az eszmékhez tartozott-e, amelyeket az árák tőlük vettek át. – (2Sám 22:1–51)

Sok hindu iskola feltételezi, hogy a megváltás csak a halállal következik be, másoknak meg az a meggyőződésük, hogy lehetnek élve megváltottak is, akik a világ kötelékeitől való teljes felszabadulást már földi életük során megvalósíthatják. A visnuita és sivaita szekták többsége úgy képzei el a megváltást, hogy az megdicsőült egyéni továbbélés az isten jelenlétében az ő földöntúli, mennyei világában. A szánkhja, jóga, njája és vaisésika az üdvözülést olyan egyéni létnek tekinti, amelyben a léleknek – mivel az érzékszervekkel megszűnik minden kapcsolata – nincs többé tudomása a világról, és nincs többé lehetősége a tevékenységre sem. Egyes panenteisták a megváltást az istenbe való bejutásként határozzák meg, a teopantisták szerint a megváltás sem istenné válás, hanem az abszolúttal alkotott egység helyreállítása, amely egység valójában kezdettől fogva létezett, az egyén azonban mindaddig rejtve maradt. – (Acta 4:12)

Krisna vibhu, vagyis mindenható, míg az élőlény „anzu”, vagyis atomnyi: az élőlény vágyát csakis a mindenható Krisna teljesítheti. A Felső-lélek (Paramátma) az élőlény érdemei szerint hajtja végre annak kívánságait. Az ideiglenes anyagi világ a születés, betegség, öregség, halál és a többi szenvedés színhelye. Így érthető, hogy aki már elérte a legfőbb tökéletességet és a legfelsőbb bolygót, az nem akar visszatérni ide. Mielőtt eljutna valaki Krisna transzcendentális hajlékára, el kell sajátítania a tökéletes odaadást a Krisna-tudatban, ill. bhakti-jogában. Így sohasem fog visszatérni az anyagi világba. – (2Tim 3:15k)

Az út végén minden élőlény eljut a „halál nélküli” birodalomba, a Nirvánába. A három ékszer a buddhizmusnak három alapvető önmegjelenési formája, amelyek a hitnek és cselekedetnek alapját képezik, s amelyeket értékes mivoltukra utalva a három ékszernek (triratna) neveznek. A három ékszer: Buddha, a gyógyító; dharmá, az orvosság és szangha, az ápoló. A lótuszvirág gyökere a sárban él, szirmai a tükörsima víz felszínén lebegnek; ez a kép a buddhisták szemében azt példázza, hogy még ebben a nem megfelelő világban is kivirágozhat a megvilágosodás. A sár, amelyben a lótusz gyökere él, megfelel a szenvedés és tudatlanság egyetemes tapasztalatának. A lótusz a tudatlanság állapotából a világossághoz vezető út jelképe. (Mt 24:11kk)

A szikkek elfogadják, hogy a hétköznapi világ valóságos – nem pedig illúzió, ahogy a hinduk tartják –, de nem annyira e világi szemléletűek, hogy szemük elől tévesztenék az örökkévalóságot. Ezt a tételt a Guru Granth Szahib foglalja össze: „Ismerd meg ittléted valódi célját! Az Igazi Guru (isten) irányításával gyűjtsd össze a kincseket! Ha isten zavartalanul lehet veled, nem fogsz újjászületni.” Az nem tisztázott, milyen formában történik a megszabadulás. Egyes szikkek szerint ez azt jelenti, hogy beleolvadnak az Abszolútumba, mások úgy hiszik, hogy üdvözültek állapotban (anand) örökké isten közelségében élhetnek. – (Acta 16:30k)

Mohamed azt várta a zsidóktól és a keresztyénektől, hogy elismerik őt a várva várt Messiásnak, a legnagyobb prófétának, a Jézus által megígért Szentléleknek, paraklétosznak. Mivel ez az elismerés nem történt meg, Mohamed azt állította, hogy a zsidók és a keresztyének meghamisítják a Biblia tanait. Ha egy ember meghal, Mumkar és Nakir angyal kikérdezi, és szükség esetén büntetést szab ki rá. A közönséges halandók ezután, az uralkodó nézet szerint, a sírban maradnak; a jók bepillanthatnak a Paradicsomba, a gonoszoknak pedig kínokat kell elszenvedniük. Széles körben elterjedt felfogás szerint a próféták, a mártírok és a hit harcosai, valamint más kiváltságos személyek nyomban haláluk után a mennybe kerülnek. A mártírok a paradicsom örömeiből és vizéből részesülő zöld madarak begyében várják a feltámadást. Ez a nézet azonban nem általánosan terjedt el. Egyesek abban hisznek, hogy a hívők lelke a világ végéig a mekkai Zemzem-kútban, a hitetleneké a hadramauti Barahút kútban él, mások úgy képzelik, hogy ideiglenesen a legelső mennyországban tartózkodik Ádám jobbán és balján. (1Tim 2:3–6)

A New Age szerint a megváltás önmegváltást jelent – hindu megvilágosodás értelmében. Az ember szabadítsa fel és ismerje meg a maga isteni lényét (meditációs utak, ezoterikus iskolázás, áldozati rítusok, a karmának sok reinkarnáció útján történő megjobbítás tudattágítás stb. által). (Tit 2:11–14)

Az üdvösség vagy megmenekülés (a Bibliában) eszméjét a héberben a gyökök egész együttese fejezi ki; mindegyikük ugyanarra az alapvető tapasztalatra utal: megmenekülni (üdvözülni) annyit jelent, mint kimentve kihúzza lenni olyan veszélyből, amelyben az ember élete forog kockán. A megváltás Jézus Krisztusnak a golgotai kereszten értünk elvégzett helyettes áldozata által egyszer s mindenkorra elhozott szabadítást jelenti a bűntől, haláltól és az ördögtől. Isten azért, hogy Krisztusként emberré lett, helyreállította az „összülők” bűnbeesésével az eredendő bűn által megzavart üdvend: visszavezette az emberiséget az üdvösség útjára. „*És nincsen üdvösség senki másban, mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név (Jézus), amely által üdvözülhetnének.*” (Acta 4:12) „*Ádott a mi Urunk Jézus Krisztus Istene és Atyja, aki nagy irgalmából újjászült minket Jézus Krisztusnak a halottak közül való feltámadása által élő reménységre, arra az el nem múló, szeplőtelen és hervadhatatlan örökségre, amely a mennyben van fenntartva számotokra. Titeket pedig Isten hatalma őriz hit által az üdvösségre, amely készen van, hogy nyilvánvalóvá legyen az utolsó időben.*” (1Pt 3:5)

III. A halál után: mennyország és/vagy pokol

A túlvilággal a védikus korszak emberei keveset foglalkoztak; feltételezték, hogy a halottak korábbi lakóhelyük közelében bolyonganak, és ezért hozzátartozóiknak táplálniuk kell őket, vagy azt, hogy az alvilágba jutnak, ill. mágikus szertartások segítségével az égbe emelkednek fel, hogy ott az istenek társaságában éljenek. (Jn 5:25)

A hinduizmus szerint a mi világunk a „köztes lét” helye. Egyrészt elhelyezkedésében, mert a jobb világok (mennyek) és a rosszabb világok (poklok) közé ékelődik, másrészt azért, mert körülbelül ugyanannyi rosszból, mint jóból, ugyanannyi tudásból, mint tudatlanságból szövődik. Félreérthető a világ célja, amely nem a Paradicsom pótléka, hanem gyakorlóterep

az emberi szellem számára. A hindu világképben nincs tartós pokol vagy örök kárhozat. Mert minden májá és lilá, a kozmikus varázsló lenyűgöző tánca, és azon túl ott a határtalan jó, amelyet végül mindnyájan megtapasztalunk. Nem véletlen, hogy Indiában egyetlen egy műfaj hiányzott a művészetek sorából a tragédia. (1Pt 4:5k)

A japán háztartásokban (sinto) ott áll egy házi oltár, amelynél a holtakat tisztelik és imádják. Hitük szerint haláluk évfordulóján a halottak szellemei visszatérnek lakásukba, hogy őket jól megvendégléjék: rizsmagvakat tesznek ki nekik, mert rossz dolgok vannak a pokolban. Csak haláluk évfordulóján szabad nekik visszajönni. Az ünneplés után szalmából készült csónakot bocsátanak a tengerre, amelyet meggyújtanak. Ekkor a halottak szellemei elhagyják ezt a világot, és visszatérnek a pokolba. (Jel 20:12k)

A konfucianizmus túlvilágképe röviden a következőkből állott: A világot Mennyre és Földre volt szokás felosztani, amelyek elkülönültek ugyan, de szilárd kapcsolatban vannak egymással. Így a Menny az ősök (ti) lakhelye volt, ahol a legfőbb ősapa, Sant Ti uralkodik, míg a Föld azokból a halandókból állt, akik éppen rajta élnek. Az emberiség egy testet alkot a Mennyel, a Földdel és a dolgok milliárdjaival. (Ex 3:6)

Kung-fu-ce teljes érdektelenséget mutatott a halál utáni túlvilági életet illetőleg. Fel sem vetette az egyén üdvözülésének kérdését. Az ő vallása a „Kozmikus Törvény”, élet és halál titka. (Jel 1:18)

A taoizmus jellegzetes túlvilághit fejlesztett ki, paradicsommal és pokollal. Indiai elképzeléseket átveve feltételezték, hogy a pokolból újjászületéssel visszatérnek a lények a világba, különféle létállapotba kerülve folytatják életüket. A rosszak a föld belsejében található pokolra kerülnek, amely tíz régióra oszlik, mindegyikben más pokolkirály uralkodik. Halála után mindenki a pokolba kerül, és annyi időt tölt ott, amennyit megérdemelt. Ezután elhagyja a poklot, hogy feltámadjon egy új földi életben, esetleg a mennyekben. A legnagyobb szintű újjászületés színhelye az Ég, a Paradicsom; a második a Föld, az emberi testben való újjászületés; a harmadik a víz alatti démonok világa. A paradicsombéli újjászületés kivételével egyik újjászületést sem tartották örök érvényűnek. Az előírt idő leteltével az újjászületett lény ismét meghalt, ismét a pokol ítélőszékei elé került. Minden vétkéért megfelelő büntetés járt, de a bűnös előre gondoskodhatott bűnbocsánatról is. A megfelelő időben a pokol legfőbb ítélőbírájának, Jen-lo-vangnak születésnapján esküvel kellett megfogadnia, hogy kerülni fogja a bünt. Neki az volt a szerepe, hogy személyesen járt le a föld alatti birodalomba, és az arra alkalmas lelket magával vitte az égbe, Buddha és Amitábha elé. (Zsid 9:26–28)

Buddha nemes „nyolcrétű ösvénye” az az út, amely elvezet a szenvedés megszüntetéséhez, a nyugalomhoz, a megismeréshez és a megvilágosodáshoz, a Nirvánához. Csak ebben van menekülés a szenvedésektől és az egymást követő újjászületésektől. Ennek felismerésével és megfelelő életvitellel az egyén útja elvezet a felszabadulásig (móksha), azaz a vágytalanság olyan állapotába (nirvána), amely megszakítja a létkörforgás (szanszára) kényszerét. (Tit 3:4–7)

A kozmosz nyugati részén elterülő paradicsomban, a Szukkávatában (Tiszta Országban) időzik Amitábha. Ide kerülnek haláluk után mindazok, akik Amitábha segítségével bízva, imával fordulnak hozzá oltalomért. Ebben a paradi-

csomban nincsen vágy és fájdalom, mindenki lótuszvirág kelyhében lakik, és Amitábha segítségével megtisztulva emelkedik fel a Nirvánába. Amitábha lett a legfőbb Buddha, a fény és az élet princípiuma. A hívek fő célja az lett, hogy a paradicsomba jussanak, és ott élvezzék az örök boldogságot a buddhista szentek között. A világon kívül feltételezik többféle menny létezését. Ezeket buddhák népesítik be. Ezekben az egekben szent voltak szerint rangsorban helyezkednek el a holtak lelkei, míg újjászületésükre várnak. A legfelső szinten a bódhiszattvák és arhatok tartózkodnak. Ők már eljutottak a nirvána küszöbéig. A középső szinteket az egyéb szentek, géniusok és héroszok lakják. Az alsó szintek az egyszerű emberek lelkeinek lakóhelyei. Legalul helyezkednek el a bűnösök lelkei. Az embereknek nemcsak a karmájuk romlott meg vétkeik miatt, hanem a pokol különféle katlanjai, kínszerekzei is várnak rájuk. (1Kor 15:54–57)

A tibeti buddhizmus központi tanítása, hogy az életet és a halált egyetlen egységnek tekinti, ahol a halál, az élet egy újabb fejezetének kezdete. A halál tükör, amelyben az élet egész értelme megmutatkozik. E csodálatos tanításban az élet és a halál együtt jelenik meg mint egymást követő, állandóan átváltozó valóságláncolat, amelyet egy szóval bardónak neveznek. A „bardó” szót hétköznapi értelemben a halál és az újjászületés határát jelentő köztes lét megjelölésére használják, azonban bardók az élet és halál egész folyamán mindig jelen vannak. A tibeti buddhista szemlélet alapján az egész létet négy állandó egymásba kapcsolódó valóságra oszthatják fel: 1. élet, 2. haldoklás és halál, 3. halál utáni állapot, 4. újjászületés. (Préd 3:3a, 8:8, Jn 5:24, 1Kor 15:20–26)

Allah az embertől abszolút engedelmességet kíván. Jóllehet az iszlám alapjában véve „végzet hit”, hiszen minden embernek előre meg van határozva a sorsa (kiszmet), a halál után Allah mégis mérlegeli az emberek cselekedeteit, majd a világ végén, a halottak feltámadásakor nagy végítéletet tart. Ekkor dől el az emberek örök sorsa: vagy a paradicsomba, vagy pedig a gyehennába jutnak az isteni ítélet nyomán. A hívő muzulmánok a mennyországba kerülnek, ahol végtelen boldog örökkévalóság vár rájuk. A gonoszok és a hitetlenek pedig a pokolba jutnak, ahol borzalmas szenvedés lesz az osztályrészük. A pokolba került muzulmánok pedig – más vallások híveivel ellentétben – még mindig reménykedhetnek kiszabadulásukban. A pokol és a mennyország között helyezkedik el aráf, a választóvonal – a fal, ahol az elhunyt gyermekek, elmebeteg és olyan emberek élnek szenvedés és öröm nélküli túlvilági életüket, akik képtelenek voltak elfogadni az iszlám tanítását. (Lk 16:19–31, Jn 5:16–30)

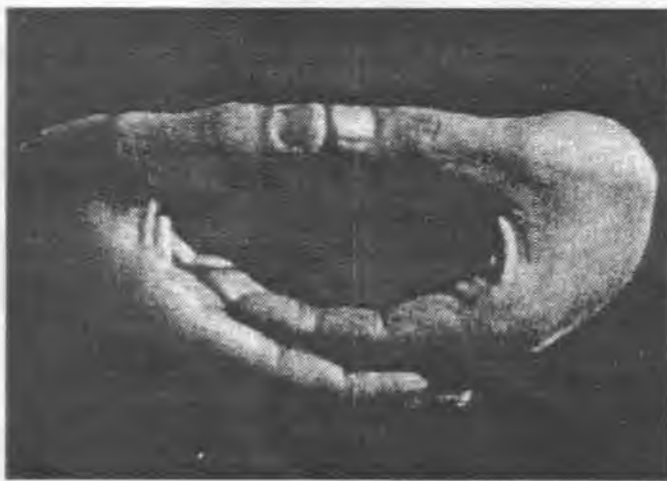
A baháizmus szerint a halál után az ember testének anyaga felbomlik, lelke tovább él, és folytatja szellemi életét. A túlvilágról és a lelkek túlvilági életmódjáról semmi közelebbit nem mond, de a lélekvándorlás eszméjét szigorúan elutasítja. (Lk 23:39–43, Jel 14:12–13)

A világ végén – amelyet nagy katasztrófák fognak bevezetni – csap össze életre-halálra a két istenség. A küzdelem Ahura-Mazda diadalával fog végződni. Minden megtisztul, és elkezdődik a boldog örökkévalóság korszaka, amelyet már nem zavarnak meg a gonosz szellemek mesterkedései. A világ végére és a születendő új világra vonatkozó perzsa elképzelések igen nagy hatással voltak a

zsidó irodalomra, de a keresztyénség is átvette számtalan elméletét, elemét. Zarathustra tanítása szerint a halál után kiszabadul az ember testéből, a lélek is átrepül az ítéletre. A levegőben gonosz szellemek, démonok támadnak rá, és csak a jó szellemek segítségének köszönhető, hogy mégis sértetlenül megérkezik Mithrász ítélszéke elé. Az ítélet után a jók az örök fény honába, a gonoszok pedig a sötétség birodalmába kerülnek. (1Pt 1:3k)

A New Age szerint a halál az újra testetöltés és az evolúció továbbfejlődésének elengedhetetlen előfeltétele. (Róm 6:23, Mt 25:34, 41)

Az előbbi sorokból is kitűnik a halálról alkotott kép-
lástörténeti fejlődése és a róla kialakított tanítások hasonlósága. A Bibliából is látunk ehhez hasonló fejlődélméletet. Az ÓSZ-ben az izraelita a halált nem a test és a lélek szétválásaként képzelte el, mint mi a görög gondolkodásmód következtében, hanem mint valami teljes elerőtlenedést, mint az összes életerő elenyészését. Ami a halál után az emberből megmarad, az csak árnyék (refaim); ennek léte a régi keleti felfogás szerint a holtak országában teljesen vigasztalan. A Szentírás szerint minden halott egy helyre érkezik; ennek a helynek szokásos neve seol (Zsolt 16:10, Ézs 38:17k). A LXX és az ÚSZ a hádész névvel utal a holtak országára. A babiloni irodalom (Gilgames-eposz, Nergal és Ereskigal mítoszai, Istár pokolra szállása stb.) Eszerint ez az ország a föld alatt található, a világóceán felső oldalánál. Úgy érheti el az ember, hogy leszáll a föld mélyébe és addig megy Nyugatra, ameddig csak lehet. Mielőtt az ember megérkezik, át kell kelnie egy folyón, a halál vizén. A Szentírásban erről nem esik szó, de a babiloni mítoszok hatása benne megéreződik (Mt 16:18, Jel 1:18). A kései zsidóságban kibontakozott az a felfogás, hogy Isten a jóknak és a rosszaknak más-más sorsot ad a halottak országában (Lk 16:22kk). A keresztyén tanítás szerint a jelen világnak egyszer vége lesz, és új ég és új föld kezdődik a parúziával. (Jn 14:2k)

Hakkaiyo-in, azaz „univerzum”, Hagyományos kéztartás a zen meditációhoz.

A kéztartások jelképes jelentőségű rendszerének – a mudráknak – egyike ez, sajátos ujjtartással, amelynek vallási érzelmek kifejező jelentése van

A befejező rész következik

Friedensklänge

Beitschrift der Baptisten-Gemeinden in Süd-Ost-Europa.

Ein Herr & Ein Glaube & Eine Cause.

1917. augusztus
A harangtoronyból

Szeretett és tisztelt királyunk augusztus 17-én töltötte be 30. életévét. Annak ellenére, hogy ez volt az első királyi születésnapja, előre megtiltotta, hogy azt ünnepi, királyi pompával ünnepeljék.

Nemes királyunkért ezért mi közbenjáró könyörgéssel járulunk Isten elé. Az Úr, a mindenható Isten óvja őt kegyelmesen; szívét, értelmét töltsé be bölcsességgel, hogy uralkodását népe és a szomszédos népek javára hűséggel végezhesse!

Felsőbbségünknek – a királlyal az élen – nagy szüksége van a hívők könyörgésére, mert igen sok a kritizáló, de oly

Az inségben levőkkel és megszorodottakkal részvétet érezve kijelentette: „Együtt sírok a sírokkal; nem örülök az ünnepi rendezvényeknek, amikor népem többsége ezer sebből vérzik.”

kevesen vannak, akik hűségesen imádkoznak értük. Nagyon kell nekik a Szentlélek és az Isten vezetése, hogy mindent helyesen tegyenek; felismerjék a felkínált lehetőségeket az oly drága béke megvalósulására.

Erős kézre is szükség van a gonoszok – uzsorások, csalók, kizsákmányolók – ténykedésének megakadályozására.

Tisztelt királyunknak kívánjuk: Isten teljesítse rendelkezéseit és szíve minden óhaját! Legközelebbi születésnapja pedig már édes békében legyen ünnepelve!

Bim-bam

(IV. Károlyról – a ma is ismert dr. Habsburg Ottó édesapja – van szó. Veszett háború és forradalmak után, 1921-ben kétszer kísérelte meg, hogy visszatérjen Magyarországra. Királyhű alakulatát október 22–23-án a budaörsi csatában Horthy serege verte szét. A királyt letartóztatták, majd angol hajón Madeira szigetére vitték. – *Sch.G.*)

Körkép szövetségünk (dél-, kelet-európai) gyülekezeteiről

Bárcsak körülnézhetnénk náluk, de ezt áthághatatlan akadályok gátolják. E szörnyű háború, mely oly sok mindent tönkretett, utazó evangélistánk, *Wiegand* testvért feladatának gyakorlásában is akadályozza. Engem meg betegségem akadályoz, hogy legalább a magyarországi gyülekezeteket látogassam. Úgy tűnik, hogy az egymástól nagy távolságra levő gyülekezeteinket összekötő szál mintha elszakadt volna. Nem így van: „Egyesít minket a hit, és menny felé megyünk” – némelyek itt, mások meg más helyen. Amikor az Úrnak úgy tetszik, hogy véget vet e szörnyű háborúnak, szövetségünk meglazult kötelékei gyülekezeteink áldására ismét megerősödnek.

Hát hogyan is állnak gyülekezeteink? – Szinte kizárólag hallomásokra vagyunk utalva, de minket ezek is érdekelnek, és a közeljövőben talán pontosabb értesüléseink is lesznek.

1. Ausztriai gyülekezetek:

A nagy világvárosban, Bécsben, gyülekezetünk imája kíséri ifjú prédikátorát, aki betegszállítóként szolgál a nyugati fronton, és golyózáporokban való helytállásáért már vaskereszt díszíti.

Jó, hogy szövetségi evangélistánk 1915 májusában *Peters* testvér helyébe léphetett, és már két éve szolgálhatja a gyülekezetet.

Wiegand testvér jól van, és mivel utaznia nem lehet, családjától távol van ideje Isten bányájában, az Igében ön maga és gyülekezete épülésére bányászkodni. Arra az időre, amikor szövetségünk gyülekezeteit újra látogathatja, tegezését jól megtöltheti nyilakkal.

Czernowitznak (akkor Ausztriához tartozott) a háború zürzavarából sokat kellett megtapasztalnia. E kis gyülekezetre gyakran gondolunk aggódva. Most viszont örülünk: remélhetjük, hogy a város felszabadulásával a gyülekezetben új átadások és fejlődés kezdődik. Prédikátorukat nekik is a hazának kellett átengedniük. Talán nemsokára hírt kapunk onnan.

2. Magyarországi gyülekezetek:

Késmárk

A háború idején is megtarthatta prédikátorát, ezért a gyülekezet bizonyára igen hálás. Békésen növekedhettek a háború alatt is.

Sopron

Sajnos elárvult. *Walter* testvér hadiszolgálatban van, csak ritkán szolgálhat a gyülekezetben. Bár ápolná az ottani fiatal ültetvényt neve dicsőségre az Úr!

Budapest

A tudósító leghitelesebben erről szólhat, mert itt otthon van. Sajnos a kép nem a legjobb: a testvérek többsége hadi-szol-gálatban van; mások a forró nyárban kimenekültek a városból, ezért összejöveleink képe elég sivár. De örömrákat is adott az Úr: több orosz hadifoglyot merítettünk be, és tizennégy naponkénti istentiszteletre érkeznek kápolnánkba.

„Harangozónk” munkaterületén, Csepelen és Budafokon jobb a kép. Főleg Csepelen. Szorgalmas munkára sok embert vonzott oda a háború, s úgy tűnik: munkakedvük a gyülekezetbe is behatolt. Nagyon elevenek. *Steiger* testvérünk – szövetségünk volt pénztárosa – hazaköltözése nagyon keményen érintette Budafokot, s *Bauer* testvér munkaterhe nagyobb lett. A hétköz-napi istentiszteleteket itt a városban is neki kell megtartani, mert szenvedéses állapotomban erre nem vagyok képes.

Györköny-Paks

Sajnos elárvult. Az ifjúsági munkát és a gyülekezet nagy területi szétszórtságát tekintve testvérünk bevonulása panasz-ra ad okot. Minden fáradozásunk, hogy *Potzner* testvért a katonai szolgálat alól kimentsük, meghíusult. Az egyes állomásokat, Pestről, Bonyhádról stb. csak ritkán látogatják meg. Néhányszor *Gromen* testvér, akinek utazószolgálatot kell az országban teljesítenie, többször Pestre is eljutott. Legutóbb pedig azt írta: menetkészen van, hogy ismét frontra menjen.

Bonyhád

Magyarország legnagyobb vidéki gyülekezete is kénytelen volt prédikátorát egy időre odaadni, ezért nagy örömmel üdvözlöttük a Nagyszebenről menekülni kényszerült *Gromen* testvért.

De Bräutigam testvér ismét otthon van. Az 50 évesek közül való ő is, akiket a király hazaküldött.

Ráczkozár

Ez a gyülekezet is elárvult. *Kreis* tv. a fronton van, a testvérek kénytelenek úgy boldogulni, ahogy tudnak. Az idősök fiatalodni kényszerülnek, s így az idős *Allinger* testvérnek kell e kis nép körében istentiszteletet tartani. Máshonnan jött testvérek csak ritkán segíthetnek.

Pécs

Azon kevés gyülekezeteink közé tartozik, melyek prédikátorukat megtarthatták, és a háborús lehetőségekhez mérten épül.

Temesvár

Imádkozva vár prédikátort. A gyülekezet régóta árva, *Schenk* testvér, aki e prédikátor nélküli időszakban segített szorgalmasan húzni a hálót, Bácskába ment, s így az idős, gyenge *Pokorny* testvérnek egyedül kell végeznie a munkát.

Újvidék

Szerteágazó munkamezején bőven jutott háborús élmény. *Peter* testvér idős kora, s utazási nehézségek ellenére hűségesen végezhetette szolgálatát.

Nagyszeben

E város a román betörés miatt veszélyben volt, prédikátorát. *Gromen* testvért újra visszakarta.

Nagyszeben egyik állomásán, Sároson *Rumpl* testvér lehetőségéhez és egészségi állapotához mérten szorgalmasan dolgozik az Úr munkájában.

Brassó

Szintén árva. *Stinner* testvér írnoikként hosszú ideje szolgálja a királyt. Gyülekezete, melyen átviharzott a háború, gyakran nagyon nehezen segít magán. *Wetzl* testvér, aki igyekezett mindent megtenni, szintén bevonult.

3. Romániai gyülekezetek:

Róluk szinte semmi hírünk sincs. Bár Románia ellenséges országaink közé tartozik, értünk ott is sok, meleg testvérszív dobog, s őket mi is szeretjük.

*Cogea*acról tudunk csak. Sajátságos módon kapta vissza prédikátorát: a német hadiszolgálatban levő *Fleischer* testvért a katonai hatóság szíveségből a német megszállás alatt levő *Cogea*lacba helyezte át, s így szabadidejében gyülekezetét gondozhatja.

Románia többi gyülekezetéről semmi hírünk sincs, de tudjuk: az Úr kezében vannak, és őket sem hagyja el.

R. S.

1917. szeptember**Evangélistánk levele****Drága Testvéreim!**

Amikor a Fr. Legutóbbi számában Scheffler testvér „Körképét” elolvastam, korábbi utazásaimnak sok emléke jutott eszembe. Sajnos a borzalmas háború következményeképpen utazásaimat mint evangélista már két és fél éve feladni kényszerültem. A gyülekezeteknek más feladataik lettek. A haza szolgálatában álló testvérek családjának ellátása és a gyülekezetek saját gondja az együttmissziózást háttérbe szorította. Ennek ellenére hiszem, hogy Scheffler testvérnek igaza van: a szeretet köteléke nem szakadt el, ha az áldásos konferenciák és az evangélista utazásainak elmaradása miatt meglazultnak látszik is. Az „Egy az Úr, egy a hit, egy keresztység” hitvallásunkon alapuló lelki közösségünk most is szilárd, és az első adott alkalommal kifelé is megnyilvánul. Addig is szívből köszöntelek titeket: minden drága gyülekezetet Magyarországon. Bár nyerne Isten Lelke nagyobb teret, és készítené fel minket nagyobb tettekre! Vigyázzatok, álljatok szilárdan hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek! Sok hézagot fogok találni. Köszöntöm a drága Ritter és Ries testvéreket és másokat. Veszteségüket átérzem, hiszen legfiatalabb – 21 éves – fiam is valahol a Somme partján, Franciaország vértől ázott földjében nyugszik. – Ki az, aki most nem szenved?

Szívből jövő köszöntésem a romániai – Bukarestben és a Fekete-tengernél levő – gyülekezeteknek, ahol sok áldásos napot, hetet élhettem át. Reméljük, hogy a közösség köteléke a jövőben még bensőségebbé válik.

Mint mindenkinél, az én napjaim is örömben, bánatban teltek. Öröm a drága bécsi gyülekezetben, melyet szeretett és nagyra becsült pásztorok, Peters testvér flandriai távollétének idejére, hazajöveteléig, itteni békemunkájának folytatásáig bíztak rám. Öröm az Isten igéjének szemlélésekor. Ez aranybányában való kutatás a gyülekezettel egyre drágább feladatunkká lett. Öröm az üdvösség hirdetésében, a tagokkal való érintkezésben és a nagyra értékelt allianszban, melynek e nagyvárosra kiható áldásnyomai egyre érezhetőbbé válnak. Szünetekben sem volt hiányunk: sebek, melyeket a háború okozott, és még mindig okoz. Az elmúlt héten érkezett a gyülekezetünk harmadik veszteségéről szóló hír. A 11. iszónói csatában esett el gyülekezetünk mindenki által szeretett fiatalja, Rich. Haberler testvér Tudomásom szerint még tíz testvérünk tartózkodik ott. Bár tartaná meg őket Isten!

Mialatt ezeket írom, egy levél érkezett, melyben ez áll: „Hálával telt szívvel veszem kezembe e papírt. Szeptember 2-án lőszert szállítottam a Rajna-vonalba. Kocsim előtt két méterre egy gránát csapódott be. Kísérőm arcát gránátszilánk találta el, s egy pillanat alatt csupa vér voltam. Azt hittem: a találat engem ért, de sértetlen maradtam. Az égre pillantottam, ez volt a hálaimám, és az otthoni hűségesen imádkozókra gondoltam.”

A családomtól való elszakadáson túl (Újpesten lakiak) mennyi egyéni szenvedés járja át szívemet, mutatja az a levél is, melyet sok szorongással telt nap után végre megkaptam fiamtól. Katonáink kimondhatatlan szenvedéseiről, hősteteiről és hallatlan veszteségeikről ír. Bár lenne a háborús borzalmak befejezéséért történő könyörgésünk még szívből fakadóbb!

Munkatársatok: A. Wiegand.
Bécs, 1917. szept. 5.

A fent említett katonalevél

Kedves Szüleim!

Onke, Rumbekenél 1917. augusztus 27.

Örömben, hogy Isten egészségesen visszavezetett és csodálatosan átsegített, legszívesebben átölelnélek titeket.

Flandriai tartózkodásom alatt az első postát töletek – augusztus 20-án, Steyrben írt lapot – tegnap este kaptam meg. Ezen kívül mást nem. Az utóbbi öt napon át sem küldhettem értesítést magamról; az első vonalban voltunk, szinte teljesen magunkra hagyatva. Sem ellátás, sem szanitéc nem jött hozzánk; leváltás sem érkezett. Erősítésünkre egy csoport próbálkozott küszva jönni, de heves tüzelés fogadta őket. Aki nem maradt holtan vagy sebesülten fekvő, az rögtön visszavonult. Ilyen két nap a pokolban se lehetne rosszabb. Gránátlöcsérekben, alvás nélkül voltunk majd' mindvégig. Pocsolyákból hoztuk a zöldessárga vizet ivásra onnan, ahol holtak és sebesültek feküdtek. A szombatról vasárnapra virradó éjszakán végre rajonként leváltottak minket. Leváltásunkkor is két halottja, két súlyos és egy könnyebb sebesültje lett századunknak. Visszautunkon a zárótűzőn át szintén négy emberünk és századunkat egyedül vezető őrmesterünk veszett oda. A 14 kivonuló rajunkból csupán 3 raj és egy altiszt tért vissza. Kereken 100 ember a veszteségünk

azokon túl, akik erősítésünkre jöttek. Századparancsnokunk már az első támadáskor sebesült meg. Az őt helyettesítő csak egy éjszakát töltött itt, és máris halott. Előjáró nélkül maradtunk, de háromszori támadás és kimondhatatlan pergőtűz ellenére századunk egy lépést sem hátrált.

Az irek kétszer támadtak gázzal. Kis frontszakaszunkra 50–60 gránátot lőttek egy pillanat alatt. Egy-két szippantás belőle a legborzalmasabb halált okozza; nálunk két halottja lett. Az ilyen hadviselés minden emberségesség megcsúfolása. A sérültek szinte élve rothadnak meg, míg végül a gáz megöli őket.

Szanitéc-áltisztünk a szoknyás skótok első támadása után átment hozzájuk tűzszünetet kérni az ő sebesülteik elszállítására – fogya tartották! Ezután már nem volt pardon; az ő szanitéceik iránt sem. (Ezt megelőző levélben arról volt szó: két szanitécünket angol sebesültek ellátása közben lőtték agyon.)

Jobb szárnyunkon néhány száz hadifoglyot ejtettünk. Az angolok hat tankkal támadtak ott. Mi oldalról gépfegyvereinkkel, szinte kaszáltuk őket ellenére, hogy harcokcsijaik már hátulról támadtak minket. Végül tüzérségünk gyújtotta föl a harcokcsikat.

23-án délben támadtak. Betontömbjeinkig törtek előre. Kézigránátokkal egyet fel is robbantottak. Nyolc emberünk veszett oda. A két skót elesett. Szerettem volna többet is közölni, de elől már vadul dobolnak; riadókétségben vagyunk.

Tegnap, amikor visszaérkeztem, annyira le voltam rongyolódva, hogy teljesen át kellett öltöznöm.

Semmi mást nem kívánok magamnak, csak azt, hogy újra láthassalak titeket. Ha nyugalmam lesz, akkor többet írok.

Isten veletek, az örömteli viszontlátásig.

Fiatok.

Hírek a gyülekezetekből

Csepel

Az itteni testvérek számára augusztus 26-a igazi áldásnap volt. Leánykörük alapítási ünnepet tartott, s Budapestről és Budafokról jött vendégek segítettek széppé tenni az ünnepet. Frissen festett kápolnákat kedves leánykezek virágokkal díszítették. Bauer prédikátorunk Mária szavai alapján: „Íme, az Úr szolgálóleánya” beszélt az Úr és embertársaink helyes szolgálatáról.

...

A fiatal női sereg nagyszerű Sion-énekei, szép szavatai tették változatossá az itt töltött, gyorsan múló időt...

A kör szerény, csendes munkájára bár adná áldását az Úr, hogy neve dicsőségére történjen minden...

(Fanny Bauer)

Czernowitz

A galíciai hadi események váltakozásaikor gyakran foglalkoztatott minket a kérdés: vajon mi lehet a czernowitzi testvérekkel; miket kell átélniük? Isten vezetése folytán Potzner testvérünk hadi szolgálatra most Czernowitzba érkezett. Onnan érkezett tudósítása bizonyára mindenkit érdekel, ezért testvérünk szeptember 10-én, nekem írt leveléből az alábbiakat közlöm:

Megérkezésem után már a harmadik napon találkoztam Weigel testvéremmel, és hamarosan az egész testvériséggel az istentiszteleten, melyen a Lélek fuvallata volt érezhető...

A testvérek kívánságára 3 vasárnapon és hétköznapokon szolgáltam az Igével. Látható volt a testvérek öröme és hálája, de számomra is vigaszt, belső épülést és megerősödést jelentett a testvéri együttlét; elfelejthettem minden szenvedést és nélkülözést.

Itt a városban a testvérek és minden holmijuk a legutóbbi orosz uralom alatt is Isten oltalmában voltak. A testvérek Tolar testvér bútorait is meg tudták őrizni.

A városon kívül élő testvérekről nem sokat tudunk, mert az egymással való érintkezés az orosz uralom alatt tiltva volt.

Tolar testvértől tegnap levél érkezett. Nagy örömmel vette az innen kapott tudósítást, és nagyon vágyik itteni munkáját újra felvenni. A gyülekezet és prédikátora bensőséges kapcsolatban vannak egymással. Hű Istenünk teljesítse kívánságukat mihamarabb, hogy újra egymásra találjanak!

Gyülekezeteinknek és népünknek a hátszágban fogalma sem lehet azokról a borzalmakról és pusztításokról, melyek itt történtek. Ezeket a bukovinaiak és testvéreink itt háromszor élték át. A legutóbbi napok is borzasztóak voltak, mert az oroszok fosztogatva és gyújtogatva vonultak ki a városból.

Ó, mennyire jól érzik most magukat 14 hónapos bezártságuk után a testvérek! Mennyire örülnek, hogy az ország belsejéből hírt kapnak, hogy már szabadulásuk első napjaiban beszélhettem nekik az üdvösségről! Sok hálával, tartós könyörgéssel és áldozattal tartoznak azért testvéreink a hátszágban.

A veszély még nem múlt el, ezért a harcmezőkön levő minden testvérnek nagy szüksége van az érte való könyörgésre.

Potzner testvér levele igaz örömmel tölt el minket, és ezúton is szívből köszöntjük a czernowitzi gyülekezet testvériségét. Bizonyára ismét eljut hozzájuk a Friedensklänge.

R. Scheffler

Temesvár

Hosszú prédikátornélküliségük után újra lesz prédikátoruk. Zdráhal testvér kedves feleségével átutazóban Budapesten közölte: a temesvári gyülekezet hívását elfogadta. Döntésének nagyon örülünk, s hisszük, hogy ezzel egész magyarországi ügyünket szolgálhatja. Testvérünk nagy gondja a lakáskérdés, de ezt temesvári testvéreinknek bizonyára sikerül megoldani. Temesvári testvéreinknek új prédikátorukhoz szívből gratulálunk, s kívánjuk: a gyülekezet és prédikátora között a kötelék igen szoros legyen.

„Egyiknek öröme a másik bánata” – ebben az esetben is igaz. Késmárk elveszíti prédikátorát, de reméljük, a megfelelő helyettesítőt ott is megtalálják.

R. S.

S A J T Ó H I B Á K

AZ 1990-ES ÚJ FORDÍTÁSÚ BIBLIA SAJTÓHIBÁI

Az alábbi táblázatba kigyűjtött sajtóhibákra tíz év során, 1991. január 1. óta a napi bibliaolvasásom közben bukkantam rá. Tehát nem hibakeresési célból, hanem a napi csendességemben, lelkem táplálásáért vettem kezembe a drága Bibliámat, hogy együtt időzzek a Szerzővel. Most, 2001 augusztusában *tizenegyedszer* olvasom végig az 1990-es fordítást, amelyben *eddig 56 sajtóhibát észleltem*. Eleinte csak kijavítottam a hibákat, majd a hátsó fedőlap belső oldalára kezdtem kigyűjteni. Előbb *Hetényi Attila* teológiai tanár testvér által, majd *dr. Kocsis Elemér* püspök által, aki a Szöveggondozó Bizottság elnöke is volt, eljuttattam észrevételeimet a Magyar Bibliatársulathoz. Nyilván a Bibliatársulat a megjelenés óta gyűjti az észrevételeket. Természetesnek gondolhatnánk, hogy az utánnomások során kijavítják az észlelt hibákat – de nem történt meg. Az 1996-ban magyarázó jegyzetekkel ellátott kiadás új tördeléssel jelent meg, így egyszerűen adódott a lehetőség a hibák kijavítására. Ez részben meg is történt. Az 1990-es revidéalt Bibliából általam kigyűjtött 56 észlelt hibát összevettem az 1996-os magyarázó jegyzetekkel ellátott kiadással, és azt találtam, hogy *23 hiba változatlanul átkerült az 1996-os, új tördelésű magyarázatos Bibliába is*.

A közreadással az a célom, hogy amíg a Magyar Bibliatársulat nem korrigálja az utánnomásokban a hibákat, a saját használatú Bibliánkban kijavíthassuk azokat.

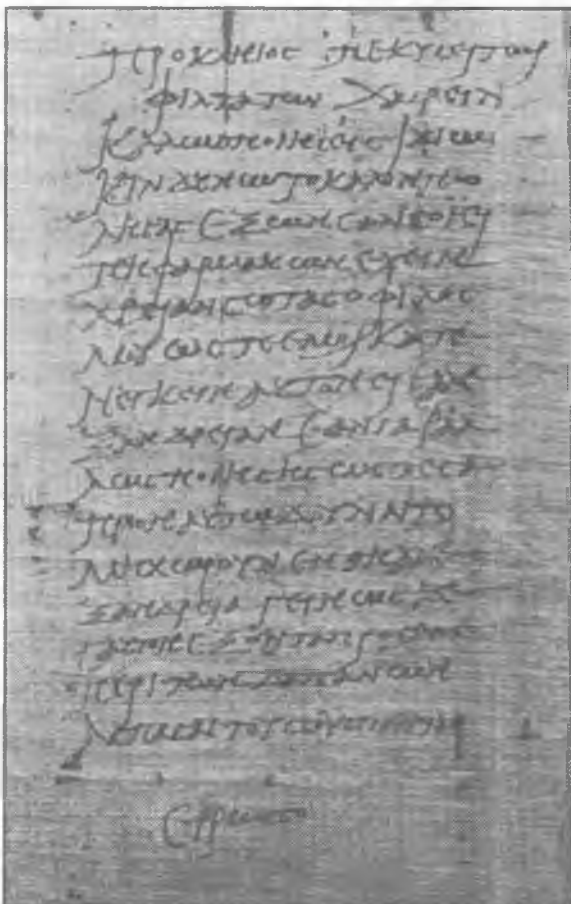
Révész Árpád

(m. j.-ben jó) = a magyarázó jegyzetekkel ellátott 1996-ban kiadott Bibliában ki van javítva.

(m. j.-ben is) = a magyarázó jegyzetekkel ellátott 1996-ban kiadott Bibliában nincs kijavítva.

Sorszám	igehely	hiba	helyesen
1.	1Móz 39:4	felügyelőjé vé	felügyelőjévé (m. j.-ben jó)
2.	1Móz 49:11	szamárcsikáját	szamárcsikáját (m. j.-ben is)
3.	2Móz 40:33	udvarkapujára	udvar kapujára (m. j.-ben jó)
4.	3Móz 10:1	maguk, szenesserpenyőjét	maguk szenesserpenyőjét (m. j.-ben jó)
5.	Józs 10:11	Amikor	Amikor (m. j.-ben jó)
6.	Józs 21:26–27	gersóni	gérsóni (m. j.-ben jó)
7.	2Sám 3:11	fel-elni	felelni(?) (m. j.-ben jó)
8.	2Sám 6:5	latnak	lantnak (m. j.-ben is)
9.	2Krón 30:21	napont	napon (m. j.-ben jó)
10.	2Krón 36:22 felirat	Ezsd	Ezsd (m. j.-ben jó)
11.	Jób 2:13	milyen	milyen (m. j.-ben jó)
12.	Jób 35:11	mind	mint (m. j.-ben is)
13.	Zsolt 40:16	hahotázva	hahotázva (m. j.-ben is)
14.	Zsolt 71 felirat	könyörgőse	könyörgése (m. j.-ben is)
15.	Zsolt 119:145	Hallgas	Hallgass (m. j.-ben jó)
16.	Péld 12:22	igazán	igazán (?) (m. j.-ben is)
17.	Énekek 7:5	mind	mint (m. j.-ben is)
18.	Ez 17:12	mint	mit (m. j.-ben is)
19.	Ám 1:8	Asekelónból	Askelónból (m. j.-ben jó)
20.	Abd 12	nevess	nevess (m. j.-ben is)
21.	Mal 2:17	mondjátok	mondjátok (m. j.-ben jó)
22.	Mt 5:21	megmondtatott	megmondtatott (m. j.-ben is)
23.	Mt 6:11	nekünk (vö. Lk 11:3)	nekünk vagy nekünk (m. j.-ben is)
24.	Mt 9:36 lábjegyzet	4Móz 17:17	4Móz 27:17 (m. j.-ben is)
25.	Mt 12:17	Ézsaiás	Ézsaiás (m. j.-ben jó)
26.	Mk 5:16	megszállottal	megszállottal (m. j.-ben jó)
27.	Mk 9:40	melletünk	melletünk (m. j.-ben jó)
28.	Mk 10:1	gyülekezett	gyülekezett (m. j.-ben jó)
29.	Mk 11:23	tengerbe	a tengerbe (m. j.-ben is)
30.	Mk 14:22	áldást	áldást (m. j.-ben jó)
31.	Lk 2:18	elcsodálkozott	elcsodálkozott (m. j.-ben is)
32.	Lk 4:20	függött	függött (m. j.-ben jó)

Sorszám	igehely	hiba	helyesen
33.	Lk 11:3	nekünk (v. ő. Mt 6:11)	nekünk vagy nekünk (m. j.-ben is)
34.	Lk 22:71	versszámozás hiányzik	(m. j.-ben jó)
35.	Jn 4:45	érkezett, befogadták	érkezett, befogadták (m. j.-ben jó)
36.	Jn 4:46 felirat	Mk	Mt (m. j.-ben is)
37.	Jn 12:44	felememelve	felemelve (m. j.-ben is)
38.	Jn 16:1 utalása	– l. a Mt 18,6 jegyzetét	de ott nincs jegyzet (m. j.-ben jó)
39.	Jn 20:10–11 közt alcím	magdalai	magdalai (m. j.-ben jó)
40.	ApCsel 9:21	nev-et	nevet (m. j.-ben jó)
41.	ApCsel 10:31	megemlékeztek	megemlékeztek (m. j.-ben jó)
42.	ApCsel 11:13	mondja	mondta (m. j.-ben is)
43.	ApCsel 16:30–32 között	nincs 31. versszám	(m. j.-ben jó)
44.	Róm 15:14	jósággal	jósággal (m. j.-ben jó)
45.	1Kor 7:12	bocsással	bocsással (m. j.-ben jó)
46.	1Kor 15:24	az az uralmat	az uralmat az (m. j.-ben is)
47.	2Kor 3:2	be írva	be van írva (m. j.-ben is)
48.	2Thessz 1:12	megcsidőljön	megdicsőüljön (m. j.-ben jó)
49.	1Tim 5:23	gyomrodba	gyomrodra (m. j.-ben jó)
50.	Zsid 2:2 citátuma	5Móz 27:36	5Móz 27:26 (m. j.-ben is)
51.	Jak 4:7	ördögnek	ördögnek (m. j.-ben jó)
52.	1Pt 4:4	Isten	Istent (m. j.-ben jó)
53.	1Jn 3:16	életet	életét (m. j.-ben is)
54.	2Jn 3 lábjegyzet	iga-zsággal	igazsággal (m. j.-ben jó)
55.	Jel 12:9 citátuma:	2Móz 3:1	1Móz 3:1 (m. j.-ben is)
56.	Függelék 299. old. 3. bek. belül		belül (m. j.-ben nem)

A Szentírás egy részlete papirusz-töredéken
Pál apostol írásaiból

Alexandriai Kelemen

HŰ PÁSZTORUNK VEZESD...

Hű pásztorunk vezesd a te árva nyájadat,
E földi útvesztőben te mutass jó utat;
Szent nyomdokodba lépve, a menny felé megyünk,
Ó halhatatlan Ige, vezérünk, Mesterünk.

Mert boldog az az ember, ki dicsér tégedet,
És kóstolgatja mindennap szent beszédedet;
Hát legeltessed igéddel bolygó nyájadat,
És terelessed Lelkeddel juhocskáidat.

Szent Lelkedet töltsd ránk ki, mint hajnal harmatát,
És adj fejünkre tőled nyert ékes koronát,
Hogy áldozatra felgyúlt, megszentelt életünk
Oltárodon égjen, Királyunk, Mesterünk!

Ford.: Csomasz Tóth Kálmán

Az anya

Elhangzott a promontori asszonykör megalakulásának évfordulóján 1917. augusztusában

Különféle anyák vannak: édesanyák, nagyanyák, mostohaanyák, nevelőanyák, anyósok, dédanyák. Az utóbbiak kevesen vannak, és kevésbé hatnak a gyermekekre. Gyermektelen asszony nagyanya vagy anyós nem lehet, nevelő- vagy mostohaanya viszont igen.

Mostohaanyákról a bibliában nincsen szó, de dicsérőn szól az anyósokról. Ruth anyósáról az Ószövetségben, Péter anyósáról az Újszövetségben. A mostohákról és az anyósokról sok rosszat mondanak a világban. Előbbiektől a gyerekek, utóbbiaktól a házastársak rettegnek. Vannak ugyan tíz mostohánál is rosszabb (édes)anyák, de ezek kivételek. Egy asszony számára a boldogság csúcsát jelenti, amikor gyermeket vár; elemében van, amikor ifjú emberkét adhat a világnak és lelket a mennynek. A háború sok gyermeket tesz apátlaná, még rosszabb volna, ha anyátlanná tenné őket, mert az anya nehezebben pótolható, mint az apa. Anya, a legszebb szó a világon: a szeretet, a gyöngédség és gondoskodás teljességét jelenti. Amikor Pál a thesszalonikaiak iránti teljes odaadását kívánta nekik kifejezni, ezt írta: „*olyan szelíden léptünk fel közöttetek, mint ahogyan az anya melengeti gyermekeit. Mivel így vonzódnak hozzátok, készek voltunk átadni nektek nemcsak az Isten evangéliumát, hanem a saját lelkünket is, mert annyira megszerettünk titeket*” (1Thessz. 2:7-8). Izráelt fogságában az Úr e szavakkal akarta talpra állítani: „*Mint férfit, akit anyja vigasztal, akként vigasztallak titeket én, és Jeruzsálemben vesztek vizsgálatást!*” (Ézs 66:13)

Elvesztett anyát más anya pótolhat, de szeretetét nem helyettesítheti. A kánaáni asszony gyermeke iránti nagy szeretete a megalázást is szívesen eltűrte, csak hogy segítséget kapjon ördögtől gyötört leánya számára.

Úgy tűnik, Urunk Istenünk az anyákat jobban szereti, mint a gyermekeket. Pl. a sareptai özvegy fiát Illés támasztotta föl, a sunémi asszony fiát Elizeus, a naini fiút és Jairus leányát pedig Jézus. Arról viszont nincsen szó, hogy gyermekek kapták vissza édesanyjukat. Könnyebben pótolható az anya, mint a gyermek? Anyák jobban gyászolják gyermeküket, mint gyermek az anyát? – A választ egyedül Isten

tudja. A keresztnél levő anyjának Jézus – hogy magát pótolja – Jánost adja fiául.

Ádám feleségét, minden élőnek anyját Évának nevezte el. Éva így lett ősanánk. De mivel a törvénszegést ő vezette be, neve fényt vesztett, és minden halandónak ő lett az ősanja.

Lányok, asszonyok amikor vétkeznek, azt mondják rájuk: Éva lánya ő is. Ősanánkra mi nem akarunk minden rosszat ráterhelni, hiszen elég keményen kellett bűnhődnie: férjével az Édent veszítették el, és elsőszülöttje, aki hívó öccsét ölte meg, sok fájdalmat okozott neki. Rá kellett döbbsennie a kígyó álnokságára, és sokat sírhatott korábbi bűne miatt. De volt isteni vigasza: az asszony magva fogja széttaposni a kígyó fejét. Jézus volt az, aki a kígyó fejét széttaposta; az ördöggel és halállal való viaskodásában győztesen került ki, ezzel örök életet vívott ki nekünk.

De nemcsak olyan anyánk van, aki által a bűn szolgátságába születtünk bele. Van szabad anyánk odafönt: a menyeyei Jeruzsálem (Gal 4:26): „*ez mindnyájunknak anyja*”, Ez az anya az Újszövetség, Jézus evangéliuma, mely által Isten szabad fiaivá születtünk újjá. A bűn hatalma már nem dönthet minket szolgátságba; már nem állunk a bűn és halál törvénye alatt; testrészeinknek már nem kell az igazságtalanság fegyvereivé válniuk, mert Jézus a Lélek törvénye által tett minket élővé, szabaddá. Ő maga mondja (Jn 8:36): „*Ha a Fiú megszabadít titeket, valósággal szabadok lesztek*”. Ezért, az égi, szabad Jeruzsálemnek vagyunk gyermekei. Onnan hangzik felénk: „*Hát elfeledkezhetik-e az anya gyermekéről, hogy ne könyörüljön méhe fián? És ha elfeledkeznének is ezek: én terólad el nem feledkezem.*” (Ézs 49:15) Égi anyánknál állandóan gondolnak ránk; nála készen van örök lakhelyünk, tiszta örömünk. Jó dolgunk lesz ott. Törekedjünk hát az odaföntvalók után, hogy számunkra igaz legyen: „*amiképpen hordtuk a földi (Éva-anyánk) ábrázatját, hordani fogjuk a mennyeknek ábrázatját is.*” (1Kor 15:49)

Szép dolog édesanyának lenni. Jó, ha van édesanyánk. Legszebb dolog: az új Jeruzsálemnek, a szabad anyának gyermeke lenni.

Friedensklänge, 1917. augusztus

Igehirdetői oldalak

Igehirdetői szolgálatunkhoz kínál segítséget e rovat, melyben a vasárnapi textusok kerülnek elénk. E mostani összeállítás még nem öleli fel az év negyedik negyedének teljes időszakát, de reménységünk, hogy a jövőben egy-egy negyedév minden vasárnapjára kiterjedően adhatunk exegetikai segítséget.

Az ószövetségi részek *Hetényi Attila* és ezen belül a Hós 14:2–10 *Lőrök Levente*, az újszövetségi részek pedig *László Imre* szolgatársunk munkái.

A sorozat elé

A Vezérfonal főfeladata szerint az egyéni és családi áhítathoz ad segítséget, és a gyülekezeti istentiszteletekhez ad egységes tematikát. Ezzel egyrészt a bibliaismeretet, másrészt a hitigazságok ismeretét is mélyíti. Az advent előtti időszak igeszakaszai inkább ez utóbbit célozzák. Jelen ószövetségi sorozat témája az Istenről szóló kijelentés. Első három tagja (okt. 7., 14., 21) Isten önkijelentése, a negyedik (okt. 28.) a róla szóló bizonyágtétel. Utána (nov. 4.) az ember bűnössége, majd Isten teremtő hatalma (nov. 11., 18., 25) kerül elénk. Ezek utolsó tagja már rávezet az adventi időszakra.

Kívánatos, hogy ennek megfelelően inkább hitvallásos jellegű prédikációk (tanbeszéd) hangozzanak el, mint szorosan a textusra épülő prédikációk (szövegbeszéd).

Október 7. délelőtt

Vagyok, aki vagyok 2Móz 3:13–15

A nép kérdése várható és természetes; Istenről tudni kell, hogy kicsoda, mit követel, mi várható tőle. Ez korunknak is esszenciális kérdése. Minden istenről szóló „új” információ alapos vizsgálatra szorul.

A felelet első része nem nevet ad, Isten lényegét fogalmazza meg: én a létező vagyok. Kívüle minden létező *kapta* az életet. ő önmagában *birja* (Jn 5:26). A második rész a héberben éppoly nehézkes, mint a magyarban (az igei alak a mondat alanyává válik). Ez jelzi a tartalom filozofikus gazdagságát és nehezen megragadhatóságát. Mózes feladatul kapja, hogy további magyarázattal segítse a jobb megértést. Ez minden kor lelkipásztorának is elidegeníthetetlen feladata. A torz istenkép eltorzult hitet és erkölcsiséget eredményez.

A szövegösszefüggés szerint a Jhwh (Jahve) nevet a létigével (lenni) kapcsolatosan kell értelmezni (Létező, Örökkévaló). A név tartalmára itt terjedelmi okok miatt nem térhetünk ki, a próbafordítás e helyhez fűzött lábjegyzetében részletes magyarázat található.

Október 7. délután

Gal 1: 10–24

Kinek akarok tetszeni? Ez egy örök, nagy feszültség. A galaták nagy kísértése ez volt: úgy akarták megélni új hitéletüket, hogy ugyanakkor tetszeni akartak az óhitűeknek, – a zsidóknak is. Vannak esetek, amikor ez az ellentmondás

feloldható, hiszen Pál is asszisztált néhány nazíreus megnyitkozásánál, kifejezve ezzel azt, hogy nincs a törvény ellen. De olyan esetben, amikor a körülmetéléshez egy „vissza az Ószövetséghez” ideológia csatlakozik, nincs helye a megalakuvásnak. Isten Szentlelkének vezetése kell ahhoz, hogy világosan megértsük egy adott helyzetben: meddig mehetek el – vagy éppen mennyit léphetek vissza – ahhoz, hogy a hitben gyengét éppen ez által érjem el, vagy hogy „megértő visszalépésem” segítséget nyújtson valakinek abban, hogy a hitben előbbre haladhasson. Ilyen esetben lehetek „zsidónak zsidó, görögnek pedig görög...” Esettanulmányok sora bizonyítja, hogy el lehet menni elég messze anélkül, hogy megtagadnánk tiszta hitünket. Nehémiás pohárnok volt, mégsem lett alkoholista... De eszköz volt Isten kezében – és a király környezetében munkálhatta népe javát.

Tanulás vagy kijelentés? Ez is örök, nagy kérdés. Pál hangsúlyozza, hogy nem másoktól tanult ismereteket ad át, – aztán elmondja, hogy több mint két hetet töltött azzal a Péter apostollal, aki a tizenkettő között is kiválasztott volt. Más esetben keményen idéz az Ószövetség irataiból, ugyanakkor kárnak és szemétnak ítéli farizeus-előéletének büszkeségét. Jaj nekünk, ha az ismeretekkel, esetleg más, „nagy hívőknek” adott kijelentések recitálásával akarjuk a személyes üzenet hiányát pótolni. De az is végzetes lehet, ha szenteskedő göggel félreteszünk mindenféle ismeretterjesztő irodalmat, mondván, hogy „elég nekünk a Lélek vezetése...”

Október 14. délelőtt

Szent vagyok 3Móz 19:1–2

A lényegi mondanivaló két részből áll: 1. igénybejelentés, 2. indoklás. A kettő között szoros kapcsolat van. Ebből adódik a méltó istentisztelet és a hétköznapi engedelmesség szoros kapcsolata az Ószövetségben. Minden Istennel kapcsolatos kijelentés magában foglalja a szerinte járás igényét. Ezért nincs szakadék az etika (magas erkölcsiségű élet) és a teológia (tisztá istenhit) között.

Az istenismereti sorozaton belül azonban számunkra most az indoklás a fontosabb: Isten szentsége szentséget követel (3Móz 10:3, 11:44k, 20:26, 21:8, Ez 20:41, 28:22, 25, 36:23, 38:23, 39:27, Hós 11:9, 1Pt 1:16). Ézsaiásnál az Isten szentségével való találkozás bünelismeréshez vezet, máskor szabadításban mutatkozik meg. A zsoltároknak Isten szentsége a magasztalás egyik oka.

Ahhoz, hogy tudjuk, milyennek kell lennünk, Isten szentségét kell meglátnunk.

Október 14. délután

Gal 3:1–5

Higgyek vagy cselekedjek? Isten népének sok ezer esztendő, óriási teherterele az, hogy míg körülöttük – körülöttünk – mindenki látható istenséget – bálványt – imád, nekünk egy láthatatlan Isten az urunk, és valljuk is: a hit a nem látott dolgok felől való meggyőződés. Ennek mintegy lenyomata – replikája – az emberi válaszdal. Tenni, tenni, és megint csak tenni valamit. Áldozatot mutatunk be, hogy ezzel mintegy kiengeszteljünk Istent, és – kimondva, vagy kimondatlanul – rávegyük őt arra, hogy azt tegye meg, amit mi szeretnénk. A feloldást maga az ige adja: cselekedj – de nem azért, hogy jóvátegyél, vagy rávedd Istent valamire. Hanem azért, mert ő már előre elkészítette a „jó cselekedeteket”, hogy azokban járj. Cselekedj, mert boldog vagy, szereted megváltó Uradat, és szertelen örömben mindent megtennél érte! De nem kell azért tenned semmit, hogy Istent „rávedd” valamire, vagy kiengeszteld. Nem lehet, és nem is kell tenni ezért semmit... Mert Jézus mindent megtett a kereszten – és Isten egy alá- zatos kérésre többet ad meg nekünk, mint izzasztó erőlködéseink tucatjára. Nem helyettesíthető az odaszánás cselekvéssel, és viszont: a cselekvő engedelmséget nem pótolja az imádság.

Éljek vagy prédikáljak? Sose feledjük: Krisztus halálát szemtanúk írták le! A galaták előtt úgy íratott le a kereszthalál, hogy szinte maguk előtt láthatták. Az emberek hit által üdvözültek akkor is, és ma is csak ez az út. De figyelik cselekedeteinket, melyek nyitogatják a szív ajtaját – hogy aztán megteremjen a hit. Itt a feloldás: Cselekedj, hogy akik látják, megnyíljanak a hit felé! Mert a cselekedet nélküli hit halott önmagában, és halált szül azokban, akik figyelik az ilyesféle „meddő hívő” életét. Elfordulnak az igétől, mert halott, romlott gyümölcsök nem kívánatosak.

Október 21. délelőtt

Mindenható

Jer 32:27

A próféta Isten elé viszi abból adódó lelki válságát (17–25. v), hogy a rábízott prófétai ige, és a neki adott prófétai jel között olyan mérvű feszültség van, amit az emberi értelem már nem képes nivellálni. Az előbbinek a valóságát a történeti realitás (az ostrom) is igazolja. Igaz lehet-e ennek ellenére az utóbbi is? A felelet arról szól, hogy igen, s ennek garanciája Jhwh mindenhatósága.

A költői kérdésben foglaltakat (*van-e számomra lehetetlen*) – mint teológiai alapvetet – Jeremiás is vallotta (17. v). Konkrét helyzetben valóságosként elfogadni azonban sokkal nehezebb (Zak 8:6, Mt 19:26, 1Móz 18:14, Lk 1:36k).

A kifejtő rész (28–44) szerint Isten mindenhatóságából a próféta kétségével kapcsolatban két dolog következik: a) a büntetés *elkerülhetetlensége*, és b) a szabadulás *bizonyossága*; azaz a két ellentmondónak látszó dolog (ítélet és kegyelem) harmóniája.

Október 21. délután

Gal 5:1–6

Mi köthet meg? A sátán egyik igen ravasz csapdjára hívja fel az apostol a figyelmet. Szabadságról beszél, és utána olyan köteleket említ, amelyekre sok esetben nem is gondolunk. A megkötözött ember az ital, a kábítószer rabja... De itt arról van szó, hogy vannak vallásos kötelek is. Vasabroncsként szoríthatnak bennünket gyülekezeti hagyományaink, és majd robbanásként éljük át ezek széthullását. Bilincs lehet a családfő tirannisztikus tekintélye, még akkor is, ha a Bibliára hivatkozva gyakorolja azt. Vegyük sorba Isten Lelkének világosságában azt, hogy vannak-e kötelek gyülekezeti, vagy egyéni életünkben! És bátran tépjük is el azokat!

Hit vagy szeretet? Látszólag ellentmondó fogalmak. A sátán ki is használja ezt az ellentmondást. Minden „vallást” fenyeget az a veszély, hogy miközben lándzsát tör az „igaz hit” mellett, elmulasztja a feltétlen velejárót: a cselekedetet. Máshol – a szociális mozgalmakban – megpróbálnak az emberek valamiféle jót tenni, olykor nem is keveset. Gyűjtenek az éhezőknek, harcolnak a faji megkülönböztetés ellen, de Istentől kapott hit nélkül. Pál itt egy olyan fogalmat vezet be, ami „terminus technicus” lehet: munkálkodó hit. Ennek energiaforrása a szeretet: amellyel Isten szeretett minket, és amellyel mi is szeretjük egymást. (Lehet szeretet nélküli hittel is munkálkodni: ezek pl. a vallási produkciók: ének, versek, adakozás – melyeknek középpontja az ember, és célja: az önmagam elismertetése.) A szociális gondoskodást Isten megtölti mennyei tartalommal.

Október 28. délelőtt

Nem fogy el irgalma

JSir 3:22–26, 31–33

JSir a bűn miatti szenvedés jajával kezdődik, és a meg- térés reményével végződik. Tengelyében az Úr irgalmának hitvallása áll (a könyv matematikai közepe a 2:33). Alap gondolata tudatos szembenézés a bűn következményével és rontásával, ugyanakkor Isten újulást adó kegyelmének felismerése és megvallása is. Ez teszi alkalmassá arra, hogy a reformáció emléknepjének textusa legyen.

Isten újabb tulajdonsága tehát, amit sorozatunkban megismerünk: a szeretet és irgalom. A szeretet szóban (חַסֵד) hűség, ragaszkodás is benne foglaltatik. A bűn és ítéletes következményei ellenére is azért nincs végünk, mert Isten hűségesen, kitartóan szeret. Ragaszkodik szövetségéhez. Az irgalom szó mögött (רַחֲמִים) az áldozatos anyai törődés és gondoskodás asszociációi húzódnak meg. Minden megújuló reggel ennek szimbóluma (mint éjsötét után a reggeli fény, Isten ítélete kegyelemre derül), egyben azonban bizonyossága is (megértük az új reggelt, új kegyelmi esélyt kaptunk).

Amikor ez az ismeret és a napi tapasztalat távol áll egymástól, akkor a reménykedő várakozásé a szó.

Október 28. délután

Gal 6:1–5

Mit tegyek a másik bűnével? Mintha itt szokatlanul eny- he lenne az ige a bűnnel szemben... Semmi „iszonyodjatok...” és

hasonlók. De ne értsük félre: az apostol a bűnössel szembeni megértésről beszél, és nem a bűn tolerálásáról. Végletektől óv Isten igéje: ne ess abba a hibába, hogy vadul, valamiféle bösz, lelkesült konkolytépési rohammal fordul a bűnös felé, hanem szelídséggel. De miközben szelídek, jóságosak és megértőek akarunk lenni, ügyeljünk arra is, hogy a megfelelő védekezéssel álljunk hozzá a bűnöshöz. Amiképpen az orvos is gumikesztyűvel nyúl a fertőző beteghez, bármennyire szánja is őt. Józságot és a Szentlélek vezetését kell kérnünk egy-egy bűnoperációhoz, hogy be ne teljesejjen a mondás: Az operáció remekül sikerült – csak épp’ a beteg meghalt.

Milyen hát a Krisztus szeretete? Jézus Krisztus új parancsa: szeressétek egymást! Ez az Újszövetség törvénye. Ha betöltöm, betöltöttem a törvényt. Itt Pál keményen „aprópénzre” váltja a szeretet törvényét: azt mondja, hogy ha szeretsz valakit, akkor hordozd a terheit is. Nem azt mondja: simogass! – bár azt is kell sokszor. Vagy: könnyet törölj! – bár ez is a szeretet része. Egy állandó, szívós tette hívja fel a figyelmet: hordozd a terhét! Még akkor is, ha a sajátodat igen-igen súlyosnak találod. Mert akkor megtapasztalod Krisztus teherhordó szeretetét is. Ítéld meg Isten Lelke azt a sok pótcselekvést, amit szeretetből fakadó teherhordás helyett tetünk! És bizzuk rá a hordozás határainak mérlegelését!

November 4. délelőtt

Mindnyájan elpártoltak tőle Zsolt 53:1–7

Megjegyzések a szöveghez

Ez a 14. zsoltár (elohista) párja. | A בל; nem elmegógyászati, hanem etikai értelemben *bolond*; nem vonja le a helyes erkölcsi következtetéseket. | A *nincs Isten* nem elméleti ateizmust – Isten létének tagadását – jelenti, hanem inkább jelenlétének, sorsunkba avatkozásának tagadását. | *Ietekint az emberekre* (על-בני אדם) az emberiségre, nem csupán a választott népre.

Sorozatunkat Istennek a „*Vagyok*” (*ott vagyok, veletek vagyok*) nevével kezdtük. Itt épp az ezzel ellentétes emberi gondolkodás szólal meg: *nincs* (jelen) *Isten*. A zsoltár nem nyit vitát Isten létéről. Pusztán megállapítja, hogy van Istent (azaz jelenlétét, a történelemben vagy sorsunkba avatkozását) tagadó emberi gondolat. Aztán rámutat, hogy e döntésnek milyen súlyos erkölcsi következményei vannak:

a) Egyetemes romlottság, a helyes életmód felismerésének és követésének teljes hiánya.

b) Az eljövendő ítélet figyelmen kívül hagyása.

A zsoltár vége imádságba torkollik, ezzel óv bennünket is attól, hogy igehirdetésünk kimerüljön a világ becsméréseivel. A megoldást Isten hozza el a Sionról érkező szabadítás (keresztyén szemmel közbenjáró imádság, az immár eljött Szabadító hirdetése, és etikájának megélése) által.

November 4. délután

1Tim 1:12–17

Hitelenség egyenlő tudatlanság? Nem tehetünk egyenlőségjelet a kettő közé, mert egy ember nem amiatt fog elkárhozni, hogy nem tudott valamit, hanem azért, mert nem

hitt el egy tényt. De sok hitelenség legyőzhető lenne, sok – igével kapcsolatos – kérdőjel, illetve „kétkedőjel” eltűnne, ha vennénk a fáradságot, és utánanéznénk! Nem lehet mindent elintézni azzal az igével, hogy „a titkok az Úréi...” Pál a nagy pálforduló után a tudáshoz is másképp viszonyul, és a régi ótestamentumi ismeretei is kiteljesednek a megváltás tényének felismerésével.

Hol állok én? Az evangélium hirdetése olyan üzenet, amiben a közvetítő személye is belép. Egy igazi minta – hitvallást ad elénk az apostol: Jézus Krisztus meghalt a bűnösökért, akik közül első vagyok én. Megint Isten Lelke taníthatja meg az arányt: mennyit mondjak el Krisztusról, és mennyit arról, hogy mit is tett az én életemmel. Mindkét véglet meghamisítja Isten szándékát: az ember számára érthető evangéliumot. Ő tette meg – de velem történt. Ez a hatékony hitvallás.

Hol marad a dicséret, dicsőítés? Pált levélírás közben annyira megragadja Isten szeretete és nagysága, hogy egy csodálatos doxológiát ültet be a sorok közé. Az öskeresztyén istentisztelet sok-sok ilyen tartalmazott, és nagyon eltorzult a gyülekezeti alkalom, ahonnan ez hiányzik. De a dicsőítés nem tévesztendő össze a sokszor bágyadtan elmondott közös énekkel. Isten a dicséretetek között lakozik, és jelenléte nem csak örömet, jóérzést hoz, hanem kijelentést, győzelmes erőt is. Ne feledjük: Dávid hárfázott, és elment a gonosz lélek.

November 11. délelőtt

Megalkotta Zsolt 136:1–9

Dicséretre hívással kezdődik (1–4. v.). Ezt követi az indoklás: a *teremtésről* szóló (5–9. v.), majd *Isten nagy szabadító tetteit* (egyiptomi szabadítás, pusztai vándorlás, honfoglalás 10–24. v.) felsoroló bizonyágtétel. A 25. v. szűri le a tanulságot: ez a teremtő és szabadító Isten egyben gondviselő Isten is. A gyülekezet részt kér az istentiszteleti szolgálatból, dicséretmondással válaszol az előénekes pap/lévita által mondott hitvallás soraira.

Mai textusunk ebből a párbeszédes zsoltárból a teremtés témáját mint Isten dicséretének egyik nyomós okát emeli ki. Két fő mozzanat említésével mondja el az egész nagy alkotó művet, anélkül, hogy további részletekbe bonyolódna: az *ég*, a *föld* és a *tenger* a mindenség három létszintjét képviseli. Ezzel előttünk áll minden létezés élettere. Az égitestek megteremtésével pedig a mindenségnek az élet fogadására alkalmassá tételét jelzi: „*lakhatóvá formálta*” (Ézs 45:18).

November 11. délután

1Tim 3:1–7

Nem túl nagy ez az elvárás? A görög episztoposznak és az esszénusok vezetőjét jelentő mebaqqernek hasonló szigorú elvárásoknak kellett megfelelnie. Mert valóban az életpélda a legjobb tanító. A „püspök” szóval fordított felvigyázó legfontosabb feladata a gyülekezet és az egyének oktatása és a lelkigondozás volt. Ugyanakkor a kívülálló is árgus szemekkel nézik a vezetőt – nem feltétlenül rosszindulattal – de lehet, hogy azzal is. Igaz, hogy a kegyelem minden bűnre elég, de semmiképpen nem megengedhető, hogy exponált tanítói

szolgálatban olyan ember álljon, akinek a múltja híres-hírhedt az egész város előtt. Ez ma is szempont legyen!

Mit kezdünk a többnejűség tiltásával? Nos, ma már valóban állami törvények tiltják a poligámiát. De a császárkori Rómában iszonyú magas volt a válások száma, sorozatban váltak el és házasodtak újra az emberek. Ez ellen a rejtett poligámia ellen is fel kell lépnie Isten népének. Itt az ideje, hogy ebben a kérdésben biblikusán állást foglaljon Isten népe. A válást – paráznság okán kívül – semmiképpen sem fogadhatjuk el. Aki mégis megteszi – bocsánatot nyerhet, de a szolgálatokban való erőteljes korlátozás terhét egy életen át viselnie kell. Mert az előljárók tényleg elől kell hogy járjanak, és életükkel kell hogy példát adjanak. Ugyanígy az alkoholizmusáról hírhedt „falu rossza” is megkaphatja a teljes bocsánatot, ha megtér. De elmúlt életének következményei – például a tönkrement máj – kísérsni fogják. Nem azért, mert a bocsánat nem volt tökéletes, hanem talán intő jelül azoknak, akik azt hiszik, bármit tehetnek, majd a végén úgyis megbánják. A tékozló fiút átölelte az atya – de az örökség bizony odalett.

November 18. délelőtt

Te alkottál anyám méhében Zsolt 139:1–18

Az előző vasárnap a 136.zsoltár alapján a teremtésről volt szó. A 139. alapján ez a gondolat vihető tovább.

A zsoltár írója számára Isten *mindentudása* (1–6. v.) és *mindenütt jelenvalósága* (7–12. v.) nem egyszerűen csak ismert és elfogadott hittétel, hanem végiggondolásra kényszerítő valóság, és áhítatos csodálatra készítő személyes tapasztalat. Ugyanígy személyes formában elmélkedik a teremtés gondolatáról is. Isten nemcsak a nagy mindenség, a nap, hold, csillagok (vagy éppen Ádám és Éva) hajdani alkotója, hanem a miénk is. Személyes létünk (a közvetett teremtés) mögött is az ő létbe hívó hatalma áll (13–16. v.). Ezek a felismerések szándékainak kutatására köteleznek, bár elképzelhetetlenül sokirányúak, magasztosak és kifürkészhetetlenek (17–18. v.).

November 18. délután

1Tim 4:12–16

Hát nem baj, ha fiatal valaki? Sok helyen int a Biblia arra, hogy a fiatalabbak tiszteljék a véneket, a tapasztalat fontosságát is hangsúlyozza. Timóteus ennek a levélnek a megírásakor a harmincas évei elején járhatott, és bizony lehetek gondjai a presbiterekkel, akik nem minden zökkenő nélkül fogadták tanítását. Itt az üzenet nem a fiatalok előnye az idősebbekkel szemben, hanem az a tény, hogy Isten országában nem az évek száma adja a tekintélyt. Ha a fiatal élete Szentlélektől vezetett és példaadó, akkor bizony „az okos szolga uralkodik a gyalázatos fiún” elv értelmében a normális, társadalmilag elfogadott konvenciók a fejük tetejére állhatnak. A gyermek Sámuel kijelentést nyer ott, ahol a vén Éli már testileg is, szellemileg is megvakult. Mégis, a szellemi jogfolytonosságot és rendet mutatja az, hogy Timóteust is alázatra inti, nehogy megvesse az öreg presbiterek kézzártétele által nyert ajándékot.

Milyen hát a jó istentisztelet? Pál világosan megírja Timóteusnak, hogy mik azok az elemek, amiknek feltétlen jelen kell lennie egy istentiszteleten. Lehet az katedrálisban tartott, vagy éppen egy katedrálisban – az elemek ugyan azok. Kell hogy legyen felolvasás – esetleg az ótestamentumi részek felolvasása is. Nincsen tehát igeolvasás nélküli istentisztelet. Aztán kell hogy legyen igemagyarázat. Hiszen mimódon értenék, ha nem magyaráznák meg nekik. Ezt jelenti az intés, és nem a közösség ostorozását. És végül kell – mindig kell – olyan tanítás, ami továbbviszi a kezdőket. Ez a parancs arra utal, hogy a gyülekezetnek egészséges módon állandóan növekednie kell, és ezért mindig lesznek katekumenok, frissen felvettek, akiket oktatni kell. Ez lehetett talán az alapja a bibliaiskoláknak. Ezek mellett lehet zsoldár, ének, adakozás – mindezekre van példa. De ennek a három elemnek feltétlen meg kell lennie az istentiszteleten.

November 25. délelőtt

Ő alkotta meg az időkét Dán 2:20–23

Megjegyzések a szöveghez:

יָדָא (hebr. פֶּחַ) általános értelmű *idő*, **יָמָא** *alkalom*, konkrét, kitűzött *idő*, *ünnep*, *ünnepi időszak*. A שָׁנָה hafelját Károli következetesen fordítja (*megváltoztatni*), az ÚPB segít az értelmezésben (*megszab 12:21*, ill. *megváltoztat 17:25*), de ezzel kényszerűen elmosza a konkordantivitást.

A megértést nagyban segíti az zsoltárstílusú imádság felépítése: a) dicsérettel kezdődik (20. v.) és /a'/ fejeződik be (23a). A konkrét megokolás ez utóbbihoz csatlakozik (23b). A bevezető dicséret a magasztalásnak két okát jelöli meg: Isten bölcsességét és hatalmát. Az imádság két tulajdonságáért magasztalja Istent, /b/ bölcsességéért és /c/ hatalmáért. Ezeket aztán szintén ölelkező sorrendben bontja ki: /c'/ Isten hatalmas történelmi tettei (21a), és /b'/ Isten titokfeltáró bölcsessége (21b–22). A konkrét szorongató szituáció (2:12) miatt itt ez a részletesebb.

Isten mélyebb megismerését célzó sorozatunk azonban most a másik (/c/-vel és /c'/-vel jelölt) téma felé fordítja figyelmünket. Itt Isten szuverén történelemkormányzó hatalmáról van szó. *Az idők* (עֵדָוָה) és *alkalmak* (זְמַנֵּי) *megszabása* (שָׁנָה haf.) az Ő kizárólagos hatalmi körébe tartozik. [7:25-ben a „kis szarv” ezt a hatalmat szeretné bitorolni: „arra törekszik, hogy *megváltoztassa* (שָׁנָה haf.) az *ünnepeket* (זְמַנֵּי) és a törvényt”.] Ám az uralkodóállítás joga is Istené. Ez Dániel imádságában dicséret tárgya, a „kis szarv” számára ítélet ígérete lesz.

Isten szuverenitásának és az emberi szabadságnak a dilemmája Dn egészében úgy simul egybe, hogy az egyes rendszerek bizonyos értelemben és ideig dönthetnek, hogyan viszonyulnak Istenhez és népéhez, de a történelem fordulópontjain Isten érvényesíti fennhatóságát az események és rendszerek felett (*letaszít, ... támaszt*).

November 25. délután

2Tim 1:8–14

Hát nem csak szeretet? A sátán mindent elkövet, hogy ennek a szónak a valóságos értékét lejárassa. Pál a Szentleket

mint erő, szeretet és józanság lelkét mutatja be. És lehet, hogy Timóteus alapjában véve félték természetű volt, ezért helyezi az apostol az erőt itt az első helyre. A józanság – a *sophronismos* – messzemenően nem emberi, racionális mérlegelést jelent itt, hanem azt a szellemi képességet, amivel az erő és a szeretet alkalmazása megfelelő időben, megfelelő arányban érvényesülhet. A szülő akkor is szereti gyermekét, amikor a vesszőt vagy a nadrágszíjat használja. Az erő pedig messzemenően nem csak ütést, hanem védelmet, teherhordási képességet és még ezer mást jelent.

Ki őrzi meg a kincsemet? Egyszer azt írja Pál, hogy Ő tudja megőrizni a nála letett kincset... Utána meg azt parancsolja Timóteusnak, hogy őrizze meg kincset – a Szentlélek által! Ez ám a dialektikus gondolkodás. Isten Szentleke és én együttmunkálkodhatunk a kincsem megőrzése érdekében. Nemde félelmetes és nagyszerű ez a gondolat? Együtt, ketten Istennel végezzük a munkát, és vele együtt védjük az én kincsemet. Ha csak én védeném, jaj lenne, ha felelőtlenül nem törődnek vele, akkor is elveszne. De próbálja csak elvenni a kincset valaki egy olyan párostól, amelyben Isten az egyik fél. Szamantalan területe van az ilyen együttmunkálásnak a hívő ember életében, kezdve a társkereséstől a hatalommal teli szolgálatig. Élünk vele bátran!

December 2. délelőtt

Hós 14:2–10

Az elhangzás dátumára nincs kifejezett utalás, bár 14:2 („buktál el”) és 14:3 („vigyétek magatokkal”) arra mutat, hogy Izrael elesése vagy a küszöbön áll, vagy a közelmúltban következett be. Fontos a bukást értékelő prófétai szó (14:2): a jelenlegi helyzet nem hibás katonai-politikai döntések, hanem a gaztettek sorozatának (רָשָׁע) eredménye, ezért nem is katonai-politikai manőverekre van szükség, hanem megtérésre. Akik ezt elismerve készek az egzisztenciális fordulatra (elfordulni vmitől és odafordulni vmihez – שָׁבוּ), azoknak Hóseás elmondja a helyes megtérés útját is (3–4. v.). Mivel Izrael bukása előtt – a pogány áldozati rítus elve, és Ex 23:15; 34:20 félreértése alapján – úgy vélte, hogy minél több az oltár, az áldozat, annál több az áldás (5:6; 8:11, 13), ezért most szavakat, őszinte szavakat (nem üresek, mint 6:1–3-ban) kell hoznia az engedelmség híján értéktelen vágóáldozatok helyett. 14:4-ben a kudarcok és a cselekvésképtelenség konkrét beismerése a tkp.-i bűnvallás. Hármasszinezoché: Asszíria a politikai összegabalyodást, a lovak a katonai erőt, a bálványok az idegen elemekkel vegyített istentiszteletet jelentik meg. Ezek voltak Izrael bizalmának tárgyai, ezeket kell elvetnie, s egyedül abban bíznia, aki kész könyörölni a szükségben levőn. (14:4c-ben az árva a bűnét valló Izrael!) Ez az újulás útja. – Isten válasza (14:5–9) minden várakozást felülmúl: meggyógyítja az eddig gyógyulni nem akaró, ill. rossz orvosnál kilincselő beteget (5:13). Másfelől az Úr olyan szeretetet tanúsít iránta, mely kiérdemelhetetlen: önkéntes ajándék. Szeretetének jelzője a נְדָבָה, mely olyan önkéntes ajándék, amit a tóra nem ír elő!) A 6–8. v.-ben metaforikus képek: Isten harmat, azaz az élet egyedüli forrása lesz népe számára (Izraelben az esőtlen féltévben a harmat az egyetlen csapadék), ezért Izrael a liliumhoz és a cédrusokhoz lesz hasonló, pompás és szilárd. Az a természeti bőség, ami korábban ritkaság

volt, pedig Izrael még a kánaáni tenyészet-enyészet kultúrákban is részt vett, hogy ezt elérje (2:9–15), most Isten ingyen szeretetéből valóra válik. Ehhez azonban magának Efraimnak (Észak legerősebb törzseként itt is Izrael egésze helyett áll) kell kimondania a bűnökkel való szakítását (a revKároli áll közelebb a héber szöveghez). – 14:10 már az olvasót szólítja meg az eddigiek ismeretében: bölccsé akkor lesz, ha tanulva ez elődök példáján ő Isten akaratához szabja életvitelét. Máskülönből hozzájuk hasonlóan ő is elbukik (vö. 14:2).

December 2. délután

2Tim 2:22–26

Mit tegyek helyette? Nagyszerű pedagógus ez a Pál. Nem hasonlít a rossz tanárhoz vagy szülőhöz, aki csak azt tudja fújni, hogy „ezt sem szabad, azt sem szabad” Ismeri az ifjúkort, és figyelmezteti lelki fiát a káros vadhajításokra. De azt is elárulja, hogy kerülni valamit nem elég. Hanem! Ez itt a kulcsszó. Kövessed helyette... Energiáidat fektesd bele abba, hogy minél több jót tudj tenni, egyre jobban elmélyedhess Isten nagyságos dolgaiba! Megvadult korunkban a szülők, nevelők tiltással nem érhetnek el számottevő eredményt. De korán megtanulhatják fiatal testvéreink Isten szolgálatának gyönyörűségét. És akkor nem nagyon vágnak már más mezőre.

Hogy győzzem meg az ellenkezőket? Határozottan kijelenti az apostol, hogy racionális érvekkel nem lehet tartós eredményt elérni. A vitatkozás mint módszer nem szerepelhet Isten gyermekének eszköztárában. Eldöntendő kérdések esetében – például építkezés stb. – lehet helye érvek felsorakoztatásának, de itt a hozzáállás – az attitűd – más. A torzszalkodás, vita lényege nem egy közös célhoz való közeledés, hanem a másik legyőzése. A szeretet által munkálkodó feddés Isten Lelkének támogatásával eredményt hoz. A pedagógiai célt kétezer évre kitűzi az apostol: Az az igazi meggyőzés, amikor „felocsúdik” az illető, és mintegy maga dőbber rá arra, hogy helytelen úton járt, ideje váltani és változtatni. Ezzel mintegy belsővé válik – avagy pedagógiai szakszóval interiorizálódik – az, amit csupán észérvek alapján nem fogadna el.

December 9. délelőtt

2Tim 4:1–5

Mikor hirdessem az igét? Az alkalmas (*eukairosz*) és alkalmatlan (*akairosz*) szavakra csodálatosan rátalált Károli Gáspár. Itt tényleg arról van szó, hogy függetlenül attól, hogy emberileg a körülmények megfelelőek-e, vagy netalán életveszélyesek – az igének hirdettetnie kell. A *kériuszó* ige itt azt hangsúlyozza, hogy olyan ige hirdettessék, ami valóban tartalmaz kérügmát, szellemi mondanivalót. A formális egyház is hirdet igét „alkalmatlan” időben – például ateista társadalomban –, de ha az igehirdetés célja a túlélés, a hatalom kiszolgálása, akkor az nem tartalmaz kérügmát. A mártírsággal vállalt igehirdetésnek viszont nem szabad abbamaradnia akkor sem, ha az idő totálisan alkalmatlan.

Ma is vannak mártírok? Igen, vannak! Az egyik én vagyok, aki ezeket a sorokat leírom, a másik pedig te vagy, aki olvasod. Nem tudom, hogy Timóteust elégették eleven fáklyaként Néró parancsára. De azt tudom, hogy azt parancsolta neki az apostol: Szenvedj! És így töltsd be az evangélista küldetését! Ezzel egy nagyon nehéz és hatalmas dolgot deklarál Isten búcsúzó szolgája: Mártírság nélkül, szenvedés nélkül nincs evangéliumhirdetés. Mert a mártír szó annyit jelent: tanú. Ha tehát helyesen tanúskodom Jézus Krisztus váltságáért, akkor előbb-utóbb a magam mártírságára is sor kerül. Lehet, hogy nem máglya lesz az, csak egy kis mindennapi megvetés, lemosolygás... De ha valaki úgy ússza meg bizonyágtévő életét, hogy cseppet sem szenvedett Krisztusért, annak evangélium-hirdetése megkérdőjelezhető.

December 16. délelőtt

2Thessz 1:3–12

Mennyire igazságos Isten? Ha szembeállítjuk az első és második levelet, azt tapasztaljuk, hogy az üldözések fokozódnak, ezért az apostol is fokozza a bátorítást. És itt felbukkan az isteni igazságosság kérdése is. Nagyon lényeges, hogy pontosan értsük meg az isteni ítélet elvét. Sok gyarló hívő azt szeretné, ha Isten lesújtana ellenségeire. Ez a gondolkodásmód messze áll a szeretet evangéliumától. Ugyanakkor nem szabad elfelejtenünk, hogy Isten igen is megfizet. Azt mondja, hogy: Enyém a bosszúállás, én megfizetek. De az a hívő, aki ebben reménykedik, és dörzsöli a tenyerét, az nem ismerte meg Isten lényegét. Annak az Istennek a lényegét, aki még Ninive vérszopó lakóin is szánakozott. De igenis tény az, hogy Isten megfizet. De egyet nem győz az ige hangsúlyozni: majd ama napon. Addig tart a kegyelmi idő, és bármilyen nehéz is néha lenyelni, Isten még a te ellenségeden is könyörölni akar. Ha ezt megértjük, akkor Urunk lényét értettük meg mélyebben.

Most akkor gyönyörűség vagy szorongattatás? Valóban, nincs itt valami ellentmondás? A fejezet első része szorongattatásokról, növekvő üldöztetésekről beszél, a végén meg azért imádkozik az apostol, hogy Isten töltsd be a thesszalonikaiakat gyönyörűséggel. Itt elérkezünk egy nagyon kemény ponthoz: Vagy hívő vagyok, és a szorongattatások közt is tudok gyönyörködni Uram szerelmében, vagy nem vagyok az, és feladom. Ez a gyönyörködés kétoldalú: egyrészt nekem jó, hiszen a szívem szabadon emelkedik Urához. Másrészt bizonyágtétel legerősebb eszköze. Mert látják az emberek, és felteszik a kérdést: Kik ezek, hogy még így is tudnak örülni? Erre a kérdésre aztán lehet felelni, mert hitelesítő pecsétként ott áll maga az örömünk.

December 23. délelőtt

Fil 4:4–9

Miért nem teljesítette a kérésemet? Isten nagyon sok mindent megígért, és ezeket meg is tartja. De csak az ígéreteit tölti be, és nem az elvárásainkat. Ha tehát valaki azt várja el az

Úrtól, hogy vágyainak kiszolgálója legyen, akkor annak bálványra van szüksége, és nem a szuverén Úrra. Isten azt ígéri itt meg, hogy ha hálaadással tárjuk fel kérésünket, akkor annak első és biztos válasza, megtapasztalása az lesz, hogy Isten békessége betölti életünket. Mert tudjuk, hogy a kérésünk a lehető legjobb fórum elé jutott, és ott mindenképpen úgy mérlegelnek majd, hogy a döntés feltétlenül a javunkat szolgálja. Akkor, ott és azt adja meg az Úr, amire akkor szükségünk lesz. Megvannak a kéréseink, számon vannak tartva, és ha késik, vagy elmarad a teljesítésük, akkor ennek oka egy végtelen szerető, és hasonlóképpen határtalanul bölcs isteni döntés. A hitélet magasiskolája az, amikor hálát tudok adni a nem teljesített kérésekért.

Mit jelent az Úrban való öröm? Egy régi dal mondja, hogy „minden ember boldog akar lenni”, és ez így igaz. De Isten olyan örömet tud adni, ami független a körülményektől. Ez nem jelenti azt, hogy Urunknak nem fontosak a mi mindennapi dolgaink. Ellenkezőleg: Jézus Krisztus elhívja tanítványait, hogy pihenjenek egy keveset. De mégis, ha megváltoznak a körülmények, az öröm akkor is megmarad. A fejezet végén pedig polgári értékeket sorol fel az apostol. Ez azt jelenti, hogy az igazi emberi értékek is csak Krisztusban teljeseznek ki igazán.

December 30. délelőtt

Mt 2:1–12

Ki keresi igazán Jézust? A történetben két nagyon ellentétes csoportot találunk. Egyik oldalon állnak a mágusok, akik bizony, bizony – talán asztrológiai szemlélettel bírnak. Nem tudjuk egészen pontosan, hogy miként olvasták ki a csillagból a konkrét üzenetet. Vannak, akik a Vénusz (születés), Jupiter (királycsillag) és Szaturnusz (sok hagyományban ún. zsidócsillag) együttállásában vélik felfedezni a megszületett zsidó király üzenetet. Ez nem is lényeges. A kérdés: a pogány mágus és az ígére figyelő Heródes egyszerre hallják meg Betlehem nevét. Aztán az egyik elmegy hódolni, a másik elindul gyilkolni. Nem az számít tehát, hogy honnan, milyen mélységből indul a Krisztus-kereső ember, hanem az, hogy tud-e hinni az egyszerű hírek.

Mit jelent: találkozni Jézussal? Sok ember – jaj, de sok ember találkozott Jézussal. Meg kellene nagyobbítani az Új Jeruzsálemet, ha ezek mind bemennének oda. De az igazi találkozás mégsem a fizikai szembenézést jelenti. Még csak nem is a drága ajándékok lerakását – aranyat a királynak, tömjént és mirhát a papnak meg az áldozatnak. A találkozás lényege valahol a 12. versben van: Más úton tértek vissza hazájukba. A régi helyre, de egész más szívvel. Már engedelmesek a vezetésnek, tudják, hogy kire kell hallgatniuk és akiket Isten Lelke tud vezetni, azok már Istennek fiai. Ha egy istentisztelet után ugyan olyan szívvel mész vissza a munkahelyedre, a családot körébe, – akkor nem találkozta Jézussal, még akkor sem, ha ragyogóan érzed magad, csupa mosoly az arcod. Mert találkozni Jézussal – ez azt jelenti, hogy valami döntően megváltozott. Minden Isten-élmény változást eredményez.

Illusztrációk gyűjteménye

Gyűjtötte: dr. Gerzsenyi László

Egy kis gyülekezetben ünnepélyt tartottak, amelyre meghívták a gyülekezet egykori tagjait, akik korábban elköltöztek onnan. Az egyik ilyen elköltözött gyülekezeti tagjuk közben milliomossá vált. Amikor felkérték, hogy szójon néhány szót, a gazdag ember emlékezett gyermekkori élményére. Megkereste az első ezüstdollárt, amit meg akart tartani örökké. „De amikor a látogató misszionárius prédikált arról, hogy sürgősen anyagi segítségre van szükség a missziómunkában, a perselyezéskor nagy harc dúlt bennem, és végül odatettem a nagyra becsült ezüstdollárt a perselybe. Meg vagyok róla győződve, hogy Isten azért áldott meg ilyen gazdagon, mert kiskoromban minden pénzemet Istennek adtam.” A gyülekezet lélegzetviesszafojtva hallgatta a multi-milliomos óriási nyilatkozatát, amíg egy idősebb férfi az első sorban fölállt és így szólt: „Testvér, vállalkozz rá újból!”

– *Adakozás*

Sok évvel ezelőtt egy 16 éves fiúnak el kellett hagynia otthonát, mert szegény szülei nem tudták többé támogatni. Elindult hát egy kis batyúval a vállán, amiben mindenét összecsomagolta. Elhatározta, hogy majd szappanüzletet nyit New Yorkban. Amikor a vidéki fiú megérkezett a nagyvárosba, nehezen talált munkát. Visszaemlékezve édesanyja utolsó szavaira és a hívő hajóskapitány tanácsaira, aki átszállította az egyik folyón, elhatározta, hogy életét Istennek szenteli és minden jövedelmének tizedét visszaadja Teremtőjének. Amikor az első dollárt megkereste, tíz centet az Úrnak adott belőle. Ez folytatódott tovább. Hamarosan társa lett egy szappangyárosnak, és amikor partnere meghalt néhány év múlva, ő lett a gyár egyedüli tulajdonosa. A gazdag üzletember meghagyta a könyvelőnek, hogy nyisson számlát az Úrnak, és minden jövedelmének tizedét tegye a számlára. Csodálatosan fejlődött az üzlete. Később a becsületes tulajdonos fölemelte az egytizedet kéttizedre, majd háromtizedre, négytizedre és végül öttizedre, így jövedelmének felét adta az Úr ügyére. Néhai *William Colgate* volt ez az ember, akit Isten ennyire megáldott azért, mert hűséges maradt Alkotójához.

– *Adakozás*

Egy lelkipásztor sok éven át szolgált és közeledett hűséges szolgálatának a végéhez. Összekötözte prédikációs jegyzeteit és ezt írta a kötegre: „Hova lett az összes eddigi prédikációmnak a hatása?” Valaki, aki éveken át a lelkipásztorsága alá tartozott és növekedett Krisztus megismerésében és Isten ismeretében, a következő szívmengető véleményt közölte a prédikátor prédikációiról: „Hol vannak a tavalyi napsugarak? Belekerültek a gyümölcsökbe és gabonaszemekbe, meg a zöldségekbe, hogy táplálják az embereket. Hol vannak a múlt évi esőcseppek? Természetesen elfelejtettük azokat, de szép, frissítő munkát végeztek. Prédikációi, amiket éveken át mondott, belekerültek az életembe és mások életébe, és alakítottak minket, hogy jobbak, nemesebbek és még inkább Krisztushoz hasonlóvá legyünk. Mélyítették Isten igéje

iránti szeretetünket, és megláttatták velünk az elveszetteket, hogy elmenjünk értük és haladjunk tovább a keresztyén életben.”

– *Lelkipásztorság*

Egy fiú öltözködött, hogy este elmenjen hazulról. Odaszólt édesanyjához, aki a mellette levő szobában tartózkodott: „Anyu, piszkos ez az ing?” Anélkül, hogy az anya rátekintett volna az ingre, ezt válaszolta: „Igen, piszkos. Vegyél tisztát!” Amikor a fiú felöltözött, belépett anyja szobájába és megkérdezte, hogy honnan tudta, hogy az ing piszkos, hiszen rá sem tekintett. Az édesanya ezt felelte: „Ha tiszta lett volna, akkor tudta volna, és nem kérdezted volna meg. Emlékezz rá, fiam, ha valami kétséges, akkor az szennyes!” Ebben a kis történetben egy prédikáció rejlik. Mindnyájunkra vonatkozik, akik fölöttünk a kísértéssel, és mások jóváhagyását keressük azokhoz a bűnökhöz, amiket szeretnénk elkövetni. Sok esetben, ha valami kétségesnek tűnik, jobb, ha nem foglalkozunk vele.

– *Világiasság*

Talmadge beszélt egy fiatalemberről, aki odament egy kilencvenéves férfihoz és így szólt hozzá: „Hogyan csinálta, hogy ilyen sokáig él és ilyen egészséges?” Az idős férfi elvezette a fiatalembert egy szőlőskertbe, és rámutatva egy nagy almafára, ami tele volt gyümölcscsel, ezt mondta: „Én ültettem ezeket a fákat, amikor fiatal voltam, és csodálkozol azon, hogy most szabad nekem gyümölcsöt szednem róluk?” Öregkorunkban azt szedjük össze, amit fiatalságunkban plántáltunk. Aki szelet vet, az vihart arat. Plántáld el korán a keresztyén jellemet magadban, és ízletes gyümölcsöt eszel öregségedben. sőt ezeket a gyümölcsöket élvezed az örökkévalóságban is.

– *Vetés-aratás*

Akik már megöregedtetek, ne fáradjatok bele a jó cselekvésébe! Krisztus ügyének még mindig szüksége van rátok. *Nagy Sándor* Krisztus előtt 334 évvel meghódította a világot, és öreg harcosokkal tette ezt. Amikor elindult Macedóniából, hadserege csak 32 ezer gyalogosból és ötezer lovasból állt, és csaknem mindent tisztje idős ember volt. A történelem elmondja, hogy amikor a tisztek a táborban fölálltak, tiszteletreméltó szenátusi tagoknak tüntek. Ő, idős keresztyének, a Mesternek még szüksége van rátok! Amikor elvégzitek munkátokat, hazahív benneteket.

– *Életkor*

Az egyik kirakatban van egy felirat ezekkel a szavakkal: „Ha nem tud bejönni, mosolyogjon, amint elhalad mellettünk!” 75 izom szükséges a mogorva arckifejezéshez, és 14 a mosolygáshoz. Nem csoda, hogy a komor emberek mindig fáradtak. Azt mondják, hogy ha nevetsz mindennap, az annyi, mintha tízperces testgyakorlást végeznél.

– *Mosoly*

Alexander Maclaren mondta egyszer, hogy „több lelket vezethetünk Jézus Krisztushoz szent viselkedésünkkel, mint bármilyen érveléssel”.

– *Szentség*